

„Cei care au privilegiul de a ști au datoria de a acționa.” — Albert Einstein

PULSUL GEOSTRATEGIC

Nr. 297 Iulie - August 2024 | www.pulsulgeostrategic.ro

DIPLOMAȚIE

Diplomația cibernetică –
o nouă dimensiune a
diplomației

Pag. 7

SITUAȚIA GLOBALĂ

Binomul China-Rusia:
mit și realitate

Pag. 10

SECURITATE ȘI REZILIENTĂ

Europa - ținta
predilectă a acțiunilor
hibride ale Rusiei

Pag. 49

Să înțelegem securitatea națională - Partea a II-a Securitatea Economică

Pag. 32

Integrarea inteligenței artificiale
și impactul ei economic asupra
productivității și transformării
forței de muncă

Pag. 64

CUPRINS

1. EDITORIAL

G-3 (SUA, China și India) ar putea gestiona situația întregii lumi în cadrul unei noi ordini mondiale — **Pag.04**

3. SITUAȚIA LA NIVEL GLOBAL

Republica Moldova, sora noastră bună în Uniunea Europeană — **Pag.17**

4. SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ

Europa – ținta predilectă a acțiunilor hibride ale Rusiei — **Pag.49**

2. DIPLOMAȚIE

Diplomația cibernetică – o nouă dimensiune a diplomației — **Pag.07**

4. SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ

Spre o nouă strategie a Rusiei pentru NATO — **Pag.24**

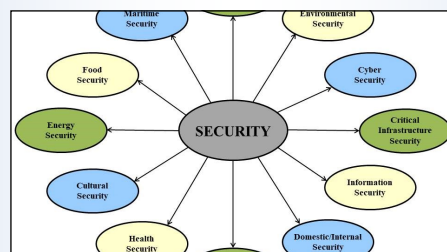
4. SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ

Mentalitatea conflictuală a leadershipului de la Pristina și Belgrad – de la dialog la naționalism — **Pag.58**

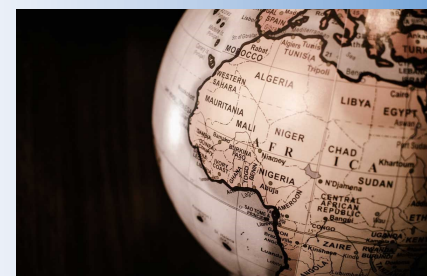
3. SITUAȚIA LA NIVEL GLOBAL

Binomul China-Rusia: mit și realitate— **Pag.10**

4. SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ

Să înțelegem securitatea națională – Partea a II-a Securitatea Economică — **Pag.32**

4. SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ

Eliberare, noi alternative pentru națiunile africane, îndepărtarea de influența franceză. Este justificată? — **Pag.61**

CUPRINS

5. INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ

Integrarea inteligenței artificiale și impactul ei economic asupra productivității și forței de muncă — **Pag.64**

6. RĂNI PSIHICE ȘI FIZICE URMARE A INVAZIILOR MILITARE

Trupuri și suflete rănite, o traumă colectivă nevăzută — **Pag.76**

1. EDITORIAL

G-3 (SUA, China și India) ar putea gestiona situația întregii lumi în cadrul unei noi ordini mondiale

Dr. ing. Stelian TEODORESCU

„Ai învățat regulile jocului. Tot ce trebuie să faci este să joci mai bine decât oricine altcineva.”

Albert Einstein

Ca urmare a profundelor transformări ce au loc de câțiva ani la nivel regional și mondial, a conexiunilor și interacțiunilor ce sunt dezvoltate între actorii statali, dar și între aceștia și actorii non-statali, ies în evidență modele noi de interdependență politică, economică, militară, culturală, informațională, socială și demografică, dar și tipuri noi de relații internaționale și transnaționale care nu de puține ori sunt catalogate ca fiind atipice. Drept urmare, dinamica și predictibilitatea actualului mediul geopolitic și geostrategic sunt puternic influențate de dinamica și transformările uneori de neînțeles a relațiilor dintre principalii actori globali, precum și de creșterea libertății de acțiune și influenței unor noi actori regionali (statali sau non-statali). Faptul că arhitectura geopolitică a lumii se schimbă de la o epocă la alta nu face altceva decât să ne facă să vedem reconfigurările geopolitice la care asistăm în prezent ca pe niște provocări care impun la un moment dat noi actori geopolitici, toate acestea datorându-se proceselor integraționiste/dezintegraționiste care au loc pe arena internațională.

Sursa: <https://www.eurasiareview.com/22092020-china-india-us-triangle-changing-balance-of-power-and-a-new-cold-war-analysis/>

Politica expansionistă de ceva ani a Rusiei va înregistra un succes sau un eșec? China are un plan foarte bine elaborat pentru un asalt militar asupra Taiwanului și constituie o prioritate pe lista intereselor Beijingului? În lumea actuală se va accentua sau se va tempera optimismul cu privire la emisiile de carbon din întreaga lume? Trebuie să ne pregătim pentru extinderea în continuare domeniului armelor nucleare? Evoluțiile în toate domeniile în întreaga lume au contribuit decisiv la crearea unui mediu favorabil unei volatilități globale și mai mari în viitor? Acestea sunt doar câteva întrebări la care se caută răspunsuri la nivel global pentru a elabora cele mai probabile previziuni despre cei mai influențabili factori ai schimbării întregii lumi în următorii ani. Bineînțeles că marea majoritate a experților din întreaga lume își împărtășesc la diverse întâlniri și evenimente cunoașterea și înțelegerea cu privire la geopolitică, schimbările climatice, perturbările tehnologice, efectele economiei globale, mișcările sociale și politice, apărare și securitate, dar și alte domenii care ar putea arăta importanța pe care o au pentru evoluția omenirii în următoarele decenii. Odată cu afirmarea mai multor astfel de actori internaționali și a impunerii influenței lor în diverse sfere de influență regională, dar mai ales odată cu creșterea implicării acestora în probleme ce vizează securitatea și apărarea, a apărut o serioasă contradicție între interesele acestora și extinderea uniunilor și blocurilor militare. În acest context, o analiză semnificativă a stadiului transformării arhitecturii geopolitice scoate în evidență, cum era și firesc, dezvoltarea spiritului de rivalitate, cel mai elocvent exemplu în acest sens fiind cel al Europei care a devenit o sferă de influență și acțiune a unor actori precum Rusia, Turcia, China sau India, care își dezvoltă

propria lor politică externă și concurențială în regiune.

După cum se cunoaște, în afara celor doi mari actori internaționali, SUA și Rusia, pe arena internațională au apărut noi actori geopolitici extremi de importanți pentru evoluția întregii lumi cum ar fi China și India, actori care dețin o influență din ce în ce mai impresionantă pe arena internațională și afirmându-se ca poli de putere decisivi în diverse regiuni ale lumii. Nu cu mult timp în urmă, analiștii politici vorbeau despre „G-2” – adică despre o potențială alianță de lucru între SUA și China, menită să gestioneze problemele globale atât în beneficiul lor reciproc, cât și în beneficiul la nivel regional al lumii. Un astfel de “dublu” în ceea ce privește colaborare a fost văzut ca având un potențial și mai puternic decât grupul G-7 al economiilor occidentale de vârf. Totuși, o astfel de colaborare la “dublu” și -a pierdut atractivitatea și la Washington și la Beijing, pe măsură ce tensiunile au continuat să crească din cauza Taiwanului, conflictului Rusia-Ucraina, situației fragile în Balcanii de Vest și Orientul Mijlociu și, de ce nu, și din cauza altor probleme și evoluții imprevedibile din Africa. Ca urmare, războiul din Ucraina a generat o lecție de învățat în ceea ce privește gestionarea evoluțiilor situației la nivel regional și global, fiind necesar ca SUA și China să accepte în prezent că nu au de ales decât să împartă cu India responsabilitățile lor la nivel global, acea națiune cu dotarea cu arme nucleare în creștere, care este acum cea mai populată de pe planetă, în care se remarcă îmbunătățirea situației socio-economice și scăderea mortalității materne și care va deține în curând și a treia economie a lumii ca mărime. Cu alte cuvinte, dacă se dorește a se evita dezastrul global, indiferent dacă SUA și Chinei le place sau nu, aceste țări vor trebui să accepte să înceapă să planifice un G-3 emergent. Nu trebuie omis faptul că, din totalul populației mondiale de 8,119 miliarde de locuitori, populația Indiei este de 1,441 miliarde de locuitori. Am ținut să evidențiez și acest lucru, deoarece evoluțiile din ultimele decenii au jucat un rol semnificativ în depășirea de către India a Chinei, aceasta din urmă având o populație de 1,425 miliarde de locuitori. Potrivit datelor ONU, populația Chinei a început să scadă după ce a ajuns la 1,426 miliarde, în 2022. Experții prognozează chiar că populația Chinei va scădea sub un miliard de locuitori până la sfârșitul acestui secol. În altă ordine de idei, India poate deveni a treia mare economie a lumii în viitorul apropiat, după ce a terminat în 2023 cu o creștere economică record de 8,4%, în următorii ani, India urmând să depășească Japonia și Germania.

Pe fondul catastrofei aparent fără de sfârșit a războiului din Ucraina, devine din ce în ce mai evident că SUA, China și India, sau un posibil G-3, sunt probabil marile puteri ale lumii care pot elabora rezoluția finală pentru încheierea conflictului declanșat de Rusia în Ucraina, care a generat o presiune extrem de mare în toate domeniile asupra întregii Europe și care pot gestiona situația din Orientul Mijlociu prin aplanarea unui conflict de mare amploare în această regiune decimată în ultimele decenii. Analizând acțiunile întreprinse de Moscova până în prezent, putem spune că posibilitatea de a distruge Ucraina ca stat funcțional s-a dovedit un eșec remarcabil dar, în același context, putem aprecia că și înfrângerea totală a Rusiei și dispariția lui Vladimir Putin par foarte puțin probabile. Rusia nu poate continua să lupte în Ucraina și nici să-și impună interesele în alte zone ale lumii fără sprijinul și declararea unui acord unilateral în special al Chinei și Indiei, mai ales în contextul unei decizii comune surpriză de reducere sau chiar blocare a comerțului lor continuu cu Moscova pentru achizițiile lor masive de rezerve rusești de combustibili fosili. În plus, niciuna dintre aceste trei țări (SUA, China, India) nu dorește ca războiul să escaladeze sau să dureze mult mai mult, având în vedere răul pe care îl face perspectivelor de creștere globală. Pentru chinezi, în special, a generat fricțiuni cu partenerii comerciali esențiali din Europa, care sunt supărați de legăturile continue ale Beijingului cu Moscova. Prin urmare, din motivele lor, liderii Chinei și Indiei sunt susceptibili să pună o presiune din ce în ce mai mare atât asupra Moscovei, cât și asupra Kievului pentru a căuta un rezultat negociat care, desigur, nu va satisface niciuna dintre cele două părți aflate în conflict.

A devenit foarte clar că, după încheierea conflictului din Ucraina, ne vom afla într-o nouă ordine mondială. După atingerea limitelor prezentei ofensive ucrainene pe teritoriul Rusiei, care este puțin probabil să determine Moscova să retragă toate trupele ruse de pe pământurile Ucrainei pe care le-au acaparat încă din februarie 2022, SUA, India și China vor apela la coerciție pentru a determina ambele țări să accepte un acord de pace care să vizeze mai mult restabilirea fluxului comerțului global decât susținerea principiilor de orice fel puse pe lista negocierilor de Kiev și Moscova.

Deși rezultatul războiului din Ucraina rămâne încă unul greu de previzionat, putem concluziona că rolul SUA, Chinei și Indiei, ca actori majori în adoptarea unei rezoluții și unui plan de pace, va contribui la definirea ordinii mondiale viitoare bazată pe multipolarism cu statele membre ale viitorului G-3 stabilite ca noduri majore de putere ale lumii.

Europa nu este încă calificată să joace un astfel de rol din cauza diviziunilor sale interne și va trebui să mai aștepte până la atingerea nivelului prognozat în planul apărării și securității. Rusia nu mai este un nod major de putere al lumii din cauza declinului forței sale militare, dar și în plan economic și financiar. Drept urmare, țările G-3 posedă unele caracteristici de bază care le deosebesc de toate celelalte puteri și este probabil să devină mai pronunțate și în viitor.

2. DIPLOMAȚIE

Diplomația cibernetică – o nouă dimensiune a diplomației

Dr. Cosmin DUMITRESCU

Relațiile complexe dintre România și Italia se află în prezent la un nivel foarte înalt. Dimensiunea schimburilor comerciale a depășit, în anul 2023, 20 de miliarde de euro între cele două țări, iar dacă am privi dintr-o perspectivă pur economică, am putea reliefa existența a peste un milion de locuri de muncă în fiecare țară, care se datorează acestei relații economice privilegiate. Această realitate plasează Italia pe locul secund în topul partenerilor economici externi ai României.

Evident, diplomația în sine, ca activitate, prin relațiile diplomatice are rolul ei în acest angrenaj complex, relațiile internaționale multiple stabilite între cele două țări sunt și rodul muncii, implicării Ministerului Afacerilor Externe și a personalului ambasadelor și consulatelor României. Putem spune, așadar, că relațiile României cu Italia sunt în topul relațiilor diplomatice din Europa.

În acest context dinamic, proactiv, bilateral și multilateral doresc să punctez câteva repere ale unei noi realități diplomatice, respectiv diplomația cibernetică.

Există un concept relativ apropiat de acesta, cel de diplomație digitală, care presupune utilizarea unui instrument digital pentru a colabora și a transmite mesaje și pentru a consolida relațiile dintre țări, în cazul nostru dintre România și Italia, oferind partenerilor noștri informațiile de care au nevoie.

Conferințele și întâlnirile realizate în format de video conferință sunt un exemplu concret și bun de diplomație digitală, dar, chiar dacă acest exemplu este legat prin funcționalitatea sa și prin anumite caracteristici tehnice de diplomația cibernetică, este, în același timp, foarte diferit de aceasta.

Se vorbește foarte puțin despre diplomația *cyber*, chiar dacă este una dintre principalele preocupări, astăzi, ale tuturor sistemelor diplomatice din lume.

În opinia mea, diplomația cibernetică se concentrează pe gestionarea și negocierea relațiilor dintre actori statali și non statali, pentru rezolvarea și reglementarea crizelor cibernetică actuale, precum cea cauzată de incidentul maritim care a condus la prăbușirea podului din portul american Baltimore sau cele de tip atac *ransomware* care blochează institutiile, corporatiile ori spitale.

Sursa: <https://aunetwork.org/cyber-diplomacy-and->

Folosim termenul de diplomatie cibernetica pentru a descrie aplicarea strategiilor, tacticilor si a tehnicilor diplomatice in domeniul negocierilor din relatiile internationale. Acesta este un lucru foarte dificil de adaptat si de acceptat de multe sisteme diplomatice traditionale. Diplomatia cibernetica acopera, de asemenea, si aspectele specifice razboiului cibernetice si acordurile preexistente sau subsecvente acestor conflicte, deoarece normele dreptului pozitiv al razboiului cibernetice trebuie stabilite clar, chiar si in acest domeniu foarte nou de actiune.

Așadar, întrebarea care este ridicată de toți specialiștii sistemelor diplomatice consolidate este aceea dacă suntem pregătiți la nivel național sau internațional să desfășurăm și să dezvoltăm diplomatia cibernetica. Avem noi în sistemele noastre diplomatice personalul potrivit, avem școlile și programele necesare, avem instrumentele legislativ-normative interne și internaționale și uneltele funcționale de punere în practică a acestor noi principii și strategii de acțiune?

Diplomatia cibernetica se bazează în mod obișnuit pe gestionarea dificultăților și obstacolelor prezentate de lumea cibernetica și pe promovarea acțiunilor responsabile. Diplomatia cibernetica își propune să mențină securitatea cibernetica și să asigure stabilitatea în spațiul cibernetice. Acest lucru a devenit imposibil fără diplomatie cibernetica? Suntem capabili să dezvoltăm politici naționale de securitate cibernetica sau să reglementăm tactici complexe de implicare socială ori suntem capabili să apărăm, în același timp, confidențialitatea și drepturile fundamentale ale persoanelor care sunt direct afectate de activitatea și de sistemele de acțiune și protecție *cyber*?

În calitate de diplomați, este o sarcină obligatorie să păstrăm și să apărăm drepturile cetățenilor statelor noastre trimitătoare și acum trebuie să facem acest lucru inclusiv în spațiul cibernetice. În acest fel, prin diplomatia cibernetica sunt promovate cooperări internaționale pentru a atenua amenințările și provocările reciproce. Este de natura evidenței faptul că națiunile trebuie să colaboreze și să coopereze pentru a dezvolta norme reglementatoare de standarde cibernetice, orientări și acorduri, care să susțină o experiență online sigură și securizată fără măsuri abuzive ori agresive care riscă să afecteze drepturile fundamentale ale cetățenilor. Există preocupări și sunt inițiative în multe domenii esențiale despre cât de mult ar trebui reglementat acest spațiu.

Putem încerca să fim pionieri în acest domeniu, deoarece înțelegem că diplomatia cibernetica a fost și este folosită pentru a stabili relații reciproc avantajoase prin mijloace diplomatice între state, precum și între state și actorii non-statali relevanți la nivel continental și global. Alte întrebări relevante pentru specialiștii diplomați implicați în configurarea unui sistem consolidat de reguli de drept internațional public și privat sunt: cum putem folosi mijloacele diplomatice clasice existente pentru diplomatia cibernetica? Pot fi aceste mijloace folosite și în spațiul cibernetice? Ce instrumente de acțiune diplomatică pot fi utilizate pentru a ne întâlni ca reprezentanți ai statelor noastre trimitătoare și stabili angajamente pentru a atinge un asemenea obiectiv? Vom folosi și diplomatia digitală pentru a face acest lucru? Putem face acest lucru eficient sau nu? Acestea sunt întrebări pe care toate țările le adresează în primul rând propriilor specialiști din sistemele diplomatice și din sectorul de tehnologia informației, dar și reciproc pentru sistemele lor diplomatice și pentru relațiile dintre ele.

Diplomatia cibernetica este, fără îndoială, un tip de diplomatie de sine stătătoare și poate fi folosit nu numai pentru rezolvarea conflictelor sau pentru prevenirea în spațiul cibernetice, ci și pentru evitarea consecințelor fizice ale acțiunilor din spațiul cibernetice. Pentru guvernanta cibernetica internațională, atât la nivel teoretic, cât și la nivel de practică, trebuie să se stabilească reguli de drept național și internațional public și privat eficiente concrete, care ar putea include, printre altele, dezvoltarea legilor cibernetice, a tratatelor și a sistemelor informatice, reglementările fiind influențate în mod semnificativ de diplomatia cibernetica, deoarece aceste structuri de guvernanta sunt esențiale pentru menținerea ordinii și reducerea riscurilor legate de activitatea din spațiul virtual. Vorbind despre încredere, ca diplomați, cunoaștem foarte bine că încrederea este foarte importantă în relațiile dintre state, atât la nivel înalt cât și la cele mediate împărțite pe diferite niveluri de cooperare și realizare. Mă refer aici la raportare, comunicare, relaționare, informare reciprocă și menținerea unui flux bun, pertinent și valid de informații relevante. Așadar, stabilirea încrederii, construirea de sisteme de cooperare reprezintă, de asemenea, un pas important în diplomatia cibernetica. Această realitate este esențială pentru a rezolva un eventual conflict între națiuni și pentru a promova colaborarea reciproc avantajoasă, în activitățile cibernetice individuale ori colective, la nivel public, în sectorul privat ori în activităților și strategiilor naționale și internaționale ale celor două sectoare considerate separat ori în cadrul unor proiecte conjuncte.

Astfel de activități pot și trebuie să implice schimbul de informații, formarea echipelor de lucru și liniile de asistență tehnică de specialitate, pentru a evita înțelegerea greșită și erorile de interpretare a actelor și acțiunilor întreprinse de diferiți actori în spațiul cibernetice.

Diplomația cibernetică încearcă să abordeze problema din perspectiva construirii mecanismelor pentru ca actorii statali sau non-statali să își asume și răspunderea pentru operațiunile ciberneticе ostile întreprinse.

Acum avem posibilitatea de a observa ce înseamnă activitățile hibride pentru securitatea globală. Acum putem vedea cum spațiul cibernetic este folosit pentru a cauza probleme și crize mari la nivel regional ori de țară. Putem vedea cum acest lucru este folosit împotriva partenerilor noștri din NATO de către actori importanți la nivel internațional sau împotriva Ucrainei de către Federația Rusă în cadrul agresiunii ilegale întreprinse de acest stat.

Realizăm că, pentru a combate eficient amenințările ciberneticе, diplomația cibernetică este cea mai potrivită pentru promovarea cooperării între toate guvernele și corporațiile private, pentru că sectorul privat joacă un rol major în spațiul cibernetic. Acest parteneriat public-privat între organizațiile internaționale, guverne și marile corporații de tehnologie este foarte important. Un exemplu ilustrativ este modul în care acționează Comisia Europeană pentru apărarea drepturilor și a vieții private a cetățenilor europeni, încercând să stabilească standarde pentru a reglementa, în special, comerțul electronic, pentru a combate monopolurile etc.

Diplomația cibernetică promovează inclusiv dezvoltarea capacității pentru națiunile în curs de dezvoltare, ajutându-le să-și dezvolte capacitățile de acțiune și să își protejeze punctele critice de securitate cibernetică. Asistența pentru aceste state poate veni din împărtășirea metodelor formării expertizei și prin transferul de tehnologie.

Revin la comerțul electronic, care ar putea fi foarte bine considerat ca fiind o parte importantă a obiectivelor diplomației economice. Putem observa dinamica comerțului electronic, care preia în prezent, de multe ori prin forță, multe piețe. Acum cumpărăm online multe produse și servicii. Ne plasăm datele și informațiile personale în acele site-uri web. Ne asumăm multe riscuri în calitate de consumatori și cetățeni. În acest domeniu ar trebui să acționeze mult mai mult diplomația cibernetică pentru a găsi numitori comuni în reglementarea și armonizarea sistemelor naționale, europene, regionale sau globale.

Avem în prezent diplomația digitală, care aduce beneficii semnificative sectorului public și privat la nivel național și internațional. O folosim în ultima perioadă, folosim rețelele sociale, folosim sistemele informatice securizate sau publice pentru conferințe online. Numim această diplomație digitală diplomația 2.0. Avem sisteme incipiente de reglementări, identificăm riscuri, vulnerabilități și provocări din punct de vedere al securității.

Pe de altă parte, avem diplomația cibernetică, pe care încercăm să o dezvoltăm în prezent și în viitorul imediat. Analiza mea despre guverne și acțiunile lor, alături de diplomații care au îndatorirea sau trebuie să se specializeze în diplomația cibernetică este încă nefinalizată. Urmează să propun în următoarea perioadă un articol despre această nouă realitate după atingerea concluziilor relevante în cercetarea acestui domeniu nou, fascinant și care a devenit atât de important pentru întreaga omenire.

3. SITUAȚIA GLOBALĂ

Binomul China-Rusia: mit și realitate

Drd. George-Vadim TIUGEA

Relațiile privilegiate dintre Republica Populară Chineză și Federația Rusă fac obiectul multor discuții și dezbateri în prezent. Mulți autori vorbesc despre o nouă alianță strategică, un adevărat „binom” format din cele două state¹, care sunt mari puteri mondiale (inclusiv nucleare) și membre ale Consiliului de Securitate al ONU (CS ONU). Într-adevăr, colaborarea dintre China și Rusia s-a intensificat în mod continuu, însă nu doar recent, ci de-a lungul ultimelor trei decenii care au trecut de la sfârșitul Războiului Rece, cu precădere în cadrul unor structuri multilaterale, precum Organizația de Cooperare de la Shanghai (OCS) și grupul BRICS. Acest lucru a fost rezultatul existenței unor interese comune între cele două părți, dar și a conjuncturii internaționale favorabile alăturării lor. În același timp, bunele relații au fost determinate și de unele asemănări între statele respective și structurile lor de putere, ca urmare a unor evoluții istorice cu multe puncte comune și a situații lor geografice în cadrul mării mase continentale eurasiatice. Cu toate acestea, cele două mari puteri au și o serie de interese diferite, ceea ce adaugă un grad sporit de complexitate relației dintre ele, lucru des uitat de unii analiști, care au tendința de a simplifica lucrurile în alb și negru, o moștenire firească a mentalității prevalente în timpul Războiului Rece. Articolul de față este menit să contribuie succint la o oarecare clarificare a dezbaterii publice, prin evidențierea elementelor care unesc și care dezbină cele două părți, dar și prin accentuarea caracteristicilor acțiunii „binomului” sino-rus la nivel internațional.

Source: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/jumatate-din-platile-facute-de-rusia-pentru-marfuri-din-china-au-avut-loc-prin-intermediari>
2776359_grsc=cookieIsUndef0&_grts=57514430&_grua=d90c91

¹Adrian Botezatu, *Binomul ruso-chinez: consolidarea lumii multipolare*, Alexandria Publishing House, Suceava, 2013, passim.; Hotnews, „Iulian Chifu: Binomul Rusia-China este conjunctural și doar imagologic” in <https://hotnews.ro/iulian-chifu-binomul-rusia-china-este-conjunctural-si-doar-imagologic-1586588>, accesat pe 1 august 2024.

Elemente introductive

Atât China, cât și Rusia de astăzi, sunt state cu o cultură strategică de tip imperial, ceea ce înseamnă că acordă un rol prioritar relațiilor cu marile puteri și mai puțin cu statele mici, cu care gestionează relațiile în grup. China este moștenitoarea unei civilizații multimilenare de tip continental, începând din Antichitate (sec. XX î. Hr.) și continuând de-a lungul a nu mai puțin de 25 de dinastii sau perioade istorice distincte. În prezent, statul chinez se manifestă prin intermediul Republicii Populare Chineze, stat comunist rezultat în urma victoriei Partidului Comunist Chinez, condus de Mao Tze Dun, în războiul civil împotriva Partidului Naționalist *Kuomintang* (1927-1949) și împotriva Imperiului Japonez în al Doilea Război Mondial. În ciuda falimentului sistemelor comuniste în cea mai mare parte a lumii, R. P. Chineză și-a menținut sistemul politic până acum, mai ales grație integrării în economia capitalistă globală după 1980, devenind ceea ce specialiștii în domeniu numesc „atelierul lumii”². Atuurile principale ale statului chinez sunt reprezentate de populația numeroasă (cea mai numeroasă din lume până în 2023) de aproximativ 1,4 miliarde de locuitori (cu o forță de muncă gigantică și forțe armate impresionante), suprafața imensă (9,5 milioane kmp), granițele naturale (munți în vest și sud-vest, deșert și fluviul Amur în nord, spațiu maritim în est și sud-est).

Rusia de astăzi (oficial, Federația Rusă) este moștenitoarea Uniunii Sovietice și a Imperiului Rus dezvoltat, începând din secolului al XIII-lea d. Hr., în jurul Moscovei. Din punct de vedere istoric, statul rus s-a bazat pe o expansiune teritorială constantă (cu excepția perioadei 1945-2008) împotriva entităților statale vecine, bazată pe o forță militară impresionantă. Din punct de vedere politic, statul rus actual moștenește, în ciuda aparențelor democratice, sistemul centralizat al țărilor ruși și al secretarilor generali ai Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (PCUS), caracterizat de concentrarea puterii politice în mâinile conducătorului țării, guvernarea prin teroare și coerciție și economia controlată de stat. Atuurile principale ale statului rus sunt suprafața impresionantă (17,2 milioane kmp, pe două continente), resursele naturale abundente (mai ales gaze naturale, petrol și diamante), cantitățile considerabile de armament (produse și disponibile – inclusiv nucleare) și forțele armate semnificative.³ Cooperarea dintre cele două mari puteri vecine datează de la începutul anilor '90 ai secolului trecut, când au existat poziții comune sau relativ asemănătoare în cadrul CS ONU. Deși noul regim de la Moscova s-a declarat, la început, susținătorul ordinii democratice conduse de Statele Unite și țările vest-europene, el s-a opus, uneori alături de China, anumitor acțiuni ale Occidentului în diverse teatre de operațiuni ale lumii (fosta Iugoslavie, 1992-1999; Irak, 2003; Libia, 2011-prezent; Siria, 2011-prezent; Mali, 2021-2023 etc.). În unele situații, China a manifestat o atitudine de opoziție constructivă, prin abținerea de la exprimarea veto-ului, însă de multe ori cele două membre permanente ale CS ONU au opus un veto comun acțiunii membrilor permanente occidentale (Statele Unite, Marea Britanie, Franța).

Începând din 1996, China și Rusia sunt membre fondatoare ale Organizației de Cooperare de la Shanghai (OCS), structură menită să mențină statu-quo-ul strategic în Asia Centrală, pentru a evita influențele externe, atât ale Occidentului cât și ale terorismului islamic⁴. Ulterior, OCS a devenit un forum politico-militar pentru promovarea unei lumi multipolare, opusă unipolarismului american, dar și pentru intensificarea cooperării economice între statele membre (din 2017, India, Iran și Pakistan au aderat la această structură). De asemenea, din 2009, China și Rusia sunt membre fondatoare ale BRICS, structură politică internațională menită să coordoneze pozițiile principalilor actori internaționali non-occidentali (pe lângă China și Rusia, India, Brazilia, Africa de Sud, iar din 2023 alte patru state) la nivel planetar⁵. Toate aceste evoluții vin în sprijinul ideii că cele două state desfășoară o politică comună îndreptată împotriva intereselor statelor occidentale și, în special, împotriva supremației militare a Statelor Unite la nivel global. Deși respectiva idee a devenit o axiomă a relațiilor internaționale, mai ales după invazia rusă împotriva Ucrainei din februarie 2022, în practică lucrurile nu sunt atât de simple.

Puncte comune

China și Rusia sunt legate de o serie de puncte comune în cadrul evoluției culturilor lor strategice și

²Paul Dobrescu, *Viclenia globalizării. Asaltul asupra puterii americane*, Institutul European, Iași, 2010, p. 132.

³O parte din afirmațiile privind Rusia incluse în acest articol sunt rezultate ale cercetării doctorale întreprinse de autor în cadrul Școlii Doctorale de Știință Politică din cadrul Universității din București începând cu anul 2019.

⁴Peng Guangqian, *China's National Defense*, translation by Chen Ru, China Intercontinental Press, Beijing, 2004, p. 128.

⁵Ben Judah, Jana Kobzova and Nicu Popescu, *Dealing with a Post-BRIC Russia*, European Council on Foreign Relations, London, 2011, pp. 16-18.

structurii puterii politice interne. Astfel, ambele reprezintă centre de putere cu o existență independentă de tip imperial, cu pretenții de universalitate. În cazul Chinei, împăratul reprezenta autoritatea supremă de origine divină, fapt atestat de episodul primirii solilor englezi în secolul al XVI-lea și pretenția ca regele Angliei să devină vasalul statului chinez medieval⁶. Chiar și denumirea chineză a statului (*Chung-kuo*) înseamnă „regatul de mijloc”, ceea ce indică asumarea unei identități de centralitate internațională a imperiului chinez. În cazul Rusiei, statul medieval moscovit bazat pe autoritatea de drept divin a țarului (*Samoderjavie*) a avut întotdeauna pretenția de centru aparte de putere, așa cum rezultă din primele contacte cu solii împăratului romano-german din secolul al XV-lea, când pretențiile sunt cel puțin de egalitate între centrele de putere imperială⁷. O altă componentă importantă este identitatea asumată de Moscova de „a Treia Romă”, autoritate civil-religioasă a lumii creștine, analogă cu statutul împăraților bizantini, ai căror moștenitoare Rusia se revendică după 1453. În consecință, ambele state acceptă greu ingerințele externe în politica internă, dar și subordonarea față de eventualii aliați. În ce privește China, experiența de cvasi-colonizare din perioada 1839-1945 („secolul umilinței”), în raport cu puterile europene, Statele Unite și Japonia, a contribuit la o oarecare ostilitate latentă față de modelele societale occidentale în mentalul chinez. De asemenea, în privința Rusiei, experiența invaziilor de la apus din Vremurile Tulburi (1606-1612), războiul cu Suedia (1707-1709), invazia Imperiului Napoleonian (1812-1813) sau invazia forțelor Axei (1941-1944), a condus la o atitudine cel puțin rezervată a Moscovei față de Occident. Din acest punct de vedere, cele două state manifestă atitudini asemănătoare în plan internațional, considerându-se centre independente de putere într-o lume multipolară.

Un al punct comun este originea actualului regim politic din ambele state. R. P. Chineză este un stat comunist bazat pe ideologia marxist-leninistă dezvoltată de revoluția bolșevică rusă din 1917. În momentul fondării Chinei populare, regimul maoist a preluat o mare parte din politicile staliniste ale comunismului dezvoltat într-o singură țară, aducându-le pe culmi nebănuite ale represiei politice în cadrul Revoluției Culturale (1966-1976). Regimul politic rezultat este caracterizat de supremația Partidului Comunist Chinez și a secretarului său general (în prezent, Xi Jinping), fidel moștenirii sovietice, cu mici partide marionetă menite să mimeze un pretins pluralism democratic.⁸ Statul rus actual este moștenitorul Uniunii Sovietice, chiar dacă în mod formal se pretinde a fi un stat democratic conform standardelor occidentale. Sistemul său politic reflectă predominanța partidului prezidențial (*Rusia Unită*), ce reunește principalii actori ai structurilor de forță moștenite din perioada sovietică (servicii secrete, forțe armate), care și-au schimbat doar numele, nu și comportamentul represiv. De asemenea, în sistemul politic rus există și mici partide decorative (comunist, naționalist, socialist) care mimează pluralismul de tip occidental în timpul alegerilor cu rezultat cunoscut dinainte. Din acest punct de vedere, ambele state reprezintă avataruri ale unui tip de stat autoritar-totalitar, în care opoziția politică și libertatea de exprimare este reprimată, iar structurile de putere (serviciile secrete, armata) au un rol important. De asemenea, în virtutea experiențelor istorice anterioare, ambele state sunt conduse centralizat („verticala puterii” în Rusia⁹), de obicei de către deținătorul puterii executive.

Din punct de vedere al tradiției geopolitice, ambele state sunt puteri continentale, acoperind vaste teritorii în estul Europei, nordul și estul Asiei. Dezvoltarea lor s-a bazat pe expansiunea căilor ferate, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea în Rusia (mai ales magistrala transsiberiană – 9.289 km) și în a doua jumătate a secolului XX în China (în prezent susținută prin expansiunea fără precedent a căilor ferate de mare viteză – 40.000 km construite între 2008 și 2023!¹⁰). Ambele se bazează pe supremația forțelor armate terestre, deși o atenție deosebită este acordată de ambele părți și forțelor navale, forțelor aeriene și dezvoltării echipamentelor aerospațiale. În același timp, însă, în ambele există decalaje de dezvoltare semnificative între centru și periferie (Moscova și partea europeană a Rusiei față de partea asiatică; regiunile maritime ale Chinei

⁶Zbigniew Brzezinski, *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperatiile sale geostrategice*, traducere de Aureliana Ionescu, Editura Univers enciclopedic, București, 2000, pp. 24-25.

⁷Iver B. Neumann, „Russia’s Standing as a Great Power, 1494–1815” in Ted Hopf (ed.), *Russia’s European Choice*, Palgrave Macmillan, New York, 2008, pp. 12-16.

⁸Șerban Filip Cioculescu, *China de la „strălucirea ascunsă” la expansiunea globală, Cetatea de scaun, Târgoviște, 2018, pp. 15-16*

⁹Armand Goșu, „Rusia – iluzia democrației”, in Armand Goșu, Alexandru Gussi (coord.), *Democrația sub asediu: România în context regional*, Corint Books, București, 2019, p. 354.

¹⁰Micah McCartney, „China’s High-Speed Rail Miracle” in *Newsweek*, July 13, 2024, <https://www.newsweek.com/china-high-speed-rail-miracle-1924185>, accesat pe 31 iulie 2024.

față de regiunile din interior).¹¹

La nivel intern, ambele țări desfășoară politici de limitare a accesului cetățenilor la Internet și sprijină dezvoltarea unor rețele paralele (*ChinaNet, RuNet*), cu rețele sociale separate față de cele occidentale. De asemenea, cenzura este larg răspândită la nivelul ambelor țări, atât la nivelul presei scrise cât și al mass-media audiovizuale. China dorește să evite episoadele de genul celor petrecute în Piața Tienanmen în 1989, dar și experiențele tumultuoase din politica internă a Rusiei de la începutul anilor '90 ai secolului trecut¹². La rândul său, regimul Putin folosește metode de control al societății experimentate de mult timp de statul chinez, inclusiv cele utilizând inteligența artificială.

La nivel internațional, atât China cât și Rusia sunt adeptele teoriei suveranității naționale absolute, care presupune dreptul neîngrădit al guvernelor naționale de a-și gestiona politicile pe teritoriul propriu, fără influența vreunui for internațional. Deși sunt membre ale ONU și acceptă prevederile Cartei ONU, precum și jurisdicția anumitor organizații conexe ale acestora, precum AIEA, UNESCO etc., China și Rusia nu acceptă supremația drepturilor omului în cadrul dreptului internațional, având politici proprii în domeniul minorităților naționale. Rusia a simulat respectul pentru drepturile omului prin aderarea la Consiliul Europei și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1996-2022), însă nu a aplicat prevederile și sentințele CEDO care o priveau. De asemenea, participarea statului rus în cadrul OSCE a presupus doar promovarea propriilor interese de securitate și mult mai puțin valorile pe care se întemeiază această organizație. De altfel, atitudinea Rusiei față de conflictele post-sovietice din Abhazia, Karabahul de Munte, Osetia de Sud și Transnistria a evidențiat atitudinea duplicitară față de securitatea comună de pe continentul european.¹³

Cooperarea între cele două părți la nivel internațional este reliefată cel mai bine de participarea la blocuri politice precum OCS și BRICS. Pe lângă acestea, însă, China și Rusia au dezvoltat, în ultimii ani, o solidă cooperare militară, manifestată prin participarea la exerciții comune în diverse regiuni ale lumii, atât la nivelul forțelor navale, cât și a celor aeriene și terestre¹⁴. De asemenea, ambele părți cooperează la un nivel destul de bun cu state considerate paria la nivel internațional (Coreea de Nord, Iran, Venezuela etc.). În ultima perioadă, de exemplu, relația Rusiei cu Coreea de Nord a fost aprofundată la un nivel pe care nu îl mai cunoscuse din perioada sovietică¹⁵. De asemenea, guvernul chinez s-a implicat în inițiativa de a reconcilia diversele facțiuni ale populației palestiniene (inclusiv *Hamas*, organizație considerată drept teroristă în Occident).¹⁶

Din punct de vedere demografic, ambele state se confruntă cu un proces accentuat de îmbătrânire a populației. Dacă în cazul Chinei acesta este un efect secundar al politicii defectuoase a „copilului unic” (fiind preferați băieții în defavoarea fetelor), în cazul Rusiei este vorba despre lipsa oportunităților economice ale populației și emigrația puternică a forței de muncă calificate către Occident, concomitent cu creșterea ponderii populației musulmane. Încercările de contracarare a acestor tendințe, în special prin încurajarea natalității în Rusia, dar și a îmbunătățirii statutului femeii în China, nu au avut rezultate până în prezent. Din această perspectivă cele două state se înscriu în criza demografică generală care există la nivelul statelor dezvoltate din emisfera nordică, deși încearcă să creeze impresia că aparțin unui front comun al „Sudului Global”.

La nivel economic, ambele state susțin un model de capitalism de stat, bazat pe supremația marilor companii controlate de autoritățile guvernamentale sau cercurile de putere aflate la conducerea țării. Acest lucru vine în contradicție cu politicile antimonopoliste duse de actori occidentali precum Uniunea Europeană sau Statele Unite¹⁷. Însă, în timp ce China se concentrează pe producția de produse finite cu înaltă tehnologie

¹¹Brzezinski, op. cit., p. 180; Pascal Marchand, *Atlas géopolitique de la Russie. Puissance d'hier, puissance de demain*, Éditions Autrement, Paris, pp. 46-47

¹²Informații obținute de autor în urma unor vizite de studiu în Federația Rusă, în octombrie 2010, și R. P. Chineză în februarie 2012

¹³Nicu Popescu, *Politica externă a Uniunii Europene și conflictele post-sovietice*, traducere din engleză de Alexandru Șiclovan, Editura Cartier, Chișinău, 2013, pp. 75-76, 85-86, 94-106, 113-114, 116-118, 145, 155, 160-162, 179

¹⁴Associated Press, “China, Russia start joint naval drills, days after NATO allies called Beijing a Ukraine war enabler”, July 15, 2024, in <https://apnews.com/article/china-russia-joint-naval-drills-nato-ukraine-08590a566d76ae1ddc47dde7cea8ad1a>, accesat la data de 29 iulie 2024; BFBS Forces News, “China And Russia Team Up For Joint Military Drills”, 10th August 2021, in <https://www.forcesnews.com/news/china-and-russia-team-joint-military-drills>, accesat la data de 29 iulie 2024; Yew Lun Tian, “China, Russia to start joint air and sea drill in Sea of Japan”, July 16, 2023, in <https://www.reuters.com/world/china-russia-start-joint-air-sea-drill-sea-japan-2023-07-16/>, accesat la data de 29 iulie 2024.

¹⁵Justin McCurry and Andrew Roth, “Russia and North Korea sign mutual defence pact”, 19 June 2024, in <https://www.theguardian.com/world/article/2024/jun/19/russia-and-north-korea-sign-mutual-defence-pact>, accesat la data de 30 iulie 2024

¹⁶Laurie Chen and Nidal Al-Mughrabi, “China brokers Palestinian unity deal, but doubts persist”, July 23, 2024, in <https://www.reuters.com/world/hamas-fatah-meet-with-media-china-after-reconciliation-talks-2024-07-23/>, accesat la data de 30 iulie 2024

¹⁷European Commission, “Competition Policy: Antitrust and Cartels” in https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels_en, accesat la data de 20 august 2024

Rusia se concentrează pe exportul de materii prime (gaze naturale, petrol și diamante), tehnologie nucleară și armament. Acesta este unul dintre principalele puncte de divergență între cele două părți, care poate constitui un obstacol important în consolidarea relației bilaterale, alături de alte componente.

În ceea ce privește securitatea cibernetică, ambele părți au recurs, în mod informal, la destabilizarea rețelelor occidentale, prin intermediul hackerilor de profesie. Acest demers a vizat, pe lângă îngreunarea sarcinilor instituțiilor de profil din statele vizate, respectiv spionajul economic, și extragerea unor informații cu caracter secret sau personal, menite să discrediteze anumiți lideri considerați ostili (de exemplu, spargerea adresei de e-mail a Secretarului de Stat Hillary Clinton de către hackeri ruși în vara anului 2016, în contextul candidaturii sale la funcția de președinte al Statelor Unite).¹⁸ Nu în ultimul rând ambele țări sunt conduse în prezent de lideri autoritari, cu viziuni apropiate în ceea ce privește modelul de guvernare. Vladimir Putin este reprezentantul vechilor structuri de putere ale statului sovietic (KGB), transformate în prezent în forțele garante ale statutului de mare putere al Rusiei. Valorile sale sunt de tip conservator-naționalist și eurasiatist, deși modul de acțiune este pragmatic, bazat pe forță și cu un pronunțat scop imagologic¹⁹. Xi Jinping este un politician de carieră al Partidului Comunist Chinez, cu accente de tip naționalist, dar îmbrățișând același tip de pragmatism ca și liderul rus. Deși modul său de acțiune pare axat pe diplomatie, liderul chinez nu ezită să pună presiune, preponderent prin mijloace economice sau prin alte metode de intimidare a adversarilor săi.

Divergențe

China și Rusia nu au avut o relație bilaterală atât de strânsă de la început. Dimpotrivă, se poate spune că, în cea mai mare parte a timpului, cele două state au fost competitori strategici aflați în conflict. Încă din momentul în care au avut o frontieră comună la nivelul taigalei siberiene și a Asiei Centrale (secolul al XVII-lea), cele două puteri și-au disputat supremația în diverse teritorii. Deși primul tratat dintre cele două state, încheiat la Nercinsk, în 1689, a fost semnat în condiții de egalitate, trasând frontiera comună, ulterior, statul rus a avut o politică expansionistă în defavoarea statului chinez.²⁰ Astfel, în a doua parte a secolului al XIX-lea, profitând de slăbiciunile Chinei, asaltată de forțele coloniale occidentale, Rusia a anexat Turkestanul chinez (estul Kazahstanului de azi) și provincia maritimă la est de fluviul Amur, impunându-și influența și asupra Manciuriei și portului strategic Dairen (Port Arthur). În timpul revoluției bolșevice ruse, o parte semnificativă a elitelor forțelor albe și-au găsit refugiul în China naționalistă, ceea ce a menținut relația la un nivel rece. Concomitent, Uniunea Sovietică a sprijinit în 1924 (inclusiv cu forțe armate) independența noului stat mongol față de China, fostul suzeran.²¹ În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, regimul stalinist de la Moscova a sprijinit Armata de Eliberare Populară din China, condusă de Mao Tze Dun, ceea ce a contribuit la victoria taberei comuniste în războiul civil chinez, în 1949. Totuși, încercarea Moscovei de a își subordona R. P. Chineză în cadrul blocului comunist s-a lovit de opoziția fermă a Beijingului. Această atitudine a devenit manifestă mai ales după intervenția armatei chineze în Războiul din Coreea (1950-1953), care a consfințit menținerea regimului comunist din Coreea de Nord și relația sa specială cu R. P. Chineză. După condamnarea regimului stalinist la nivelul PCUS în 1956, partea chineză, rămasă fidelă metodelor de guvernare staliniste, a desfășurat o politică separată față de cea sovietică în cadrul blocului comunist, sprijinind în schimb Mișcarea de Nealinie din cadrul Lumii a Treia și regimuri comuniste de tip conservator din țări precum Albania, Cambodgia, Coreea de Nord sau România. China s-a opus, de asemenea, politicii intervenționiste a Uniunii Sovietice în cadrul țărilor Tratatului de la Varșovia, manifestată prin înăbușirea Primăverii de la Praga în 1968.²²

Conflictele de graniță dintre R. P. Chineză și Uniunea Sovietică din zona fluviului Amur au culminat, în 1969, într-o veritabilă confruntare militară care a vizat cucerirea anumitor insule din regiune. În cele din urmă, extinderea conflictului a fost evitată, însă partea chineză a început să aibă relații mai bune cu Statele Unite, principalul inamic al Uniunii Sovietice în timpul Războiului Rece²³.

¹⁸Ellen Nakashima and Shane Harris, "How the Russians hacked the DNC and passed its emails to WikiLeaks", July 13, 2018, in https://www.washingtonpost.com/world/national-security/how-the-russians-hacked-the-dnc-and-passed-its-emails-to-wikileaks/2018/07/13/af19a828-86c3-11e8-8553-a3ce89036c78_story.html, accesat la data de 19 august 2024.

¹⁹Fiona Hill and Clifford G. Gaddy, *Mr. Putin: Operative in the Kremlin*, Brookings Focus Books, Washington D.C., 2013, *passim*.

²⁰Paul Dukes, *Istoria Rusiei, traducere de Gabriel Tudor*, Editura All, București, 2009, pp. 86-87, 167.

²¹Cioculescu, *op. cit.*, pp. 133-134.

²²*Ibidem*, p. 315.

²³Robert D. Kaplan, *Răzbușirea geografiei: ce ne spune harta despre conflictele viitoare și lupta împotriva destinului*, traducere din limba engleză de Mihnea Gașița, prefață de Paul Dobrescu, Litera, București, 2019, p. 362; Cioculescu, *op. cit.*, pp. 136-137.

Relațiile tensionate dintre Beijing și Moscova au avut ca rezultat conflictul între diverse tabere susținute de cele două părți în cadrul războaielor civile din țările în curs de dezvoltare (Angola, Cambodgia, Mozambic, etc.) din anii '70-'80 ai secolului trecut. Statul chinez a adoptat, începând cu 1980, o politică economică de deschidere față de economia capitalistă mondială, sub conducerea lui Deng Xiaoping. Încurajarea libertății economice nu a fost dublată de una politică, astfel că Beijingul a fost rezervat față de noua politică reformistă a Moscovei sub Mihail Gorbaciov. Acordarea unei mai mari libertăți politice la nivelul societății sovietice este și astăzi considerată una dintre principalele cauze ale căderii comunismului în Uniunea Sovietică după 1991, de către mediul politic și academic de la Beijing.²⁴

Statul rus a întreprins, la rândul său, demersuri de integrare în economia capitalistă mondială, începând cu 1992. Acestea au presupus, în primul rând, conectarea resurselor naturale de gaze naturale și petrol la piața de consum occidentală, inclusiv prin gazoducte și oleoducte orientate către vestul Europei. Astfel, Rusia a devenit principalul furnizor de hidrocarburi al Uniunii Europene. În schimb, încercarea de a se conecta la piețele financiare mondiale s-a lovit de criza piețelor financiare asiatice din 1998, care a afectat în mod considerabil Rusia și a determinat decidenții politici de la Moscova să fie mult mai precauți în deschiderea către alte piețe.²⁵

Pe plan intern, oligarhii susținuți de regimul Elțin până în 1999 au fost gradual eliminați de regimul Putin, care a mizat pe formarea de monopoluri conduse de membri ai cercului puterii (*siloviki*), după modelul conglomeratelor *Gazprom* sau *Transneft*. Totuși, administrația Putin a urmărit conectarea conglomeratelor respective la piața globală de energie, mai ales în contextul aderării la Organizația Mondială a Comerțului (OMC) în 2012, cu sprijinul semnificativ al Uniunii Europene (UE). Rusia a devenit, în acest fel, o „petro-putere”, un mare exportator de hidrocarburi, alături de țările OPEC cu care se coordonează începând din 2016. Atunci când interesele sale de export sunt amenințate, Moscova nu ezită să folosească metode de presiune economică (Ucraina, 2006-2008; UE, 2020; Moldova, 2021) sau chiar militară (Georgia, 2008; Ucraina, 2014) la adresa celor care i se opun.²⁶ În contrast cu acest model, R. P. Chineză s-a axat pe producția unor componente de înaltă tehnologie (semiconductori, microprocesoare, panouri solare, vehicule electrice), care îi asigură supremația pe piețele mondiale de profil. Acest demers, însă, presupune securizarea piețelor de consum pentru propriile produse, dintre care principalele sunt piața nord-americană (Statele Unite, Canada) și piața europeană (statele membre ale UE). De asemenea, menținerea unui nivel constant al producției economice presupune securizarea resurselor energetice provenind din diverse părți ale lumii, concomitent cu principalele rute comerciale mondiale (în special cea dinspre Golful Persic/Marea Roșie prin Oceanul Indian și Marea Chinei de Sud). În acest sens, administrația de la Beijing a lansat, în 2013, inițiativa *Belt and Road* (BRI), care presupune aprofundarea interconectării dintre China, statele asiatice, europene și africane, în vederea creșterii dependenței acestora de produsele chinezești (economice, financiare și de altă natură) și a asigurării unui flux constant de resurse naturale către China. Cu toate că susține acest tip de interconectare, statul chinez nu oferă pe plan intern investitorilor străini condițiile pe care le solicită de la alte state în privința propriilor companii.²⁷ Astfel, integrarea Chinei în economia mondială se face de pe poziția unei superputeri economice care vizează o relație unidirecțională, de facilitare a propriilor exporturi, însă fără o deschidere prea mare a pieței interne.

În ceea ce privește războiul din Ucraina, declanșat de Rusia în februarie 2022, China a avut o poziție rezervată. La nivel internațional, statul chinez susține ordinea bazată pe menținerea frontierelor stabilite după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, mai ales că pe propriul teritoriu există minorități semnificative cu potențial secesionist (tibetani, uiguri sau mongoli). Încercarea Rusiei de a revizui frontierele unui stat suveran, mai ales sub pretextul unei intervenții umanitare menite să sprijine populația rusofonă, nu pot fi privite cu relaxare de către Beijing, care a condamnat în trecut, la nivelul ONU, intervențiile umanitare ale statelor occidentale în fosta Iugoslavie, Irak și Libia. China încearcă să se erijeze în mediator al acestui conflict, chiar

²⁴Vezi nota 12.

²⁵Graeme Gill and Roger D. Markwick, *Russia's Stillborn Democracy?: From Gorbachev to Yeltsin*, 1st edition, Oxford University Press, Oxford, 2000, pp. 205-237, 240-242.

²⁶Paula Daniela Gânga, *Relația Uniunea Europeană-Rusia. Problema energetică, cuvânt înainte de Zeyno Baran*, Institutul European, Iași, 2010, *passim*.

²⁷Cioculescu, *op. cit.*, p. 294.

dacă apropierea față de Rusia nu oferă garanții de credibilitate pentru partea ucraineană²⁸. Astfel, dacă Rusia nu ezită să se implice într-un conflict militar pentru a schimba echilibrul global și ordinea politică internațională, China preferă să folosească alte mijloace (în principal economice) pentru a atinge acest obiectiv.

Concluzii

China și Rusia formează, în prezent, una dintre cele mai puternice alianțe din istoria omenirii, cel puțin dacă este să luăm în considerare declarațiile formale ale liderilor celor două țări²⁹.

Potențialul lor demografic, teritorial, militar și economic este semnificativ și nu trebuie subestimat. Totuși, alăturarea lor, dincolo de punctele comune, care există și sunt importante, are o importantă componentă conjuncturală: ea este rezultatul unei politici a echilibrului de putere aplicate de cele două împotriva fostei puteri hegemonice din sistemul internațional, Statele Unite. Acest lucru a devenit evident, mai ales după intervențiile militare americane din Afganistan și Irak și, cu precădere, în urma eșecului acestor intervenții de a -și atinge obiectivele majore (partidele pro-iraniene dețin puterea în Irak, iar talibanii au revenit la putere în Afganistan). Supremația militară americană din prezent, chiar dacă se menține (de exemplu, prin ezitarea Iranului de a ataca decisiv în Israel), este în scădere, iar cele două puteri concurente încearcă să își maximizeze ponderea globală prin alăturarea lor, dar și prin cooptarea altor actori non-occidentali. Cu toate acestea, în afara celor două state, ceilalți actori din cadrul BRICS (cu excepția Iranului) au atitudini rezervate în opoziția față de Statele Unite, cu care cooperează în unele domenii (cel mai vizibil, India și Brazilia). Încercarea binomului sino-rus de a clădi o ordine mondială paralelă față de sistemul occidental nu a avut până în prezent sorți de izbândă, în primul rând pentru că prosperitatea economică are încă sediul în vestul Europei și America de Nord.

Un alt element, care vine în sprijinul ipotezei alianței conjuncturale, este reprezentat de potențialele tensiuni dintre cele două părți. Pe termen mediu și lung, partea chineză este actorul decisiv din cadrul binomului, în virtutea dezvoltării sale economice (nu fără obstacole în perioada următoare). În contextul conflictului cu Ucraina, Rusia a beneficiat, fără îndoială, de sprijinul tacit al Chinei, care a preluat o parte din exporturile ruse de hidrocarburi destinate Occidentului. Acest lucru, însă, face Rusia mai dependentă de China decât viceversa, ceea ce nu poate conveni Moscovei, care ar dori o relație de egalitate. Dar, în condițiile relației actuale dintre cele două părți, Rusia este doar un rezervor de resurse naturale și o piață secundară pentru economia Chinei, în timp ce fără sprijinul Chinei economia rusă ar sucomba în scurt timp³⁰. În același timp, alăturarea dintre spațiul asiatic siberian al Rusiei, slab populat și slab conectat la nucleul european al țării, și spațiul chinez dens populat, în expansiune economică, va constitui întotdeauna un punct slab al securității statului rus și un veșnic motiv de îngrijorare pentru decidenții de la Moscova.

Interconectarea dintre cele două state va continua în mod accelerat, în perioada următoare, întrucât China nu poate ignora folosirea resurselor Rusiei, mai ales în perspectiva unei confruntări gigantice cu Statele Unite pentru hegemonia globală, care se profilează în următoarele decenii. Totuși, pentru Rusia acest lucru ar putea fi o îmbrățișare fatală, care ar putea-o readuce la statutul de vasal pe care nu l-a mai avut din perioada „jugului mongol” (sec. XIII-XIV). Din acest punct de vedere, binomul sino-rus nu poate fi considerat unul sustenabil pe termen lung decât în vederea realizării unor obiective limitate ale celor două părți (ieșirea din izolarea internațională a Rusiei și creșterea puterii de negociere internațională a Chinei). Dincolo de visele unui bloc continental invincibil al unora dintre ideologiile celor două părți, realitatea dură indică doar o alianță de moment, mai mult reactivă decât pro-activă și al cărei punct de atracție pentru alte țări rămâne la un nivel modest, mai ales în condițiile promovării unui sistem politic represiv și nedemocratic.

---

²⁸Hotnews, „ANALIZĂ Poate China să medieze cu adevărat o pace între Rusia și Ucraina? Argumente pro și contra”, 4 august 2023, în <https://hotnews.ro/analiza-poate-china-sa-medieze-cu-adevarat-o-pace-ntre-rusia-si-ucraina-argumente-pro-si-contra-51151>, accesat la data de 20 august 2024

²⁹Andreas Umland and Hugo von Essen, “What the China-Russia alliance means for the West”, July 10, 2024, in <https://www.politico.eu/article/china-russia-alliance-global-trade-economy-war-ukraine-beijing-moscow-liberal-front-taiwan-banks/>, accesat la data de 21 august 2024

³⁰Kaspar Pucek, “A Chinese Tributary? The Consequences of Moscow’s Increased Dependence on Beijing” in *Clingendael Alert*, June 2024, <https://www.clingendael.org/publication/consequences-moscows-increased-dependence-beijing>, accesat la data de 21 august 2024

3. SITUAȚIA GLOBALĂ

Republica Moldova, sora noastră bună în Uniunea Europeană

Dr. ing. Cristian-Marcel FELEA

„După Ucraina, Republica Moldova a fost, de departe, ținta predilectă a agresiunii ruse în ultimii ani. Imediat după ce cetățenii Republicii Moldova au votat pentru o președintă pro-europeană, dar și o majoritate politică pro-europeană, acum trei ani, Rusia a declanșat un șantaj agresiv la adresa Republicii Moldova prin creșterea prețului la gaze și, ulterior, prin reducerea livrărilor de gaz. Scopul a fost acela de a reduce apetitul pro-european al Republicii Moldova și de a păstra țara captivă, dependentă de Rusia.”¹

Siegfried Mureșan, europarlamentar, vicepreședinte al PPE

Republica Moldova, sora noastră de limbă română² – aspect important, la care voi reveni în context – are în față o oportunitate istorică și aceasta se numește procesul de aderare la Uniunea Europeană care, odată împlinit, o va aduce, împreună cu cetățenii săi în marea familie a democrațiilor europene. Această oportunitate, din nefericire, s-a ivit și a dobândit contur real numai după ce Vladimir Putin a dat ordinul de invadare armată pe scară largă a Ucrainei, la finele lunii februarie 2022. Zece zile mai târziu, președintele Republicii Moldova, Maia Sandu și guvernul Gavriliță depuneau oficial la Bruxelles cererea de începere a negocierilor de aderare la Uniunea Europeană. De atunci au trecut mai bine de doi ani și jumătate în care toată Europa a înțeles că și Chișinăul trebuie susținut în aspirațiile sale, alături de Ucraina.

Ucraina este atacată militar și parțial ocupată, iar Republica Moldova este sub un asalt hibrid sălbatic, menit să îi împiedice integrarea în Uniune, în ciuda afirmațiilor Moscovei că „nu este deranjată” de aspirațiile europene ale Chișinăului. Pârghiile de șantaj sunt aceleași: elita aservită de la Tiraspol și Comrat, stimularea fricilor cetățenilor vorbitori de limbă rusă, pomparea de fonduri

Sursa: [https://en.wikipedia.org/wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/Accession_of_Moldova_to_the_European_Union#/media/File:President_Michel_meets_President_of_Moldova_-_202404)

Accession_of_Moldova_to_the_European_Union#/media/File:President_Michel_meets_President_of_Moldova_-_202404

¹<https://www.contributors.ro/pacea-in-europa-se-va-obține-impotriva-rusiei-nu-impună-cu-rusia/>

²<https://www.digi24.ro/stiri/externe/maia-sandu-a-promulgat-legea-prin-care-limba-romana-devine-limba-oficiala-in-republica-moldova-2291235>

care să alimenteze partidele politice declarat pro-ruse sau pretins protectoare ale „națiunii moldovene”, coruperea elitelor. Ultima cale de atac pe care marșează propaganda rusă: integrarea în Uniunea Europeană va dizolva statalitatea Republicii Moldova, ba chiar va fi folosită pentru forța o unire teritorială cu România. „De-a lungul guvernării sale de peste două decenii, contractul social al regimului Putin cu societatea rusă s-a bazat pe reînvierea măreției pierdute și restabilirea imperiului. Dar astăzi, se pare că nu a reușit să-și îndeplinească cea mai importantă responsabilitate a unui stat: protejarea teritoriului și a cetățenilor de invazia străină. (...) Indiferent de modul în care va evolua situația din punct de vedere militar [operațiunea din oblastul Kursk], daunele politice sunt făcute și își au rădăcina în natura politicii ruse. După cum am scris” – continuă ideea Brian Whitmore³ – „sub Putin, statul rus a devenit, în esență, un sindicat al crimei organizate. Logica internă, procesele, structura de stimulente și comportamentul său seamănă cu cele ale unei familii mafioate. Și cel mai destabilizator moment pentru un sindicat al crimei este atunci când șeful mafiei pare slab.”⁴ Iată cum apar oportunitățile, totul este să îndrăznești, așa cum face Kievul în plan militar. „Dincolo de realitățile de pe câmpul de luptă” – afirmă parlamentarul ucrainean Oleksiy Goncharenko – „ofensiva din Kursk vine să dezmințim unele dintre cele mai mari temeri despre acest război. În mod evident, invadarea unor teritorii ale Rusiei de către Ucraina a demonstrat că amenințările nucleare ale lui Putin și avertismentele sale despre așa-zise linii roșii sunt de fapt o cacealma ridicolă, menită să intimideze Occidentul. Ucrainenii i-au acuzat de multe ori pe factorii de decizie din Occident că sunt exagerat de îngrijorați de așa-numitul pericol al provocării lui Putin. Încă din 2022, răspunsul internațional la agresiunea rusă a fost îngreunat de teama larg răspândită de escaladare a conflictului, care a condus permanent la întâzieri în livrarea ajutorului militar și la restricții absurde privind utilizarea armelor occidentale. Această ofensivă a Ucrainei a pus în evidență ridicolul acestei precauții excesive.”⁵ Dacă țarul este gol, dacă establishmentul construit de siloviki⁶ la Kremlin începe să se clatine atunci când acțiunile îndrăznețe sunt puse în operă, așa cum face Kievul în oblastul Kursk, lumea începe să înțeleagă că o altă logică trebuie abordată în relația cu Moscova, și anume împingerea sa sistematică într-un șir de crize care să o pună în defensivă, să le submineze încrederea lui Putin și alor lui, să-i determine să-și contemple posibila înfrângere. Chișinăul nu trebuie să procedeze altminteri: proeuropenii trebuie să bată fierul cât este cald, să-i determine pe oamenii finanțați de Moscova să se expună, să-și demaște intențiile reale și apoi să-i neutralizeze, continuând neabătut procesul de integrare europeană.

Organizarea procesului de aderare la Uniunea Europeană

La data de 3 martie 2022, Republica Moldova a depus oficial o cerere de aderare la Uniunea Europeană. În 17 iunie 2022, Comisia Europeană a emis un aviz pozitiv privind solicitarea Chișinăului. O săptămână mai târziu, Consiliul European a decis acordarea statutului de țară candidată la integrare și a invitat Comisia să redacteze și să transmită un raport cu privire la îndeplinirea condițiilor de aderare de către Republica Moldova. În noiembrie 2023, Comisia Europeană a emis o recomandare de deschidere a negocierilor de aderare cu Republica Moldova. În decembrie 2023, liderii Uniunii Europene au decis să deschidă negocierile de aderare și au invitat Consiliul să adopte cadrul de negociere, după finalizarea etapelor relevante prevăzute în raportul Comisiei. În urma progreselor înregistrate de Republica Moldova, în martie 2024, liderii Uniunii au invitat Consiliul să adopte rapid proiectul de cadru de negociere. În tot acest timp, Republica Moldova a fost parteneră de proces cu Ucraina, primind împreună invitația de a începe negocierile de aderare în data de 25 iunie 2024. Prima conferință de aderare la nivel ministerial cu Republica Moldova a avut loc la Luxemburg la 25 iunie 2024. Această reuniune a avut loc ca urmare a deciziei a Consiliului European din 14 decembrie 2023, de a deschide negocieri de aderare cu Republica Moldova și a aprobării de către Consiliu, la 21 iunie 2024, a cadrului de negociere pentru negocierile cu Republica Moldova. Delegația Uniunii a fost condusă de Hadja Lahbib, ministrul belgian al afacerilor externe și europene, cu participarea lui Olivér Várhelyi, comisar pentru vecinătate și extindere. Delegația Republicii Moldova a fost condusă de premierul Dorin Recean.

³Profesor asistent la Texas-Arlington University, membru titular al Eurasia Center

⁴https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/ukraines-kursk-offensive-marks-putins-third-major-humiliation-of-the-war/?mkt_tok=NjU5LVdaWC0wNzUAAAGU_0tkTpembHmf6T7mIvucodJ6aAJICPXPpEPVesCX8QhewMtlWBIHo2WGYHiJCM-sXXqgmxV1yTXorMH2gflH6ql0awCcdbc-QP4Wx5U7mEL9HGA

⁵https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-invasion-of-russia-exposes-the-folly-of-the-wests-escalation_fears/?mkt_tok=NjU5LVdaWC0wNzUAAAGU9s24iVxux5xVuxuVVGeSy6K37y4HBcOIG5Ueoz75jjwSBu_2aHhJyVQbgPAKBub3ouaB8qoDoWfdQvfMOUcsjDAPvdd-m72GXGv-bKcMbtw9dg

⁶Acest cuvânt a intrat în circulație în Rusia odată cu venirea la putere a lui Vladimir Putin și este folosit în general pentru a descrie rețelele de figuri influente din rândul oligarhiei și al serviciilor secrete în cercul interior al Kremlinului.

Consiliul European a recunoscut, prin deciziile luate, că Republica Moldova a demonstrat un angajament clar față de procesul său de reformă și a insistat că, pentru a continua să înainteze pe calea aderării, sunt cruciale progresele durabile și tangibile în materie de reforme, în special în domeniul statului de drept, al justiției și al drepturilor fundamentale. De asemenea, Consiliul a încurajat Republica Moldova să continue să acționeze pentru o reformă profundă a justiției, inclusiv a procesului de verificare, și să consolideze instituțiile relevante în lupta împotriva corupției. În acest sens, Republica Moldova trebuie să obțină un bilanț solid de anchete și condamnări, inclusiv în cazuri de nivel înalt. Consiliul a subliniat importanța continuării reformelor economice transformatoare, a cooperării sectoriale și a integrării Republicii Moldova pe piața internă a Uniunii Europene pentru realizarea de noi progrese în reformele din sectorul economic și financiar. Acestea ar trebui realizate pe baza acordului de asociere UE-Republica Moldova și a acordului de liber schimb aprofundat și cuprinzător dintre Uniunea Europeană, pe de-o parte și Georgia, Republica Moldova și, respectiv, Ucraina de cealaltă parte. Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, a emis, în data de 21 iunie 2024, un decret pentru inițierea negocierilor de aderare a Republicii la Uniunea Europeană și organizarea negocierilor proiectului Tratatului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. În același decret, viceprim-ministrul pentru integrare europeană, Cristina Gherasimov, a fost desemnată drept șef al delegației de negociere – negociator-șef al Republicii Moldova. Coordonarea procesului de negociere a aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană, precum și organizarea și funcționarea echipei de negociere, s-a menționat în decret, se vor desfășura conform mecanismului național stabilit de Guvern.

Conform unei hotărâri aprobate de guvernul Recean (în luna martie 2024), din echipa de negociere a Republicii Moldova vor face parte: viceprim-ministrul pentru integrare europeană/negociatorul-șef, negociatorul-șef adjunct, secretarul general al guvernului, secretarul de stat pentru integrare europeană, șeful Biroului pentru Integrare Europeană, șeful Centrului de Armonizare a Legislației, reprezentantul Băncii Naționale a Moldovei, al Ministerului Afacerilor Externe, al Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, al Ministerului Finanțelor, al Ministerului Mediului, al Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare și al Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, ambasadorul, șeful Misiunii Republicii Moldova pe lângă Uniunea Europeană și experți naționali. Lista va putea fi completată și cu persoane din afara serviciului public, specialiști din mediul academic și de cercetare, reprezentanți ai mediului de afaceri, ai societății civile, care dețin expertiza necesară pentru organizarea și conducerea negocierilor cu Uniunea Europeană. În decembrie 2023, președintele Maia Sandu a propus Parlamentului organizarea unui referendum privind integrarea în Uniunea Europeană concomitent cu alegerile prezidențiale din 2024. La ultima ședință a Parlamentului de la Chișinău din 2023, a fost modificat Codul electoral, astfel încât referendumul propus de Maia Sandu să poată fi organizat concomitent cu alegerile prezidențiale din 2024. Apoi, în aprilie ac., Curtea Constituțională a Republicii Moldova a emis o hotărâre prin care a avizat organizarea unui referendum constituțional privind aderarea la Uniunea Europeană în aceeași zi cu alegerile prezidențiale, în data de 20 octombrie 2024.

Întrebarea la care vor răspunde cetățenii Republicii cu „DA” sau cu „NU” este: „Sunteți pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană?”. În urma referendumului Constituția urmează să fie completată cu capitolul „Integrarea în Uniunea Europeană”; în fapt, scopul declarat al referendumului și al modificării Constituției ține de confirmarea aspirațiilor de integrare europeană, stabilirea direcției de orientare spre spațiul european de valori, precum și stabilirea integrării europene drept obiectiv strategic pentru Republica Moldova.

Sondaje și mesaje politice

Nu este clară lista tuturor candidaților la președinția Republicii Moldova, dar – la ora la care scriu – sunt disponibile câteva sondaje care au luat temperatura alegătorilor încă de la începutul anului, măsurând-o în principal pe Maia Sandu, ce caută un nou mandat, dar și pe posibii challengerii care, în principiu, doresc stoparea cursului către aderarea europeană și reîntoarcerea sub pulpana Moscovei. Analiza de trend indică postura de favorit pe care o are actualul președinte al Republicii, Maia Sandu, în cursa electorală, dar și faptul că nu va putea conta pe o victorie din primul tur, ceea ce lasă loc elementelor de incertitudine.

Martie 2024 – compania de sondare „iData”, Chișinău:

Maia Sandu avea 27,9% din intențiile de vot, fiind urmată de Igor Dodon, cu 13,3%, de ex-premierul Ion Chicu – cu 5,7%, de actualul primar al Chișinăului, Ion Ceban - cu 4,4%, de fosta guvernatoare a Găgăuziei, Irina Vlah – cu 4,3% și de controversatul om de afaceri Renato Usatîi – 3%. Balanța ar putea fi

înclinată de cei peste 30% din respondenți care declarau că nu știu, deocamdată, cu cine ar vota sau nu au dorit să răspundă. Eșantionul nu a cuprins cetățeni din diaspora și din Transnistria.

Aprilie 2024 – „CBS Research”, la comanda Comunității „WatchDog” Moldova:

Maia Sandu ar putea obține un nou mandat prezidențial, dacă duminica viitoare ar avea loc alegeri, însă nu din primul, ci numai din al doilea tur al scrutinului. Pentru Maia Sandu și-ar da votul 35,1% din totalul respondenților, în timp ce pentru fostul președinte, socialistul Igor Dodon, ar vota 15,8%. Sondajul a fost realizat în perioada 6-13 aprilie, pe un eșantion reprezentativ de aproximativ o mie de persoane, având o marjă de eroare de 3,1%.

Rezultatele sondajului mai arată că votul pro-UE ar fi de 57%, iar pentru aderarea la Uniunea economică eurasiatică (Rusia-Belarus-Kazahstan) de 34,8% – un trend în ușoară scădere în ultimii ani. Opțiunea aderării la NATO au susținut-o 34% din respondenți, o creștere de peste 10% în ultimul an; peste 47% din respondenți ar vota împotriva aderării Moldovei la NATO.

Mai 2024 – compania de sondare „iData”, Chișinău:

Maia Sandu ar fi votată de 30,4% din cetățenii Republicii Moldova. Pe locul doi, la mare distanță, respondenții și-au exprimat preferința pentru fostul președinte Igor Dodon, creditat cu 14,3% din voturi, în timp ce Ion Chicu (Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei) ar fi votat de 6,1% din cetățenii cu drept de vot ai Republicii Moldova. De asemenea, 24,2% din respondenți nu știu cu cine ar vota, în timp ce 4% nu au răspuns la întrebare.

Iulie 2024 – „Institutul Republican Internațional”, Chișinău:

60% dintre participanții la sondaj au declarat că este foarte probabil să voteze, în timp ce 30% au declarat că este destul de probabil să voteze. În topul liderilor politici din Republica Moldova în care cetățenii au încredere, președinta Maia Sandu ocupă locul de frunte, cu o pondere de 33%, depășindu-i pe Igor Dodon (23%), Ilan Șor (15%), Ion Ceban (10%), Igor Grosu (8%) și alții. 36% dintre alegătorii care au participat la sondaj intenționează să voteze pentru Maia Sandu la prezidențiale, în timp ce pentru Igor Dodon ar vota 25%.

Iulie 2024 – IMAS București:

Sondajul IMAS a fost realizat între 8 și 21 iulie 2024, pe un eșantion de 1093 respondenți, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, fără Transnistria. Eroarea maximă de eșantionare este de $\pm 3.0\%$. Pentru Maia Sandu ar vota 43% dintre alegători, după excluderea celor 19% ce sunt indeciși. Alexandr Stoianolgo, susținut de PSRM, ar lua 14,2% din sufragii și s-ar plasa pe locul al doilea. Urmează Renato Usatîi cu 13,3% și Irina Vlah, fosta bașcană a Găgăuziei, la 10,9%. Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS), fondat de președinta Maia Sandu, luptă pentru a-și afirma rolul de cel mai vizibil promotor al referendumului pentru integrarea europeană, care,

de altfel, a fost inițiat chiar de șefa statului. De luni bune membrii PAS cutreieră localitățile Moldovei vorbindu-le oamenilor despre referendum și despre avantajele aderării la Uniunea Europeană. Pe lângă PAS, deocamdată a declarat oficial că este pro-referendum doar Partidul Social Democrat European (PSDE), care s-a plasat pe locul trei la alegerile locale de anul trecut, dar cu anumite rezerve. Nemulțumiți de monopolizarea ideii de integrare europeană de către PAS, PSDE condus de Ion Sula a decis, în iunie, să „salveze referendumul” și a lansat propria campanie de promovare a alegerilor. Chiar dacă nu agreează ideea ca referendumul să aibă loc în aceeași zi cu alegerile prezidențiale, PSDE își îndeamnă totuși alegătorii să voteze „DA” la referendum.

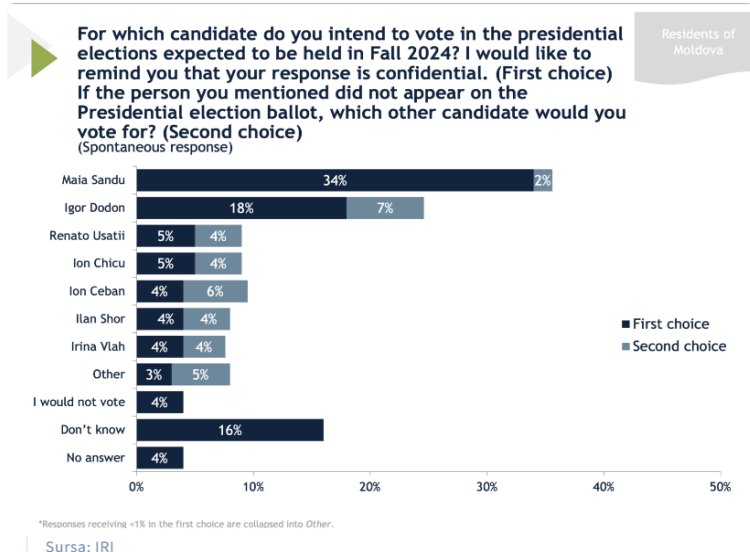

Fig. 1 - Sondaj IRI prezidențiale, iulie 2024

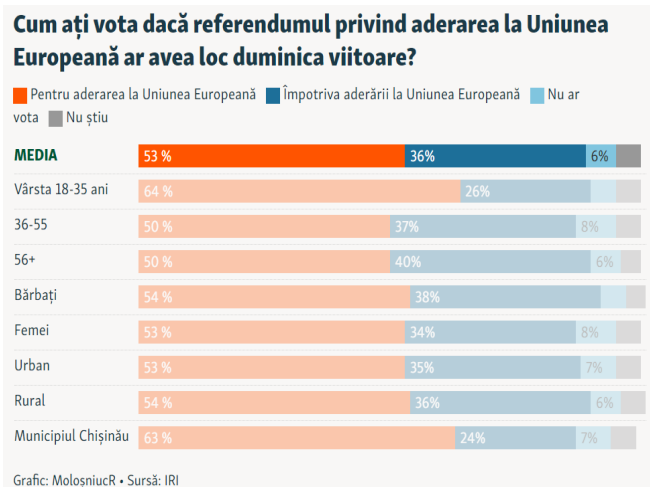

Fig.2 - Sondaj IRI referendum, iulie 2024

imediat o parte din suveranitate în favoarea Uniunii Europene: toate directivele europene vor fi transpuse automat în legislația de la Chișinău.

Front comun cu socialiștii face Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei (PDCM) condus de Ion Chicu – tot fost consilier al lui Igor Dodon – care a declarat că, pentru formațiunea sa, boicotarea referendumului este unica soluție pentru că statutul partidului, declarat pro-european, nu permite îndemnarea la un vot negativ: Chiar dacă PDCM a semnat Pactul pentru Europa, de un vot „DA” la referendum n-ar putea fi vorba, deoarece ar fi în detrimentul integrării Republicii Moldova la Uniune, „plantând niște bombe” pentru statalitatea Republicii Moldova.

Oportunități, desigur, dar și însemnate riscuri

Sora noastră de limbă română de peste Prut se află într-un moment al istoriei sale prin care și noi am trecut: România a depus cererea de aderare la Uniune în anul 1995, la doi ani după Tratatul de la Maastricht, având în anexă „Declarația de la Snagov” a tuturor partidelor politice. A fost nevoie, însă, de o alternanță credibilă la putere, între anii 1996 – 2000, pentru ca democrația românească să poată fi considerată oarecum funcțională, chiar dacă erau exprimate multe și întemeiate rezerve de fond. Abia patru ani mai târziu s-a emis o recomandare pozitivă pentru începerea negocierilor de aderare, care au demarat efectiv ca proces în februarie 2000, când la Palatul Victoria se afla instalat guvernul Mugur Isărescu.

La fel ca și Republica Moldova, România a avut nevoie să-și înțeleagă bine noua poziție în concertul global, să facă corect distincția între prieteni, aliați posibili și inamici, pentru ca apoi, mobilizând cea mai mare parte a energiilor națiunii să aleagă calea integrării cu Occidentul: NATO, Uniunea Europeană și, în prezent, OECD. Amenințarea, ne era clar, venea dinspre Moscova, chiar dacă în 1997 Rusia semnase cu NATO un acord de cooperare și se înființase un consiliu comun. Ori, din zilele războiului din Transnistria – dintre martie și iulie 1992 – nici pentru Republica Moldova nu ar fi trebuit să mai existe vreo îndoială legat de cine este inamicul, chiar dacă era deghizat în „mediator” în „Formatul 5 + 2” și, totodată, de „garant al menținerii păcii”, prin trupele desfășurate la Tiraspol. România a lipsit din „ecuația Transnistria”, nu a reușit (poate că nici nu s-a străduit) să obțină statutul diplomatic de mediator în cauză și, în general, a fost o țintă predilectă a propagandei și dezinformării Rusiei, care ne-a prezentat mereu în ochii populației rusofone din Republica Moldova ca pe un pericol, adică – la fel cum avea să acuze peste ani Kievul – ca pe niște „naziști” dornici să forțeze o uniune teritorială în care apoi să dezlănțuie „teroarea jandarmului român”. Propaganda rusă a avut mereu același scop și anume semănarea confuziei și fricii, pentru ca inamicul să fie perceput ca salvator și frații de sânge ca dușmani periculoși, dornici de revanșă.

Vitalie Ciobanu⁷ a descris elocvent starea de confuzie în care se găsește societatea din Republica Moldova: „Marea vulnerabilitate a Republicii Moldova e sărăcia și criza morală. Nu toți cetățenii înțeleg sursa răului, problema lor de identitate le obturează pericolul existențial. A asocia «trădarea națională» cu o activitate în favoarea Rusiei este încă o noutate în Republica Moldova, sună neobișnuit și deranjant pentru

⁷Vitalie Ciobanu este un scriitor, romancier, nuvelist, eseist, critic literar și publicist român din Republica Moldova.

mulți. «Patriotismul», «interesul național» nu sunt noțiuni percepute univoc. Dacă n-ar fi așa, nu am avea îndoieli legate de «irreversibilitatea opțiunii proeuropene», declamată de autorități. Pentru ca schimbarea de mentalitate să se producă, este nevoie de un lung proces de educație și reforme în toate domeniile, mai ales în justiție. Ori, tocmai acest răgaz ne-a lipsit, ne lipsește. Aici, în Moldova, vorba cântecului: «nu ne-am născut în locul potrivit».⁸

Vladislav Kulminski, fost vicepremier și ministru pentru reintegrare în guvernul Gavrilița, anterior funcționar ONU, în structurile de reglementare a conflictelor, vine să completeze această imagine cu detalii mult mai concrete:⁹

„Toți locuitorii regiunii transnistrene au cetățenia Republicii Moldova. Conform ultimelor date, 375.000 de cetățeni ai Republicii Moldova sunt în regiunea transnistreană. Mulți au și pașaportul rusesc, și moldovenesc, și românesc, și bulgăresc... Sunt oameni acolo care au 4-5 pașapoarte, deci călătoresc mult și pe partea dreaptă a Nistrului, dar și în România și Uniunea Europeană. Chiar și în Republica Moldova există un tablou simplist al oamenilor care locuiesc în această regiune. Dar alte căi decât reintegrarea regiunii transnistrene în Republica Moldova, în contextul geopolitic actual, nu există.”

„Din păcate, comunicarea Republicii Moldova cu Transnistria a fost cam neglijată în toate domeniile: politic, economic, social. Nici cu Găgăuzia nu prea a fost o comunicare bună. Noi vorbim despre Transnistria, dar, iată, avem regiunea găgăuză care are un statut foarte bine definit în legislația Republicii Moldova, dar chiar și acolo există o realitate paralelă, care nu se intersectează cu cea din Republica Moldova. (...) Inițial, în 1994, această autonomie [a Găgăuziei] a fost creată cu ajutorul președintelui Turciei de atunci, domnul [Suleyman] Demirel, ca o autonomie culturală. Realitatea tristă este că regiunea găgăuză a fost rusificată într-o măsură mult mai mare pe timpul Moldovei independente decât pe timpul Uniunii Sovietice. Limba găgăuză, cultura găgăuză sunt acum pe cale de extincție. (...) În acest caz avem și un paradox deoarece mișcarea Moldovei către Uniunea Europeană este un lucru benefic pentru autonomia găgăuză, mult mai benefic decât pentru restul Moldovei, pentru că acolo drepturile lor vor fi protejate, vor avea instituții de drept la care să apeleze iar relația lor cu Chișinăul va deveni mult mai predictibilă. Dar ei sunt împotriva, din cauza propagandei care există în această regiune și care spune că Uniunea Europeană înseamnă distrugerea statalității Republicii Moldova și multe alte chestii rele.”

„Probabil că urmează cea mai turbulentă perioadă de la independența Republicii Moldova. Timp de 30 de ani, Republica Moldova a stat pe gard. Politica preferată a tuturor politicienilor a fost «haideți să fim prieteni și cu Estul și cu Vestul». Nu am avut o opțiune clară, de genul: «iată care este drumul de dezvoltare a Republicii Moldova și vom merge pe acest drum de la început până la capăt». (...) Aceasta este prima guvernare care nu are de gând să se joace cu Federația Rusă și a spus foarte clar: calea noastră este spre Uniunea Europeană, noi o să facem pași decisivi ca să ieșim din sfera de influență a Federației Ruse. Asta înseamnă pierderea controlului asupra Republicii Moldova și crearea unei situații imposibile referitoare la reglementarea situației Transnistriei.”

„Republica Moldova a avut o perioadă în anii 2012-2015 când a fost o țară cu ștampilă de țară independentă și cu un loc în ONU, dar unde se făcea spălare de bani și toate chestiunile care nu ar fi fost posibile în țările UE. Republica Moldova a fost controlată de o gașcă de oameni care voiau să facă bani. Deci această stare de «zonă gri» este foarte benefică pentru oamenii care controlează Republica Moldova și care acum vor să revină la putere. (...) Partidul lui Șor este cel care vrea destabilizare. Sunt mulți bani, așa ceva Republica Moldova nu a văzut niciodată, pentru că din punctul de vedere al Federației Ruse e mai ușor să cumperi o țară decât să pornești un război. De aici miza foarte mare a alegerilor.”

Republica Moldova, revin, trebuie să ia aminte la parcursul României din perioada negocierilor de aderare și post-aderare și să evite erorile. La un sfert de veac de la decizia prin care Bruxellesul invita România să se alăture Uniunii, occidentalizarea are încă un parcurs sinuos. Elitele de la București sunt la fel de

⁸<https://www.dw.com/ro/analiz%C4%83-l%C4%83sa%C8%9Bi-m%C4%83-cu-europa-voastr%C4%83/a-69851655?maca=rum-rss-rom-all-1493-rdf>.

⁹<https://hotnews.ro/video-gagauzia-a-fost-rusificata-mai-mult-in-timpul-moldovei-independente-decat-al-urss-interviu-cu-fostul-vicepremier-pentru-reintegrare-vladislav-kulminski-1770034>.

corupte, doar că și-au mai rafinat metodele, găsim încă și nu puțini nostalgici ai național-comunismului și admiratori ai politicilor de forță ale dictatorului de la Kremlin. Faptul că în România au intrat între anii 2007 și 2023 peste 90 de miliarde de euro sau că PIB-ul țării a trecut în 2023 de 320 de miliarde de euro, față de 124 de miliarde de euro în 2007 nu reprezintă nicio garanție că societatea va rămâne și în viitor una deschisă și profund democratică – fiecare zi este și în România o luptă cu trecutul, accentuată de factorul perturbator reprezentat de această Rusie agresivă.

Cu atât mai dificilă este traducerea în viață a proiectului european într-o țară ca Republica Moldova unde Moscova controlează pârgii serioase de destabilizare cum sunt grupările de criminalitate travestite în apărătoare ale drepturilor etnicilor ruși de la Tiraspol și Comrat, care pot oricând să se dezlănțuie, pentru a se asigura că integrarea europeană nu va fi dusă la bun sfârșit. Totuși – așa cum ne atenționează și Vladimir Kara-Murza – în Rusia de astăzi, o schimbare de regim poate avea loc de la o zi la alta, fără niciun avertisment prealabil, fără un semn explicit. De aceea Chișinăul trebuie să îndrăznească și cred că o va face. Este suficient – la ora la care scriu – ca guvernării săi să privească spre panica pe care o trădează Alexandr Lukașenko, pentru a înțelege ce oportunitate extraordinară pregătește istoria. Riscurile vor fi pe măsură, însă cine nu îndrăznește nu poate aștepta ca soarta singură să-i suradă; de aici admirația pentru modul în care Kievul știe să-și ia soarta în propriile-i mâini.

4. SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ

Spre o nouă strategie a Rusiei pentru NATO

Gerlinde NIEHUS (Germania)

La începutul anului 2022, Rusia a lansat un război total nejustificat împotriva Ucrainei. În Ucraina, acest lucru a însemnat peste doi ani de suferință, moarte – dar și apărare susținută și rezistență eroică împotriva unui regim criminal.

În întreaga zonă euro-atlantică și dincolo de aceasta, Rusia a spulberat pacea și securitatea. Putin și sistemul său criminal încearcă să submineze buna guvernare, să promoveze alte dictaturi și să schimbe ordinea internațională în favoarea lor.

Ca o amară ironie a istoriei, agresiunea și brutalitatea Rusiei, folosite pe plan intern, dar și în principal față de alte națiuni precum Ucraina, au întărit NATO. Deoarece este din ce în ce mai evident că pacea și securitatea nu pot fi considerate de la sine înțelese, Alianța Nord-Atlantică este considerată mai relevantă și mai importantă ca niciodată. Potrivit recentelor sondaje de opinie, aproximativ 75% dintre popoarele aliate consideră NATO ca fiind importantă pentru securitatea viitoare a țării lor, iar aproximativ 77% dintre cetățenii acestor state susțin menținerea sau creșterea investițiilor în apărare. Alianța și-a păstrat, deși uneori cu unele dificultăți, unitatea în sprijinirea Ucrainei în apărarea sa împotriva Rusiei. Până acum, toate bune. Dar unde este strategia coerentă a NATO pentru a răspunde Rusiei lui Putin? Răspunsul scurt și trist este: Nu există încă!

Sursa: <https://www.e-ir.info/2023/10/05/misplaced-certainty-nato-hostility-as-collective-common-sense-within-russias-leadership/>

În ultimii doi ani și peste, ceea ce a făcut NATO când se uită la Rusia a fost, în cel mai bun caz, un mozaic. Sub leitmotivul „Înțelegem mai bine Rusia”, s-a format un flux de experți externi și au avut loc discuții cu scopul declarat de a înțelege mai bine Rusia, dar nu mai mult de atât. Au avut loc consultări politice, tot cu UE. Și politicile și activitățile Rusiei au fost evaluate. Dar până acum, NATO nu a putut sau nu a vrut să răspundă la întrebarea: Care este strategia pe care ar trebui să o urmărim în anii și deceniile următoare împotriva unui regim revanșist a cărui agresiune depășește în mod clar Ucraina? Care este răspunsul nostru colectiv la putinism, pentru care demolarea Ucrainei este „doar” o etapă în lupta împotriva democrațiilor și a societăților deschise – și împotriva a tot ceea ce susține NATO?

Când s-a pus întrebarea de ce nicio discuție cu privire la o strategie pentru Rusia nu ar fi abordată direct, răspunsul standard a fost că un angajament oficial sau o promisiune de a face ceva ar fi prea riscant și este puțin probabil să dea vreun rezultat, deoarece Alianții sunt prea îndepărtați unul de celălalt.

Acesta a fost de obicei și argumentul cheie, cel puțin din partea grupului de voci conservatoare, de fiecare dată când NATO a dorit sau a trebuit să se angajeze în definirea unui nou Concept Strategic. Cu toate acestea, faptul că de-a lungul deceniilor, NATO a realizat tocmai asta, adică convenirea asupra noilor concepte strategice, dezvăluie eroarea argumentului pentru a evita o dezbatere strategică.

Ca o contribuție la stimularea unei astfel de dezbateri, iată câteva idei despre cum ar putea arăta o astfel de strategie a Rusiei pentru NATO:

Punctul de plecare: Viziunea noastră

NATO însăși și-a schimbat recent optica, adoptând Conceptul strategic din 2022 la Summit-ul de la Madrid:

„Rămânem fermi în hotărârea noastră de a ocroti un miliard de cetățeni, de a ne apăra teritoriul și de a ne proteja libertatea și democrația. Ne vom consolida unitatea, coeziunea și solidaritatea, bazându-ne pe legătura transatlantică durabilă dintre națiunile noastre și pe puterea noastră democratică comună. Reiterăm angajamentul nostru ferm față de Tratatul Atlanticului de Nord și de a ne apăra reciproc de toate amenințările, indiferent de unde provin. Vom continua să lucrăm pentru o pace justă, incluzivă și durabilă și vom rămâne un bastion al ordinii internaționale bazată pe reguli. [...]”

Viziunea noastră este clară: dorim să trăim într-o lume în care suveranitatea, integritatea teritorială, drepturile omului și dreptul internațional sunt respectate și în care fiecare țară își poate alege propria cale, fără agresiune, constrângere sau subversiune. Lucrăm cu toți cei care împărtășesc aceste obiective. Suntem împreună, ca Alianți, pentru a ne apăra libertatea și pentru a contribui la o lume mai pașnică”.¹

Combinând această viziune asupra națiunilor NATO cu viziunea care stă la baza Actului final de la Helsinki, pe care, de asemenea, Uniunea Sovietică Rusia l-a semnat în 1975, o viziune pentru Rusia ar putea fi următoarea:

„*Vrem o Rusia care să respecte suveranitatea, granițele recunoscute internațional, drepturile omului și dreptul internațional. Ne dorim o Rusia pașnică și prosperă și care contribuie la o lume mai pașnică și mai prosperă*”.

Modelarea misiunii noastre

Bazându-se pe această viziune, Conceptul Strategic 2022 oferă, de fapt, și o îndrumare generală de la care o misiune pentru o viitoare strategie a Rusiei pentru NATO s-ar putea contura.

Războiul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei a distrus pacea și a schimbat semnificativ mediul nostru de securitate. Invazia sa brutală și ilegală, încălcările repetate ale dreptului internațional umanitar și atacurile și atrocitățile au cauzat suferințe și distrugereri de nedescris. O Ucraina puternică și independentă este esențială pentru stabilitatea zonei euro-atlantice. Comportamentul Moscovei reflectă un model de acțiuni agresive ale Rusiei împotriva vecinilor săi și a comunității transatlantice mai largi.”²

„Federația Rusă este cea mai semnificativă și directă amenințare la adresa securității Alianței și la adresa păcii și stabilității în zona euro-atlantică. Ea caută să stabilească sfere de influență și control direct prin constrângere, subversiune, agresiune și anexare. Utilizează mijloace cibernetice și hibride împotriva noastră și a partenerilor noștri. Poziția sa militară coercitivă, retorica și dorința dovedită de a folosi forța pentru a-și urmări obiectivele politice subminează ordinea internațională bazată pe reguli.”³

În aplicarea acestor linii generale din Conceptul strategic, misiunea NATO în relație cu Rusia ar putea fi următoarea:

„Misiunea noastră este de a opri Rusia ca amenințare la adresa securității aliaților și la adresa păcii și stabilității în zona euro-atlantică și nu numai”.

În acest context, este târziu ca NATO să declare în sfârșit Actul de înființare NATO-Rusia din 1997, ca fiind nul și neavenit - act pe care Rusia l-a încălcat în mod repetat din 2008 și l-a ignorat complet odată cu

¹NATO 2022 Strategic Concept; Preface

²NATO 2022 Strategic Concept; Preface.

³NATO 2022 Strategic Concept; Strategic Environment; para 8.

războiul său total împotriva Ucrainei care a început în 2022.⁴⁻⁵

Principalele obiective strategice ale unei strategii NATO privind Rusia

Pentru a îndeplini misiunea prezentată mai sus, următoarele ar putea servi drept obiective strategice principale:

- Rusia trebuie învinsă în Ucraina, în timp ce Ucraina trebuie să prevaleze în apărarea sa împotriva Rusiei, susținându-și suveranitatea, independența și democrația.
- Descurajarea din partea NATO și, dacă este necesar, apărarea împotriva Rusiei trebuie să rămână eficiente.
- Slăbiciunile „interne” ale Alianțelor NATO trebuie abordate și minimizezate.
- Destabilizarea și subversia Rusiei la nivel mondial trebuie reduse.
- Construirea și regenerarea militară a Rusiei trebuie să fie limitate.
- Parteneriatul „fără limite” al Chinei cu Rusia trebuie să fie redus.

Piloni pentru o strategie coerentă pentru Rusia

Dezvoltarea și implementarea unei strategii coerente și atotcuprinzătoare de izolare împotriva Rusiei nu este doar o problemă militară strategică, ci este, mai presus de toate, o problemă politică care necesită voință politică, curaj și conducere, precum și un mijloc către unitate. Dacă există o lecție din războaiele trecute, este că orice încercare de a liniști un agresor este sortită eșecului - deoarece aceasta nu va face decât să încurajeze atacatorul să continue agresiunea, deoarece în mod clar aduce beneficii.⁷ Unele dintre punctele prezentate mai jos depășesc în cele din urmă agenda politică actuală a NATO. Acest lucru nu ar trebui să fie un spectacol. Articolul 4 din Tratatul de la Washington oferă membrilor posibilitatea „de a se consulta împreună ori de câte ori, în opinia vreunui dintre ei, integritatea teritorială, independența politică sau securitatea uneia dintre părți este amenințată”. Deci, instrumentul este la îndemână; „doar” necesită conducere politică, voință și curaj pentru a îl folosi.

Ucraina să fie lăsată să câștige războiul cu Rusia în propriile condiții

Războiul Rusiei în și împotriva Ucrainei transcende acea bătălie. Imperialismul revizionist al Rusiei caută nu numai să subjuge Ucraina, ci și să răstoarne ordinea internațională transformând-o în dezordine, unde violența, ilegalitatea și agresiunea sunt norme și țări precum Rusia (și altele urmează modelul acesteia) scapă impunându-și puterea și încălcând drepturile convenite. Deci, ceea ce este în joc în Ucraina este nu mai puțin decât viziunea mondială consacrată în Conceptul strategic 2022 al NATO.

Generațiile viitoare îi vor judeca pe liderii de astăzi dacă au fost la înălțime sau nu. Nu există nicio îndoială că, de la războiul total al Rusiei împotriva Ucrainei (combinat cu unul hibrid împotriva partenerilor Ucrainei), SUA, UE, statele NATO și partenerii dintr-o mare coaliție internațională au oferit Ucrainei un sprijin fără precedent pentru a se asigura că Ucraina poate să-și afirme dreptul la integritate teritorială, la autoapărare și dreptul la autodeterminare. Este la fel de clar că, în conformitate cu dreptul internațional, părțile care sprijină o națiune să execute aceste drepturi la autoapărare⁸ și autodeterminare⁹ nu devin părți la conflict. Atâta timp cât nu există o participare directă la activitățile militare de luptă, partenerii dornici ar putea, de asemenea, să întreprindă pregătirea forțelor ucrainene în Ucraina.

⁴Doar pentru a exemplifica: în Actul fondator, NATO și Rusia se angajează să „construiască împreună o pace durabilă și incluzivă în zona euro-atlantică pe principiile democrației și securității cooperative. (...) Prezentul act reafirmă hotărârea NATO și a Rusiei de a da substanță concretă angajamentului lor comun de a construi o Europă stabilă, pașnică și nedivizată, întreagă și liberă, în beneficiul tuturor popoarelor sale.”

⁵Vezi și: Alexander Vershbow: *Politica Rusiei după război: O nouă strategie de izolare*. Consiliul Atlantic, februarie 2023; *Politica Rusiei după război: O nouă strategie de izolare - Consiliul Atlantic*.

⁷Vezi și: Stefanie Babst: *Sehenden Auges. Mut zum strategischen Kurswechsel*. München, 2023.

⁸După cum este consacrat în articolul 51, capitolul VII, din Carta ONU.

⁹Așa cum este consacrat, inter alia, în articolul 1, capitolul I, paragraful 2 din Carta ONU.

Cu toate acestea, în ultimii doi ani, și mult prea des, prea mulți decidenți sau formatori de decizii și-au pus piedici prin aplicarea unei forme de autocenzură pentru a trasa „linii roșii” autoimpuse (dar și artificiale) pentru propriile acțiuni. După cum spune argumentul tipic, încălcarea acestor „linii roșii” (autoimpuse) ar duce la o escaladare gravă a agresiunii din partea agresorului, adică a lui Putin și a regimului său. Aceasta este o neînțelegere fundamentală. Președintele Putin nu operează pe o scară de escaladare și descaladare. Mai degrabă, respectă atuurile și exploatează vulnerabilitățile. În măsura posibilităților, el întreține fricile, încurajează delăsarea și lașitatea – pentru a le folosi în avantajul lui – și suntem cu toții prea pregătiți să cădem în capcana aceasta mereu.

În consecință, lumea continuă să ofere prea puțin sprijin Ucrainei, prea târziu – doar ca apoi să se plângă de faptul că ucrainenii nu reușit să își aperi țara. De fapt, acordarea acestui ajutor în vara lui 2022, înainte de mobilizarea rusă din septembrie, ar fi putut da o lovitură decisivă operațiunii ruse. Până acum, la ce am asistat a fost un eșec colectiv de dimensiuni istorice: cei 56 de parteneri care participă la coaliția care sprijină Ucraina, al cărei PIB combinat îl înlocuiește exponențial pe cel al Rusiei¹⁰, în ultimii doi ani, nu au putut și/sau nu au dorit să sprijine Ucraina astfel încât să câștige lupta împotriva agresorului. Prin urmare, este de relevanță strategică să schimbăm în cele din urmă această abordare.

În vreme ce Ucraina își poartă războiul de supraviețuire, ne apără lumea și valorile – adesea cu sacrificii enorme. Trebuie să vedem orice investiție în apărarea Ucrainei ca pe o investiție în descurajarea și apărarea securității aliaților. În cele din urmă, trebuie să încetăm a fi indeciși¹¹ și să oferim Ucrainei ajutorul politic, militar, economic și umanitar de care are nevoie. Dacă Rusia ar câștiga în Ucraina, costurile pentru toți aliații ar fi exponențial mai mari. Dacă Ucraina câștigă, nu câștigă doar ceea ce merită: viitorul ca țară democratică, suverană; este, de asemenea, o consolidare strategică pentru toate societățile deschise, bazate pe reguli – și cel mai puternic motor pentru schimbarea regimului în Rusia.¹²

O nouă eră de rezistență și apărare colectivă

Rusia lui Putin este și va rămâne în viitor cea mai semnificativă și directă amenințare la adresa securității, păcii și stabilității aliaților în zona euro-atlantică¹³. În conformitate cu îndrumările din Conceptul strategic 2022, Summit-urile NATO consecutive de la Madrid și Vilnius au pus un alt accent, mai puternic, pe descurajarea și apărarea colectivă.

Provocările aferente sunt extraordinare, dacă nu descurajante. Nu înseamnă decât inversarea a trei decenii de „încasare” a așa-zisului „dividend al păcii”, permițând atrofia și erodarea constantă a capacităților de descurajare și apărare și stabilirea unei mentalități predominante care prevede că pacea și securitatea, cel puțin în zona euro-atlantică, pot fi considerate de la sine înțelese, căzând ca mana din ceruri. În timp ce această perioadă a trecut, lista de sarcini pentru NATO este lungă și solicitantă, și nu toți aliații le urmăresc cu sentimentul de urgență și hotărâre necesare, având în vedere momentul decisiv din punct de vedere strategic în care ne aflăm. Sarcinile principale ale aliaților includ, în special, creșterea rapidă a cheltuielilor pentru apărare¹⁴ și maximizarea contribuțiilor forțelor pentru a implementa pe deplin Angajamentul de investiții în apărare de la Vilnius; îndeplinirea obiectivelor de capacitate actuale și viitoare identificate în Procesul de planificare a apărării NATO; alocarea de resurse pentru implementarea noilor planuri de apărare convenite la Vilnius pentru a asigura execuția în totalitate a acestora; creșterea imediată a producției de apărare și punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru producția de apărare; asigurarea credibilității și eficacității misiunii de descurajare nucleară a NATO. În plus, ar trebui luate în considerare și urmărite abordări inovatoare, cum ar fi adoptarea unei agende NATO de descurajare economică.¹⁵

¹⁰Doar pentru a exemplifica: GFP combinat a doar zece dintre acești 56 de parteneri din Grupul de contact pentru apărare al Ucrainei, și anume SUA, Canada, Germania, Franța, Italia, Spania, Norvegia, Țările de Jos și Japonia este de aproximativ 43 de trilioane de dolari SUA. Cea a Rusiei în regiunea de 1,7 trilioane de dolari SUA!

¹¹Vezi și Alexander Vershbow: *Occidentul nu mai poate ezita cu Ucraina. Politica externă*; 03 martie 2024.

¹²Cf. de exemplu Andrea-Kendall Taylor și Erica Frantz: *Calea perfidă către o Rusie mai bună. În: Afaceri Externe, Volumul 102, Numărul 4, iulie/august 2023.*

¹³NATO 2022 Strategic Concept, para 12.

¹⁴Vezi și Camille Grand: *Cheltuieli pentru apărare: susținerea efortului pe termen lung. Revista NATO*; iulie 2023.

¹⁵Vezi Anna Dowd și Dominik Jankowski: *Dezvoltarea unei agende de securitate economică pentru NATO. În: Războiul pe stânci, 28 mai 2024. Dezvoltarea unei agende de securitate economică pentru NATO - Războiul pe stânci.*

Având în vedere că Rusia folosește din ce în ce mai mult metode hibride de război, inclusiv atacuri cibernetice, interferențe politice și operațiuni ascunse pe teritoriul aliat, pare a fi timpul ca NATO să-și regândească și abordarea față de aceste tipuri de amenințări hibride. Cu cât lăsăm Rusia să „scape cu ea”, cu atât mai mult o invităm să intensifice aceste campanii corozive. Pentru a exemplifica, ar părea, de asemenea, important să se elaboreze un răspuns la încălcările „accidentale” din ce în ce mai accentuate ale Rusiei ale spațiului aerian aliat, în special în țările adiacente Ucrainei. În plus, Rusia a folosit în mod sistematic tehnici de bruijaj pentru a dezactiva semnalele GPS ale aeronavelor civile, de ex. în regiunile Mării Baltice și Mării Negre. Deși, până acum, nu există indicii ale unui atac convențional pe scară largă al Rusiei împotriva unui aliat NATO, aceste incursiuni și intruziuni ar trebui văzute ca o modalitate de a testa hotărârea și determinarea NATO. Ce ar face NATO dacă, în urma bruijajului din partea Rusiei, două avioane civile s-ar ciocni? NATO trebuie să dezvolte un răspuns. În concluzie, NATO trebuie să-și regândească și să-și revigoreze postura de descurajare și apărare, făcându-l potrivit pentru epoca războiului hibrid.

Combaterea și minimizarea slăbiciunilor interne ale Alianței

De-a lungul anilor, dacă nu decenii, Rusia a folosit întregul spectru de instrumente hibride de destabilizare pentru a submina democrațiile, societățile deschise și securitatea euro-atlantică. Acestea variază de la interferență și presiune politică, dezinformare ostilă și propagandă, în special în contextul campaniilor electorale, prin activități cibernetice rău intenționate, de ex. prin atacarea rețelelor guvernamentale sau a infrastructurii critice, la armonizarea energiei și la conducerea activităților serviciilor de informații și securitate ruse pe teritoriul Aliat, inclusiv asasinat, sabotaj sau tentative de lovitură de stat în Muntenegru și Moldova. Cu Vladimir Putin la putere, nu există niciun semn de inversare a acestei abordări strategice ostile. Pentru NATO și aliații săi, aceasta înseamnă că Rusia va exploata și va extinde, ori de câte ori este posibil, toate slăbiciunile interne. Pentru a face față acestui set de provocări descurajatoare, ar trebui pusă în aplicare o gamă completă de contramăsuri: NATO trebuie să sporească și mai mult reziliența tuturor Alianților în toate cerințele de reziliență de bază ale NATO. Țări precum Ungaria și Turcia trebuie să fie convinse să își reducă dependența energetică de Rusia. Alte contramăsuri ar putea include, de ex. exerciții (cibernetice) pentru a semnala fermitatea Alianței sau limitările ulterioare la mișcările spionilor ruși și a regimurilor de vize pentru ruși din toate națiunile aliate. Poate și mai important, principiile bunei guvernări la care se angajează NATO în Conceptul strategic 2022¹⁷ trebuie consolidate. Deși acest lucru este mai ușor de spus decât de făcut, NATO are cel puțin patru căi pentru a urmări un astfel de obiectiv: și-ar putea institui propriul mecanism de bună guvernare - prin stabilirea în cadrul sediului NATO de la Bruxelles a unui „Centru de reziliență democratică (sau societală)” - o mișcare promovată de Adunarea Parlamentară a NATO deja de câțiva ani. O abordare alternativă și, în cele din urmă, mai puțin politizată, ar putea fi înființarea unui Centru NATO de excelență pentru buna guvernare. Alianța ar putea analiza, de asemenea, să rețină (temporar) unele dintre activele și avantajele pe care națiunile le pot obține din programul de investiții în securitate al NATO. În cele din urmă, națiunile aparținând atât NATO, cât și UE pot consolida aplicarea potențială a articolului 7, adică clauza de suspendare a Tratatului UE, în cazul în care o țară membră încalcă în mod grav și persistent principiile pe care se întemeiază UE. Trebuie să ținem cont de faptul că un lanț este atât de puternic cât veriga sa cea mai slabă.

Revitalizarea conceptului NATO pentru prevenirea crizelor și cooperării în domeniul securității

Prin Conceptul Strategic 2022, NATO redefinește strategia veche ce stătea la baza managementului crizelor, în special secțiunile privind prevenirea și gestionarea crizelor: „Ne vom spori eforturile pentru a anticipa și preveni crizele și conflictele. Prevenția este o modalitate durabilă de a contribui la stabilitatea și securitatea Alianței. Vom intensifica sprijinul pentru partenerii noștri, inclusiv pentru a contribui la dezvoltarea capacității acestora de a combate terorismul și de a aborda provocările comune de securitate.” Aceasta reflectă una dintre lecțiile învățate din deceniile de management inutil al crizelor din Afganistan - conștientizarea că prevenirea crizelor este mai eficientă și mai rentabilă decât operațiunile militare extrem de costisitoare. Cu toate acestea, abordarea de până acum nu se ridică la nivelul ambiției Conceptului strategic în general¹⁸ și nici la cel al provocărilor strategice pe care Rusia (și prin extensie alți actori maligni, precum China) le prezintă partenerilor NATO din întreaga lume.

---

¹⁶NATO Strategic Concept 2022, *Purpose and Principles*, para 5.

¹⁷NATO Strategic Concept 2022, para 38.

¹⁸NATO Strategic Concept 2022, in particular paras 40 to 42.

NATO și UE trebuie să conștientizeze faptul că „abandonarea” partenerilor care aspiră la aderarea la una sau la ambele organizații pe perioade lungi de timp este o invitație deschisă adresată actorilor maligni să deranjeze cursul euro-atlantic al acestora, să intensifice proasta guvernare și să creeze instabilitate. Din partea UE, acest lucru face ca urmărirea energetică a proceselor de extindere cu țările candidate (cu excepția Turciei) să fie un imperativ geostrategic.¹⁹ Pe partea NATO, aceasta înseamnă, în sfârșit, să găsească curajul politic și conducerea necesare pentru a oferi accesul în organizație atât Georgiei, cât și, da, Ucrainei. Studiul NATO privind extinderea, deși este adesea menționat ca un obstacol în calea unei astfel de mișcări, nu constituie un astfel de punct de vedere. Ca exemplu, Germania de Vest, care se considera singurul reprezentant legitim al poporului german, a fost integrată în NATO în 1955, în timp ce Germania de Est a rămas sub stăpânirea Uniunii Sovietice până în 1989. Angajamentul NATO cu Sudul Global este până acum, în cel mai bun caz, modest. Dintre cele 54 de țări africane, NATO a cooperat mai intens cu două, Tunisia și, din 2022, Mauritania, în principal prin așa-numitele pachete de consolidare a capacității de apărare (DCB). Din cele 22 de state membre ale Ligii Arabe, NATO cooperează prin pachete similare DCB, pe lângă Mauritania, cu Irak și Iordania. Cooperarea limitată se datorează în mare măsură viziunii „strategice” a unor națiuni NATO, în special Franța, conform căreia actorul predominant în implicarea Africii și a Orientului Mijlociu ar trebui să fie Uniunea Europeană, în timp ce NATO a fost considerată mai mult sau mai puțin „toxică” – deși multe țări din aceste regiuni sunt puternic interesate de intensificarea cooperării. Un angajament semnificativ ar necesita, totuși, să se investească în sfârșit în prevenirea crizelor și securitate la niveluri strategice, și nu ca o activitate marginală „bine de întreprins” – așa cum se întâmplă în prezent în cadrul măsurilor adoptate de NATO, atât pe partea civilă, cât și pe cea militară a organizației. A duce această sarcină de bază la adevăratul său nivel strategic implică și contracararea eficientă a acțiunilor destabilizatoare ale Rusiei în Republica Moldova, Balcanii de Vest și regiunile Mării Baltice și Mării Negre, inclusiv Georgia.

În ceea ce privește prevenirea crizelor și cooperarea pe linie de securitate ca element de bază al unei strategii de izolare a Rusiei este nevoie, de asemenea, ca aliații să găsească modalități de a împiedica achiziția ilegală de arme de către Rusia și de a reduce sprijinul militar din partea unor țări precum Iran și Coreea de Nord pentru războiul Rusiei împotriva Ucrainei. Cel mai important este că trebuie să se împiedice intensificarea cooperării bilaterale a Chinei cu Rusia. Oferind sprijin care permite Rusiei să-și revitalizeze baza industrială de apărare, China este de neînlocuit pentru regenerarea militară a Rusiei²⁰. În timp ce China folosește în principal parteneriatul cu Rusia ca o contrabalansare strategică pentru SUA și, în cele din urmă, ca un instrument pentru a reduce proiecția puterii globale a SUA, interesele strategice pe termen lung ale Chinei sunt, de asemenea, legate de accesul la piețe și tehnologie, comerț și investiții. Partenerii euro-atlantici, inclusiv UE, în timp ce își urmăresc strategia de „reducere a riscurilor”, le-ar putea folosi mai mult ca instrumente de constrângere sau stimulare. Secretarul de stat american Blinken a semnalat recent în timpul vizitei sale în China: „Acum, dacă China pretinde, pe de o parte, că dorește relații bune cu Europa și cu alte țări, pe de altă parte, nu poate alimenta ceea ce este cea mai mare amenințare la adresa securității europene de la sfârșitul Războiului Rece”.

Promovarea parteneriatului strategic NATO – UE

Conceptul strategic 2022 determină NATO să „consolideze parteneriatul strategic NATO-UE, să intensifice consultările politice și să sporească cooperarea în probleme de interes comun”²¹. Deși nu există nicio referire explicită la Rusia în contextul cooperării NATO - UE în conceptul strategic, domeniile menționate, cum ar fi mobilitatea militară, reziliența și combaterea amenințărilor cibernetice și hibride, sunt în mod clar foarte relevante și aplicabile. În ultimii doi ani, NATO și UE, ca răspuns la amenințarea Rusiei, și-au îndeplinit în mare măsură angajamentul de a „juca roluri complementare, coerente și care se sprijină reciproc în menținerea păcii și securității internaționale”²². În timp ce UE a contribuit și continuă să aducă contribuții masive la finanțarea apărării și stătalității Ucrainei și la impunerea unei serii tot mai mari de sancțiuni Rusiei, NATO s-a concentrat pe reconstruirea capacităților sale de descurajare și apărare, o umbrelă de securitate care permite națiunilor să ofere asistență militară Ucrainei.

¹⁹Țările candidate actuale aflate în diferite etape ale procesului de aderare sunt Albania, Bosnia și Herțegovina, Georgia, Moldova, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia, Turcia și Ucraina. Dintre acestea, Albania, Muntenegru și Macedonia de Nord sunt deja membre NATO.

²⁰China sprijină Rusia în expansiunea militară masivă, spun SUA | China | The Guardian.

²¹NATO Strategic Concept 2022, para 43.

²²Ibid.

Acest parteneriat strategic trebuie consolidat în continuare. Aceasta ar include națiunile NATO care susțin fără echivoc nu numai sancțiunile UE, ci și eforturile de a înlătura numeroase lipsuri²³. În plus, statele NATO și-ar putea uni forțele cu UE pentru a-și intensifica eforturile de a sechestra activele băncii centrale a Rusiei în valoare de aproximativ 300 de miliarde de dolari SUA, în vederea utilizării lor ca compensare pentru pierderile cauzate de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei.²⁴ În plus, NATO ar trebui să lucreze strâns cu UE pentru a transforma apărarea europeană: UE și statele membre UE trebuie să mențină impulsul creșterii investițiilor în apărare. Trebuie să schimbăm valul de la zeci de ani de eroziune militară și sub-investiții, care au generat lipsuri în capacitățile Alianței. UE ar putea adopta valoarea de referință NATO de 2% din PIB ca propriul standard. Ar trebui să cheltuim mai mult împreună și nu unul lângă altul. Peisajul de apărare al UE este prea fragmentat și, prin urmare, ineficient. UE are aproximativ 180 de sisteme de armament de amploare; SUA are 30. UE are 17 tancuri de luptă, în timp ce SUA are doar unul²⁵. Nu există suficiente achiziții comune: doar 18% sunt urmărite prin intermediul cadrelor europene în 2022. Miliarde de euro sunt irosite an de an din cauza duplicării, lipsei de coordonare și a achizițiilor comune. NATO ar trebui să sprijine planurile UE de a crea funcția unui nou comisar al UE pentru apărare, cu accent pe achizițiile pentru apărare. În plus, NATO ar trebui să se angajeze și să sprijine UE în toate eforturile de consolidare a opoziției ruse, fie în Rusia propriu-zisă, fie în exil. Acest lucru implică, de asemenea, asigurarea securității reprezentanților individuali ai opoziției, cum ar fi Iulia Navalnaya sau să găsească modalități de a păstra legătura cu membrii opoziției închiși în Gulagul lui Putin. Dezvoltarea, împreună cu UE, a unei strategii de comunicare pe termen lung, în special prin intermediul canalelor de social media, adresându-se publicului rus cu mesajul general că „Nu suntem dușmanii tăi! Vrem un viitor mai bun pentru Rusia și poporul său!”²⁶ ar putea fi o altă componentă importantă.

Un wild card? Suspendarea calității de membru al Rusiei din cadrul Consiliului de Securitate al ONU

Rusia nu atacă „doar” Ucraina. În paralel, obstrucționează organizațiile multilaterale. În cazul OSCE, obstrucționismul Rusiei a paralizat în mare măsură organizația și o folosește ca platformă de propagandă sau intimidare față de alți membri. În cazul ONU, Rusia ar avea o responsabilitate deosebită de a menține pacea și securitatea internațională, având în vedere statutul său de membru permanent al Consiliului de Securitate al ONU. În schimb, își folosește scaunul și dreptul de veto în Consiliul de Securitate al ONU pentru a submina ordinea internațională, protejându-și propriul comportament nelegiuit sau pe cel al „complicilor”, cum ar fi Coreea de Nord, sau prin îngreunarea activității CS al ONU prin propuneri controversate și ipocrite. Au existat destule dezbateri cu privire la ideea suspendării scaunului și dreptului de veto al Rusiei în CS al ONU în 2022-2023²⁷, dar de atunci, subiectul a dispărut în mare măsură de pe ecranul radarului. E păcat. Desigur, obstacolele pentru o astfel de mișcare sunt semnificative. Cu toate acestea, menținerea vie a dialogului și certitudinea, de exemplu, ca majoritatea națiunilor din Adunarea Generală a ONU ar susține ideea, ar trimite un semnal puternic nu numai Rusiei. În același timp, ar menține atenția asupra actualei disfuncționalități a Consiliului de Securitate al ONU și asupra necesității urgente de a-l reforma pentru a restabili credibilitatea și relevanța pierdute în prezent.

Susține-ne viziunea – cu ardoare!

Se poate spune că cea mai puternică și durabilă izolare începe în mintea și inimile oamenilor. Trebuie să existe înțelegerea și voința de a controla Rusia nu pentru că suntem împotriva Rusiei în sine, ci pentru că Putinismul este un pericol pentru țara sa²⁸, o amenințare la adresa păcii și stabilității în zona euro-atlantică și o amenințare pentru însuși tipul de societăți în care vrem să trăim. În același timp, a fi „împotriva” a ceva nu este

²³EU sanctions: new rules to crack down on violations | News | European Parliament (europa.eu); New rules criminalising the violation of EU sanctions (europa.eu).

²⁴On Proposed Countermeasures Against Russia to Compensate Injured States for Losses Caused by Russia's War of Aggression Against Ukraine (iiss.org).

²⁵Chart: Europe Has Six Times As Many Weapon Systems As The U.S. | Statista.

²⁶In fact, the 2022 Strategic Concept states in para 9 that: “NATO does not seek confrontation and poses no threat to the Russian Federation.”

²⁷Cf. for example: Expelling Russia from the UN Security Council — a How-to Guide - CEPA; How to expel Russia from the UN | The Hill; or: The role of the UNSC in the Russia/Ukrainian war - Stichting Jason (jasoninstitute.com).

²⁸Cf. for example Karl Schlögel: Putins Losung ist: Nach mir die Sintflut“. In: Der Spiegel, Nr. 12; 16.03.2024.

suficient. Trebuie să existe o alternativă și mai atractivă: „Occidentul trebuie, de asemenea, să utilizeze una dintre cele mai puternice arme ale sale: valorile liberale universale. Acestea, Războiul Stelelor și dolarii au contribuit la doborârea regimului sovietic prin demascarea lipsei de umanitate a sistemului său totalitar”.²⁹

Aceasta presupune că noi înșine acceptăm pe deplin aceste valori liberale universale. Odată cu amploarea populismului s-au intensificat defectele sistemelor noastre democratice, neîncrederea și aroganța. Există din nou mulți care se simt fie neputincioși, fie lipsiți de drepturi, având în vedere comportamentele necinstite ale unor state și ale liderilor lor sau chiar evidențiază că liderii și sistemele autoritare au numeroase avantaje față de societățile deschise și democrațiile liberale, cum ar fi comanda și controlul centralizat sau absolut sau puterea de a-și impune voința împotriva opiniei publice. Aceasta este o evaluare greșită. Pe de o parte, subestimează, în special, capacitatea de inovare a societăților deschise și abilitățile lor inerente de a găsi soluții în interesul majorităților. Pe de altă parte, subestimează efectul coroziv al procesului de adoptare a unor decizii greșite de către conducătorul absolut, bazate pe o percepție delirantă a lumii înconjurătoare.³⁰

În acest context, recentul îndemn al președintelui Macron pentru o Europă umanistă a fost atât oportun, cât și la obiect. Pentru NATO, națiunile și poporul său, acest îndemn înseamnă să susținem, cu convingere și pasiune, viziunea consacrată în Conceptul său strategic 2022:

„Viziunea noastră este clară: vrem să trăim într-o lume în care suveranitatea, integritatea teritorială, drepturile omului și dreptul internațional sunt respectate și în care fiecare țară își poate alege propriul drum, liberă de agresiune, constrângere sau subversiune. Lucrăm cu toți cei care împărtășesc aceste obiective, suntem împreună, ca aliați, pentru a ne apăra libertatea și a contribui la o lume mai pașnică”.³¹

- *Părerile exprimate în acest articol sunt ale autorului și nu trebuie considerate ca reflectând în mod necesar cele ale NATO sau ale aliaților NATO. Articolul a fost publicat și în GLOBSEC (<https://www.globsec.org/what-we-do/commentaries/towards-new-russia-strategy-nato>) iar Gerlinde Niehus și-a dat acordul pentru a fi publicat în PULSUL GEOSTRATEGIC.*

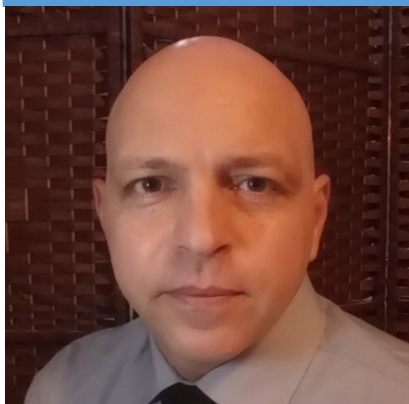
---

²⁹“Inside Putin’s Russia”. In: *The Economist*, March 16th 2024, page 7.

³⁰More on this and the theory behind it in: Gerlinde Freia Niehus: *Außenpolitik im Wandel. Die Außenpolitik Spaniens von der Diktatur Francos zur parlamentarischen Demokratie*. 2 Bände. Frankfurt am Main, 1989.

³¹NATO 2022 Strategic Concept; Preface.

4. SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ

Să înțelegem securitatea națională - Partea a II-a Securitatea Economică

Locotenent Colonel (r.) Georgios KOUKAKIS (Grecia)

„Puterea economică a UE se bazează pe piața noastră unică și pe un comerț global deschis, bazat pe reguli. Dar schimbările geopolitice actuale și dezvoltarea rapidă a tehnologiilor sensibile înseamnă că avem nevoie de echilibru: trebuie să ne menținem securitatea economică, asigurându-ne totodată că beneficiem de o economie deschisă.”

Valdis Dombrovskis

Vicepreședinte Executiv al Comisiei Europene și Comisar pentru Comerț, UE

Abstract

Acest articol este a doua parte a unei serii de articole care își propune să prezinte diferitele componente ale securității naționale, o dimensiune a securității care a fost recent sub lumina reflectoarelor din cauza numeroaselor crize și amenințări care predomină în mediul de securitate contemporan, punând în pericol bunăstarea cetățenilor și buna funcționare a statelor. Se axează pe securitatea economică, componenta securității naționale care – alături de componenta securității militare – este legată de conceptul de „hard power”. Scopul său este de a clarifica contextul securității economice, de a prezenta interconectarea acestuia cu restul componentelor securității naționale și a altor domenii de politică și de a sublinia importanța acestuia pentru pace și stabilitate, în timp ce principala sa concluzie este că securitatea economică – pe lângă securitatea militară – este fundamentul securității naționale și nu trebuie trecut cu vederea.

Introducere

Mediul de securitate contemporan este caracterizat de policrize (crize multiple) și permacrize (crize permanente)¹, din cauza numeroaselor crize de lungă durată și de diferite tipuri (militare, economice, energetice, alimentare, de sănătate etc.) care au și au avut loc. Globalizarea și progresul tehnologic au facilitat, de asemenea, răspândirea amenințărilor la adresa securității economice, în principal din cauza capacității actorilor de a accesa noi piețe, în timp ce competitivitatea geopolitică și schimbările majore ale echilibrului de putere regional și internațional au creat tensiuni în relațiile economice bilaterale și multilaterale ale multor actori.

¹Koukakis, G. (2023). *Permacrises and Polycrises: Outlining the Contemporary Security Environment through References to Strategic Documents of Regional and International Actors*. [Permacrize și policrize: conturarea mediului de securitate contemporan prin referințe la documentele strategice ale actorilor regionali și internaționali] HAPSc Policy Briefs Series, Vol 4 (2). pp. 55-64. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.36661>.

La acestea se adaugă contestarea valorilor și normelor civilizației occidentale, care au sporit instabilitatea și frământările. În acest context, securitatea națională – în special componenta sa economică – este de o importanță vitală pentru fiecare stat, deoarece contribuie foarte mult la promovarea intereselor sale economice naționale și la bunăstarea cetățenilor săi, deoarece securitatea și dezvoltarea sunt interconectate. Una dintre componentele securității naționale este securitatea economică, a cărei importanță a fost evidențiată în timpul mai multor crize contemporane care au avut un impact direct sau indirect asupra economiei naționale și globale. În acest scop, UE a emis o strategie europeană de securitate economică (SESE) care a subliniat importanța rezistenței lanțurilor de aprovizionare, a infrastructurii critice, a tehnologiei și a dependențelor/coerciției economice, axându-se pe:

“[...] reducerea riscurilor generate de anumite fluxuri economice în contextul tensiunilor geopolitice crescute și al schimbărilor tehnologice accelerate, păstrând în același timp niveluri maxime de deschidere și dinamism economic”²

Articolul prezintă contextul securității economice, una dintre cele două – cealaltă fiind securitatea militară – componente de bază ale securității naționale. Importanța sa constă în faptul că securitatea economică este vitală pentru supraviețuirea fiecărui stat, deoarece asigură buna funcționare a statelor prin abordarea și/sau gestionarea eficientă a amenințărilor economice care permit implementarea efectivă a politicii interne și externe. Cercetările actuale indică faptul că mediul de securitate actual al policrizelor și permacrizelor – în special în contextul globalizării – a forțat statele să pună accent pe securitatea lor economică, astfel că articolul contribuie la literatura existentă, deoarece oferă informații suplimentare care pot ajuta cetățenii să înțeleagă nevoia de a consolida securitatea economică și factorii de decizie politică să planifice și implementeze politicile respective într-un mod mai eficient. Scopul său este de a clarifica contextul securității economice, de a prezenta interconectarea acestuia cu restul componentelor securității naționale și alte domenii de politică și de a sublinia importanța acestuia pentru pace și stabilitate. Concluzia principală este că securitatea economică – pe lângă securitatea militară – este fundamentul securității naționale și nu trebuie trecută cu vederea. În ceea ce privește structura articolului, inițial clarifică conceptul de securitate națională, apoi explică contextul de securitate economică, după care prezintă principalele scheme economice colaborative și crizele economice contemporane la nivel mondial, se trece la o scurtă analiză a interconexiunii dintre securitatea economică și alte domenii de politică și se încheie cu referire la provocările și oportunitățile viitoare.

Conceptul de securitate

Termenul de securitate provine din cuvântul latin *securitas/securus* al cărui prim compus este cuvântul *sine* care înseamnă fără, și al doilea compus din cuvântul *cura*, care înseamnă frică, îngrijorare, anxietate etc. Astfel, securitatea este starea în care frica, îngrijorarea și anxietatea lipsesc, din cauza acțiunilor necesare întreprinse de un actor (individ, grup, stat, organizație etc.) pentru a fi protejat împotriva amenințărilor și/sau riscurilor. Prin urmare, securitatea poate fi clasificată în funcție de nivelul de analiză (Imaginea 1) în patru tipuri: Securitatea umană la nivel individual, Securitatea națională la nivel de stat, Securitatea regională la nivel de grup și Securitatea internațională la nivel de sistem. (**Imaginea 1**)

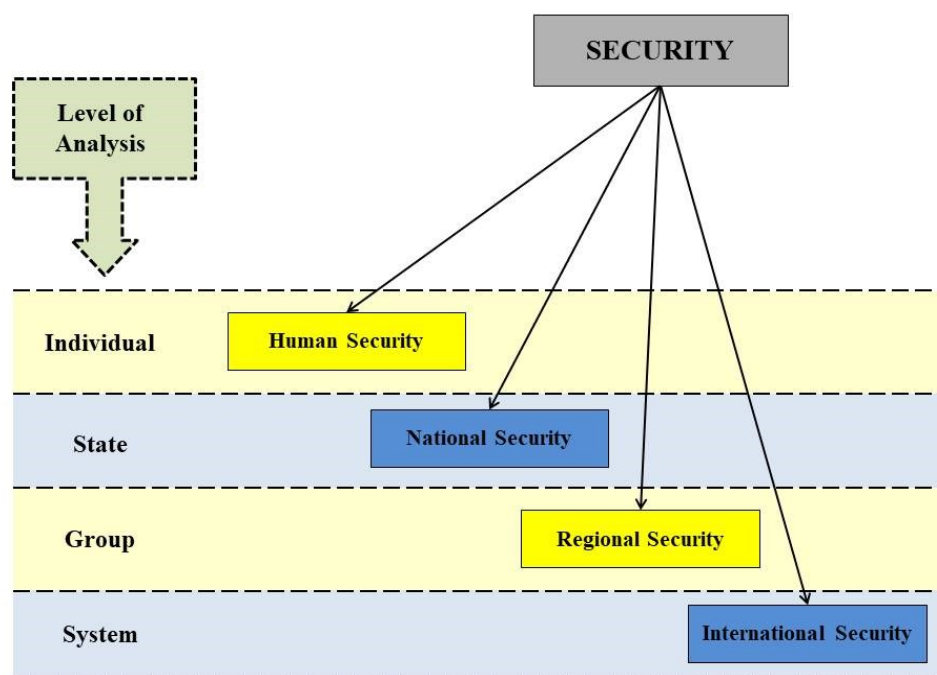
Inițial, conceptul de securitate era legat în principal de securitatea națională (protecția statului), concept care a fost introdus de Statele Unite ale Americii (SUA) prin Actul de Securitate Națională semnat în 1947.³

²European Commission. (2023, iunie 20). *An EU approach to enhance economic security* [Press Release]. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_3358.

³Department of State. (n.d.). *National Security Act of 1947*. [https://history.state.gov/milestones/1945-1952/national-security-act#:~:text=The%20National%20Security%20Act%20of,National%20Security%20Council%20\(NSC\)](https://history.state.gov/milestones/1945-1952/national-security-act#:~:text=The%20National%20Security%20Act%20of,National%20Security%20Council%20(NSC).). (21/04/2024).

⁴Buzan, B. (1983). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*. Sussex: Wheatsheaf Books, p. 69.

Această nouă paradigmă a legat securitatea de structura internă a fiecarei țări, reflectând interacțiunea sa cu mediul de securitate, relație care se bazează pe percepția statului asupra lipsei securității.⁴ Ulterior, Organizația Națiunilor Unite (ONU) a legat securitatea oamenilor și eradicarea sărăciei și a subdezvoltării,⁵ introducând conceptul de securitate umană prin Raportul de dezvoltare umană care a fost publicat în 1994.⁶ În ceea ce privește securitatea regională, în ciuda faptului că cuprinde (etimologic) securitatea națională a statelor unei anumite regiuni, exprimă și relațiile puternice dezvoltate între acestea, datorită sistemelor lor culturale, politice și juridice asemănătoare.⁷ Prin urmare, le permite să acționeze colectiv împotriva amenințărilor comune și să coopereze în mai multe domenii pentru a facilita dezvoltarea – deoarece securitatea și dezvoltarea sunt doi termeni strâns legați⁸ – conducând la înființarea mai multor organizații regionale precum UE.⁹

Imaginea 1: Cele patru tipuri de securitate

Sursa: Editată de Georgios Koukakis

⁴Buzan, B. & Hansen, L. (2009). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*. New York: Cambridge University Press, p. 203.

⁵United Nations Development Programme. (1994). *Human Development Report 1994*. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1994encompletenostatpdf.pdf>.

⁷Graham, K. & Felicio, T. (2005). *Regional Security and Global Governance: A Proposal for a 'Regional-Global Security Mechanism' in Light of the UN High-Level Panel's Report*, Egmont Paper, 4. <http://aei.pitt.edu/8985/> (21/04/2024).

⁸Krause, K. & Jütersonke, O. (2005). 'Peace, Security and Development', *Security Dialogue*, 36(4), pp. 447-462. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0967010605060449>.

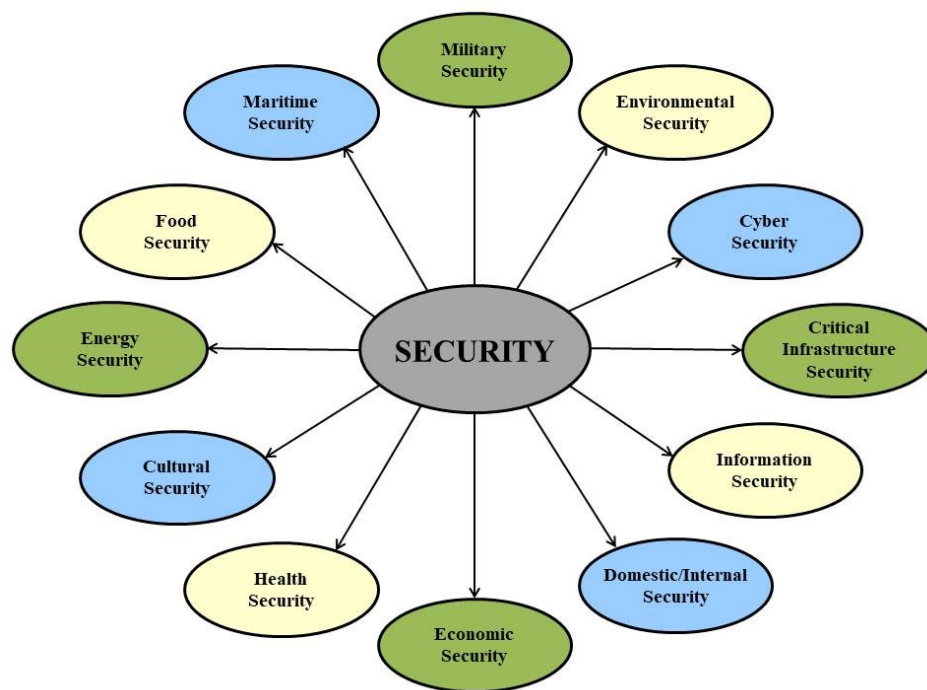
⁹Bailes, A. & Cottey, A. (2006). *Regional security cooperation in the early 21st century*, in Bailes, A. (ed.) *SIPRI Yearbook 2006: Armaments, Disarmament and International Security*. New York: Oxford University Press, pp. 195–223.

În cele din urmă, securitatea internațională este strâns legată de globalizare, în cea mai mare parte se ocupă de amenințările globale prin intermediul organizațiilor internaționale, precum Națiunile Unite. Mai mult, securitatea – indiferent de nivelul său instituțional – cuprinde mai multe dimensiuni/componente, în funcție de aspectul specific/domeniul de politică care este pus sub amenințare și/sau de originea amenințărilor/riscurilor. Acestea includ, dar nu se limitează la următoarele: (1) securitate militară, (2) securitate economică, (3) securitate energetică, (4) securitatea infrastructurii critice, (5) securitate maritimă, (6) securitate alimentară, (7) securitatea mediului, (8) securitatea sănătății, (9) securitatea internă/internă, (10) securitatea cibernetică, (11) securitatea culturală, (12) securitatea apei, (13) securitatea demografică, (14) securitatea informațiilor și (15) securitatea spațiului (**Imaginea 2**).

Contextul securității economice

Luând în considerare definiția securității menționată mai sus, se înțelege că securitatea economică este protecția unui actor împotriva amenințărilor economice. Totuși, pentru ca cineva să înțeleagă pe deplin contextul securității economice, articolul analizează următoarele elemente ale securității economice:

1. **Amenințări:** În ceea ce privește amenințările economice, trebuie subliniat că acestea includ de obicei actori statali și/sau nestatali (întreprinderi/companii/organizații din sectorul public și/sau privat) care sunt implicați în economia sau sistemul financiar al unui stat.

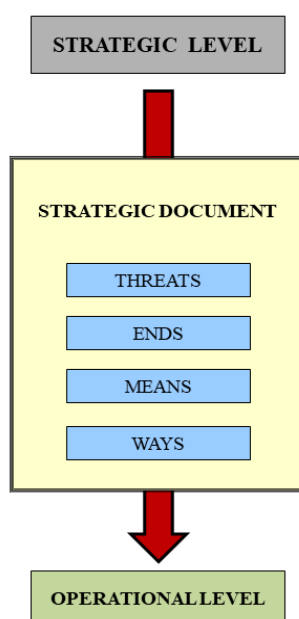
Imaginea 2: Dimensiunea/componentele securității
Sursa: Editată de Georgios Koukakis

2. **Mijloace:** În ceea ce privește mijloacele pe care un actor le poate folosi pentru a amenința securitatea economică a altui actor, acestea includ de obicei bunuri/produse/resurse și/sau servicii care sunt (direct sau indirect) legate de economie. Mai mult, securitatea economică a unui actor poate fi amenințată (în mod neintenționat) de o astfel de situație de inflație care îi poate afecta economia.

3. **Modalități:** În ceea ce privește modalitățile în care sunt utilizate mijloacele economice, cea mai frecventă utilizare este prin implementarea măsurilor economice precum sancțiuni, embargouri, restricții ale exporturilor, înființarea unui nou sistem financiar etc. sau și implementarea modalități non-economice, cum ar fi atacurile cibernetice și atacurile fizice împotriva sistemului financiar și a infrastructurii critice a unui actor.

4. **Scopuri/Obiective:** Scopul principal pe care un actor dorește să-l atingă prin utilizarea măsurilor economice este – deoarece acestea constituie o altă formă de război, una economică – conform lui Clausewitz este acela de a-și impune voința adversarilor¹⁰. În ceea ce privește obiectivele, acestea includ, de obicei, funcționarea defectuoasă și/sau degradarea economiei și/sau a sistemului financiar al unui actor și/sau privarea de resursele sale critice pentru a provoca defecțiunea generală a unui stat și tulburări publice care vor pune presiune asupra conducerii statului și spenteu a permite „oponentului” acestuia să ajungă la un acord.

5. **Documente strategice:** în ceea ce privește documentele strategice care sunt legate de securitatea economică, acestea includ fie documente strategice de securitate națională, cum ar fi Strategia de securitate națională (NSS) a Statelor Unite¹¹, Strategia națională de securitate regândită (NSR) din Franța¹² și Documentele strategice integrate. Strategia de securitate actualizată și revizuită (SRAR) din Regatul Unit¹³, care include capitole/secțiuni speciale referitoare la securitatea economică sau documente strategice specializate, cum ar fi Strategia Națională pentru Transformare Economică (NSET) a Scoției¹⁴, Strategia Economică a Asiei de Sud-Est și Australiei până în 2040¹⁵ sau Strategia Indo-Pacific (IPS) a SUA¹⁶, Canada¹⁷ și Franța¹⁸. Scopul lor principal este de a oferi cadrul – prin definirea principalelor amenințări, a obiectivelor urmărite, a mijloacelor necesare și a modalităților de utilizare a acestora – în care Filialele Forțelor Armate ale statelor își vor implementa strategiile respective. (**Imaginea 3**).

Imaginea 3: Utilizarea documentelor strategice
Sursa: Editată de Georgios Koukakis©

¹⁰Shephard, J. E. (1990). *On War: Is Clausewitz Still Relevant?*. Parameters. pp. 85-99. <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA515723.pdf>.

¹¹Koukakis, G. (2022). *The National Security Strategy of the USA: Background, Recent Developments and Future Considerations Regarding the International Security Environment*. HAPSc Policy Briefs Series, 3(2), 122–132. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.33792>.

¹²Republic of France. (2022). *National Strategic Review*. <https://www.sgdsn.gouv.fr/files/files/rns-uk-20221202.pdf>.

¹³Government of the United Kingdom. (2023, martie 13). *Integrated Review Refresh 2023: Responding to a more contested and volatile world*. <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>.

¹⁴Scottish Government. (n.d.). *Economy strategy*. <https://www.gov.scot/collections/economy-strategy/>.

¹⁵Australian Government. (2023, septembrie 01). *Invested: Australia's Southeast Asia Economic Strategy to 2040*. <https://www.dfat.gov.au/southeastasiaeconomicstrategy>.

¹⁶The White House. (2022). *Indo-Pacific Strategy*, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>.

¹⁷Government of Canada. (2022). *Canada's Indo-Pacific Strategy*, <https://www.international.gc.ca/transparency-transparence/indo-pacific-indo-pacifique/index.aspx?lang=eng>.

¹⁸Government of France. (2022). *France's Indo-Pacific Strategy*. https://franceintheus.org/IMG/pdf/Indopacifique_web.pdf.

6. **Procesul decizional:** În sfârșit, în ceea ce privește procesul decizional referitor la implementarea măsurilor economice, din cauză că este o acțiune cu grave consecințe politice, diplomatice și sociale și că trebuie coordonată cu alți actori, decizia este luată de regulă la nivel politic strategic superior, de către șeful statului sau guvernului. În acest scop și pentru a facilita procedura decizională, unele state au înființat mai multe organe. Unul dintre acestea este Consiliul Economic Național (NEC) din SUA, înființat în 1993 pentru a:

*“[...] consilia președintele cu privire la politica economică globală și internă. Face parte din Biroul Executiv al Președintelui. Prin ordin executiv, NEC are patru funcții cheie: să coordoneze elaborarea politicilor privind problemele economice interne și internaționale; să ofere președintelui consiliere în domeniul politicii economice; să se asigure că deciziile și programele de politică sunt în concordanță cu obiectivele economice ale președintelui și să monitorizeze implementarea agendei de politică economică a președintelui”.*¹⁹

Strategii de colaborare economică și parteneriate strategice

Înțelegând că cooperarea este cea mai bună modalitate de a contracara amenințările economice, mulți actori au trecut la stabilirea anumitor scheme de colaborare de natură economică – fie sub forma unei organizații internaționale/regionale, fie a unor acorduri multilaterale/bilaterale – pentru a-și spori capacitățile și/sau crea condiții favorabile pentru relațiilor lor economice (în principal exporturi și importuri). Unele dintre cele mai cunoscute dintre multele scheme de colaborare economică regională și internațională sunt următoarele:

1. **Banca Mondială:** Banca Mondială a fost înființată în 1944 ca Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD)²⁰ și este în prezent un grup format din cinci (5) instituții și anume Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD), Asociația Internațională pentru Dezvoltare (IDA), Corporația Financiară Internațională (IFC), Agenția Multilaterală de Garantare a Investițiilor (MIGA) și Centrul Internațional pentru Soluționarea Litigiilor privind Investițiile (ICSID). Include 189 de state membre²¹, iar misiunea sa este de a pune capăt sărăciei extreme și de a stimula prosperitatea comună pe o planetă locuibilă²¹, lucrând în fiecare domeniu important de dezvoltare pentru a:

*“[...] furniza o gamă largă de produse financiare și asistență tehnică și [...] ajuta țările să împărtășească și să utilizeze cunoștințe și soluții inovatoare pentru a face față provocărilor cu care se confruntă”.*²²

2. **Fondul Monetar Internațional (FMI):** FMI a fost înființat – împreună cu Banca Mondială – în 1944, este o organizație internațională care include în prezent 190 de state membre²³ și conform site-ului său oficial:

*“[...] depune eforturi pentru o progres de lungă durată și prosperitate pentru toate cele 190 de țări membre. Face acest lucru prin sprijinirea politicilor economice care promovează stabilitatea financiară și cooperarea monetară, care sunt esențiale pentru creșterea productivității, crearea de locuri de muncă și bunăstarea economică.”*²⁴

3. **Organizația Mondială a Comerțului (OMC):** OMC a fost înființată în 1995 ca organizație internațională care, la momentul de față include 164 de state membre²⁵ și care, conform site-ului oficial:

*“[...] înglobează un sistem mondial de reguli comerciale, acționează ca un forum pentru negocierea acordurilor comerciale, soluționează disputele comerciale dintre membrii săi și sprijină nevoile țărilor în curs de dezvoltare”.*²⁶

¹⁹The White House. (n.d.). National Economic Security. <https://www.whitehouse.gov/nec/>.

²⁰World Bank Group. (n.d.). Explore History. <https://www.worldbank.org/en/archive/history>.

²¹World Bank Group. (n.d.). Who we are. <https://www.worldbank.org/en/who-we-are>.

²²World Bank Group. (n.d.). What we do. <https://www.worldbank.org/en/what-we-do>.

²³North Atlantic Treaty Organization. (n.d.). What is NATO?. <https://www.nato.int/nato-welcome/>.

²⁴International Monetary Fund. (n.d.). About the IMF. <https://www.imf.org/en/About>.

²⁵North Atlantic Treaty Organization. (n.d.). What is NATO?. <https://www.nato.int/nato-welcome/>.

²⁶World Trade Organization. (n.d.). The WTO. https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm.

Imaginea 4: Logourile (de la stânga la dreapta) ale Băncii Mondiale, FMI și OMC
Sursa: Wikipedia

4. **Organizația Națiunilor Unite (ONU):** ONU a fost înființată în 1945 și include în prezent 193 de state membre²⁷. Contribuie la securitatea economică internațională prin Consiliul Economic și Social (ECOSOC)²⁸ – care este unul dintre cele șase organisme principale – și prin Comitetul Economic și Financiar (Comitetul II) al Adunării Sale Generale²⁹. Conform Alineatului 4, Articolul 1 al Cartei sale unul dintre scopurile ONU este:

*“Soluționarea problemelor internaționale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar prin cooperare, promovarea și încurajarea respectului pentru drepturile omului și pentru libertățile fundamentale pentru toți, indiferent de rasă, sex, limbă sau religie”.*³⁰

5. **Uniunea Europeană (UE):** UE a fost înființată în 1951 ca o uniune economică sub numele de Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO).³¹ În ciuda faptului că a devenit treptat o uniune politică și din 2003 un aspirant furnizor de securitate³², nu și-a pierdut niciodată caracterul inițial pe măsură ce a înființat treptat o Uniune Economică și Monetară (UEM).³³ UE, care include în prezent 27 de state membre³⁴, a înființat, de asemenea, mai multe instituții și organisme economice precum Banca Centrală Europeană (BCE),³⁵ Banca Europeană de Investiții (BEI)³⁶ și Comitetul Economic și Social European (CESE)³⁷, în timp ce Comisia Europeană, departamentul care se ocupă de problemele de securitate economică este Direcția Generală Afaceri Economice și Financiare (DG ECFIN), direcție care:

*“[...] realizează previziuni economice și sondaje între întreprinderi și consumatori pentru a susține politica economică în UE. De asemenea, coordonează activitatea Comisiei pentru o Uniune Economică și Monetară (UEM) mai încheată și mai echitabilă și promovează rolul UE ca actor global în arena economică. În cele din urmă, Direcția Generală este responsabilă de coordonarea politicii economice, în special prin semestrul european, și de protejarea stabilității fiscale și financiare în UE.”*³⁸

²⁷United Nations. (n.d.). About Us. <https://www.un.org/en/about-us>.

²⁸United Nations. (n.d.). ECOSOC at a Glance. <https://ecosoc.un.org/en/about-us>.

²⁹United Nations. (n.d.). Economic and Financial Committee (Second Committee). <https://www.un.org/en/ga/second/index.shtml>.

³⁰United Nations. (n.d.). United Nations Charter, Chapter I: Purposes and Principles. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-1>.

³¹European Union. (n.d.). History of the EU. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en.

³²Koukakis, G. (2024) ‘The evolution of the European Union Security Strategy: Towards the establishment of a European Army?’. Center for International Strategic Analyses, Research Paper No. 105. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34521.12648>.

³³European Commission. (n.d.). Economic and Monetary Union. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-monetary-union_en.

³⁴European Commission. (n.d.). From 6 to 27 members. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/6-27-members_en.

³⁵European Union. (n.d.). European Central Bank (ECB). https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-central-bank-ecb_en.

³⁶European Union. (n.d.). European Investment Bank (EIB). https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-investment-bank-eib_en.

³⁷European Union. (n.d.). European Economic and Social Committee (EESC). https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-economic-and-social-committee-eesc_en.

³⁸European Commission. (n.d.). Economic and Financial Affairs. https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/economic-and-financial-affairs_en.

Imaginea 5: Steagurile (de la stânga la dreapta) ONU, UE și UA
Sursa: Wikipedia

6. **Uniunea Africană (UA):** UA a fost înființată în 1963 ca Organizația Unității Africane (OUA) și cuprinde în prezent 55 de state membre³⁹. Pentru a aborda problemele de securitate economică, UA a înființat Consiliul Economic, Social și Cultural (ECOSOCC)⁴⁰ și cooperează îndeaproape cu Comunitățile Economice Regionale (REC) din Africa, cum ar fi Uniunea Maghrebului Arab (UMA), Piața Comună pentru Africa de Est și de Sud (COMESA), Comunitatea Statelor Sahel-Sahariene (CEN-SAD), Comunitatea Est-Africană (EAC), Comunitatea Economică a Statelor Africii Centrale (ECCAS), Comunitatea Economică a Statelor Africii de Vest (ECOWAS), Autoritatea Interguvernamentală pentru Dezvoltare (IGAD) și Comunitatea de Dezvoltare a Africii de Sud (SADC) – care cuprinde Comunitatea Economică Africană (AEC). Scopul principal al UA este:

*“[...] de a îndepărta atenția de la lupta pentru decolonizare și eliminarea continentului de apartheid, care fusese în centrul atenției OUA, spre o cooperare și integrare sporită a statelor africane pentru a stimula creșterea și dezvoltarea economică a Africii”.*⁴¹

7. **Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE):** OCDE a fost înființată în 1961 ca Organizație pentru Cooperare Economică Europeană (OEEC), cu scopul de a facilita reconstrucția Europei prin administrarea ajutorului american și canadian oferit de Planul Marshall⁴². În prezent, include 38 de state membre⁴³, iar scopul său principal este de a:

*“[...] oferi consiliere cu privire la stabilirea standardelor internaționale și ajuta țările să identifice o cale către societăți mai puternice, mai echitabile și mai curate.”*⁴⁴

Imaginea 6: Logoul OCDE
Sursa: Wikipedia

³⁹African Union. (n.d.). About the African Union. <https://au.int/en/overview>.

⁴⁰ECOSOCC. (n.d.). The Genesis of ECOSOCC. <https://ecosocc.au.int/en/about/overview>.

⁴¹African Union. (n.d.). About the African Union. <https://au.int/en/overview>.

⁴²OECD. (n.d.). Our history. <https://www.oecd.org/en/about/history.html>.

⁴³OECD. (n.d.). Members and partners. <https://www.oecd.org/en/about/members-partners.html>.

⁴⁴OECD. (n.d.). Who we are. <https://www.oecd.org/en/about.html>.

8. **Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est (ASEAN):** ASEAN a fost înființată în 1967, include în prezent 10 state membre (Brunei Darussalam, Cambodgia, Indonezia, Laos, Malaysia, Myanmar, Filipine, Singapore, Thailandași Vietnam)⁴⁵ și scopul său este a promova:

*“[...] cooperarea în domeniile economic, social, cultural, tehnic, educațional și în alte domenii, precum și în promovarea păcii și stabilității regionale prin respectarea constantă a justiției și a statului de drept și aderarea la principiile Cartei Națiunilor Unite”.*⁴⁶

9. **Cooperarea Economică Asia-Pacific (CEAP):** CEAP este principalul forum economic regional din Asia-Pacific și a fost înființat în 1989 pentru a valorifica interdependența tot mai mare a Asia-Pacific⁴⁷. În prezent, include 21 de state membre, iar scopul său principal este:

*“[...] de a sprijini creșterea economică pe termen lung și prosperitatea în regiunea Asia-Pacific. [...] de a constitui o comunitate dinamică și armonioasă în Asia-Pacific prin promovarea comerțului și investițiilor libere și deschise, accelerând integrarea economică regională, încurajând cooperarea economică și tehnică, sporind securitatea umană și facilitând un mediu de afaceri favorabil și durabil [...]”.*⁴⁸

10. **Forumul Economic Mondial (FEM):** FEM a fost înființat în 1971 pentru a facilita cooperarea dintre sectorul public și cel privat, acesta cuprinde în prezent 10 Centre (Centrul pentru Producție Avansată și Lanțuri de Aprovizionare, Centrul pentru Securitate Cibernetică, Centrul pentru Energie și Materiale, Centrul pentru Sisteme Financiare și Monetare, Centrul pentru Sănătate și Asistență Medicală, Centrul pentru Natură și Climă, Centrul pentru Regiuni, Comerț și Geopolitică, Centrul pentru a Patra Revoluție Industrială, Centrul pentru Noua Economie și Societate și Centrul pentru Transformare Urbană)⁴⁹ și conform site-ului său oficial:

*“Misiunea principală este de a îmbunătăți starea lumii. Credem în puterea ingeniozității umane, a antreprenoriatului, a inovației și a cooperării. Recunoaștem nevoia unui forum care să promoveze un dialog riguros și respectuos între și între lideri cu convingeri și puncte de vedere diferite, în care diversitatea de gândire să fie respectată și toate vocile să poată fi auzite. Această misiune este posibilă datorită tuturor membrilor noștri care se coalizează pentru a găsi un numitor comun și a profita de oportunitățile care se ivesc pentru face schimbări în bine.”*⁵⁰

*Imaginea 7: Logourile (de la stânga la dreapta) ASEAN, CEAP și FEM
Sursa: Wikipedia*

⁴⁵North Atlantic Treaty Organization. (n.d.). What is NATO?. <https://www.nato.int/nato-welcome/>.

⁴⁶Association of Southeast Asian Nations. (n.d.). The Founding of ASEAN. <https://asean.org/the-founding-of-asean/>.

⁴⁷Asia-Pacific Economic Cooperation. (n.d.). About APEC. <https://www.apec.org/about-us/about-apec>.

⁴⁸Asia-Pacific Economic Cooperation. (n.d.). Mission Statement. <https://www.apec.org/about-us/about-apec/mission-statement>.

⁴⁹World Economic Forum. (n.d.). History. <https://www.weforum.org/about/history/>.

⁵⁰World Economic Forum. (n.d.). Our Mission. <https://www.weforum.org/about/world-economic-forum/>.

11. **Brazilia-Rusia-India-China-Africa de Sud (BRICS):** BRICS este un grup informal de state care a fost înființat inițial la nivel ministerial în 2006 între Brazilia, Rusia, India și China (BRIC), la inițiativa Rusiei și a avut primul summit în 2009, în timp ce Africa de Sud a fost adăugată ca membru în 2011⁵¹. Mai mult, în 2023, grupul a primit alte șase state membre – Arabia Saudită, Iran, Emiratele Arabe Unite (EAU), Egipt, Etiopia și Argentina⁵². În ceea ce privește scopul grupului, conform site-ului său oficial este să:

*“[...] promoveze dialogul și cooperarea între state progresiv, proactiv, pragmatic, deschis și transparent. Dialogul și cooperarea țărilor BRICS sunt favorabile nu numai pentru a servi intereselor comune ale economiilor de piață emergente și ale țărilor în curs de dezvoltare, ci și pentru construirea unei lumi armonioase cu pace durabilă și prosperitate comună.”*⁵³

12. **Organizația de Cooperare de la Shanghai (OCS):** OCS este o organizație internațională care a fost înființată în 2001 între Kazahstan, China, Kârgâzstan, Rusia, Tadjikistan și Uzbekistan⁵⁴ și, conform Cartei sale, își propune să:

“[...] consolideze încrederea reciprocă, a prieteniei și a bunei vecinătăți între statele membre; [...] încurajeze cooperarea eficientă între statele membre în domenii precum politica, comerțul, economia, știința și tehnologia, cultura, educația, energia, transporturile, turismul, protecția mediului etc. [...] asigură și menține în comun pacea, securitatea și stabilitatea în regiune și [...] promovează o nouă ordine internațională politică și economică internațională democratică, echitabilă și rațională”.⁵⁵

13. **Organizația de Cooperare Economică (OCE):** OCE a fost înființată ca organism de Cooperare Regională pentru Dezvoltare (RCD) în 1964 între Iran, Pakistan și Turcia și a fost redenumită ECO în 1985⁵⁶. Cele zece state membre actuale includ cele trei state fondatoare și Afganistan, Azerbaidjan, Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan și Uzbekistan⁵⁷, în timp ce scopul său principal este de a:

*“[...] crea condiții propice pentru promovarea continuă a dezvoltării economice durabile în regiune, având ca scop prosperitatea și bunăstarea comune ale statelor membre [...]”*⁵⁸.

14. **Liga Arabă (LA):** LA este o organizație regională care a fost înființată în 1945 între Egipt, Siria, Liban, Irak, Iordania, Arabia Saudită și Yemen, căreia i s-au alăturat ulterior Libia, Sudan, Tunisia, Maroc, Kuwait, Algeria, Bahrain, Oman, Qatar, Emiratele Arabe Unite (EAU), Mauritania, Somalia, Organizația pentru Eliberarea Palestinei (OEP), Djibouti și Comore. Potrivit articolului 2 din Carta sa:

*“Scopul Ligii este de a apropia statele membre și de a-și coordona activitățile politice cu scopul de a realiza o colaborare strânsă între ele, de a-și proteja independența și suveranitatea și de a lua în considerare în mod general treburile și interesele țărilor arabe. Ea are, de asemenea, printre obiective, o strânsă cooperare a statelor membre, ținând seama de structura fiecăruia și de prioritățile acestora, în următoarele aspecte: (a) probleme economice și financiare, inclusiv comerț, vamă, monedă, agricultură și industrie; (b) comunicații, inclusiv căi ferate, drumuri, aviație, navigație și poștă și telegraf; (c) chestiuni culturale; (d) chestiuni legate de naționalitate, pașapoarte, vize, executare a hotărârilor judecătorești și extrădare; (e) chestiuni de bunăstare socială (f) chestiuni de sănătate.”*⁵⁹

⁵¹BRICS. (n.d.). History. <http://infobrics.org/page/history-of-brics/>

⁵²Kenny, M. (2024, august 10). BRICS. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/BRICS>.

⁵³BRICS. (n.d.). Ibid.

⁵⁴The Shanghai Cooperation Organization. (2017, ianuarie 09). General information. <https://eng.sectsco.org/20170109/192193.html>.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶Economic Cooperation Organization. (n.d.). History. <https://eng.sectsco.org/20170109/192193.html>

⁵⁷Economic Cooperation Organization. (n.d.). Member States. <https://eco.int/member-states/>.

⁵⁸Economic Cooperation Organization. (n.d.). History. Ibid.

⁵⁹Yale Law School. (n.d.). Pact of the League of Arab States, March 22, 1945. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/arableag.asp.

Imaginea 8: Logourile (de la stânga la dreapta) OCS, OCE, LA și CCG
Sursa: Wikipedia

15. **Consiliul de Cooperare al Golfului (CCG):** CCG este o organizație regională care a fost înființată în 1981 între Emiratele Arabe Unite (EAU), Bahrain, Arabia Saudită, Oman, Qatar și Kuwait, având – conform Cartei sale – următoarele obiective:

*“Să coordoneze, integreze și interconecteze statele membre în toate domeniile pentru a le apropia; Să aprofundeze și să consolideze relațiile, legăturile și domeniile de cooperare care predomină în prezent între popoarele lor în diverse domenii; să formuleze reglementări similare în diverse domenii, inclusiv următoarele: Afaceri economice și financiare, Comerț, vamă și comunicații, Educație și cultură, Afaceri sociale și de sănătate, Informații și turism, Afaceri legislative și administrative; să stimuleze progresul științific și tehnologic în domeniile industriei, mineritului, agriculturii, resurselor de apă și animale; să înființeze cercetare științifică; să înființeze asociații și să încurajeze cooperarea din partea sectorului privat pentru binele popoarelor lor”.*⁶¹

16. **Acorduri multilaterale și bilaterale:** În ceea ce privește acordurile bilaterale, un exemplu îl reprezintă Acordurile cuprinzătoare de liber schimb și alte acorduri comerciale, cum ar fi „Acordul privind mineralele critice din Japonia”, pe care SUA l-au semnat cu numeroase state (Australia, Bahrain, Chile, Columbia, Israel, Iordania, Maroc, Oman, Peru, Singapore etc.)⁶², Acordul de Liber Schimb din America de Nord (ALSAN) care a fost semnat între SUA, Canada și Mexic în 1992 și a fost înlocuit de Acordul SUA-Mexic-Canada (ASUAMC) în 2020⁶³ și acordurile (cadru avansat, comerț liber, protecție a investițiilor, comerț digital, parteneriat economic etc.) pe care UE le-a semnat cu mai mulți actori non-europeni (Chile, India, Indonezia, Kenya, Noua Zeelandă, Filipine, Singapore, Coreea de Sud etc.)⁶⁴

17. **Grupul celor șapte (G7):** G7 este un bloc informal stabilit între Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Regatul Unit (Marea Britanie) și Statele Unite ale Americii (SUA), care a fost înființat în 1975 ca G6 (Franța, Germania, Italia, Japonia, Regatul Unit și SUA) pentru a oferi un cadru statelor necomuniste cu economii productive pentru a aborda problemele economice comune și a-și coordona politicile printr-un summit, care are loc anual.⁶⁵

18. **Grupul celor Douăzeci (G20):** G20 este un bloc informal stabilit între Argentina, Australia, Brazilia, Canada, China, Franța, Germania, India, Indonezia, Italia, Japonia, Mexic, Rusia, Arabia Saudită, Africa de Sud, Coreea de Sud, Turcia, Marea Britanie și SUA, care a fost înființat în 1999 pentru a oferi un

⁶⁰GCC. (n.d.). Objectives. <https://www.gcc-sg.org/en-us/AboutGCC/Pages/StartingPointsAndGoals.aspx>.

⁶¹Ibid.

⁶²U.S. Customs and Border Protection. (2024, iulie 12). U.S. Comprehensive Free Trade Agreements and Other Trade Agreements. <https://www.cbp.gov/trade/priority-issues/trade-agreements/free-trade-agreements>.

⁶³U.S. Customs and Border Protection. (2024, aprilie 25). U.S. - Mexico - Canada Agreement (USMCA). <https://www.cbp.gov/trade/priority-issues/trade-agreements/free-trade-agreements/USMCA>.

⁶⁴European Commission. (n.d.). Negotiations and agreements. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/negotiations-and-agreements_en.

⁶⁵CFR Editors. (2024, iunie 24). What Does the G7 Do? Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/background/what-does-g7-do>.

cadru statelor cu economie prosperă, pentru a aborda problemele economice comune și a-și coordona politicile printr-un summit care are loc anual.⁶⁶

Crize economice contemporane

În ceea ce privește marile crize economice contemporane, trebuie subliniat că acestea pot fi primare în cazul în care sunt cauzate de o defecțiune a sectorului financiar/economic sau secundare dacă sunt o consecință a disfuncționalității altor sectoare precum sănătatea, securitatea și apărarea etc. Cele mai importante crize economice contemporane (referite în ordine cronologică) sunt următoarele:

1. Criza economică primară din 2008-2009, cunoscută și sub numele de Marea Recesiune, care a fost cauzată de politica deficitară de creditare a băncilor și a creditorilor ipotecari.⁶⁷
2. Criza economică secundară din 2020, cauzată de pandemia COVID-19.⁶⁸
3. Criza economică secundară din 2022, cauzată de Războiul din Ucraina, care a alimentat inflația globală.⁶⁹

Legătura dintre securitatea economică și alte domenii

În ceea ce privește legătura dintre securitatea economică și alte domenii, trebuie menționat că atunci când securitatea economică este amenințată – de exemplu în timpul unei crize, prin impunerea unui embargo sau aplicarea de sancțiuni etc.– majoritatea sectoarelor publice funcționează defectuos, ducând treptat la alte crize precum crizele alimentare, crizele energetice și crizele umanitare. În plus, securitatea economică este legată de următoarele domenii:

1. **Securitate și apărare:** Un alt domeniu care este legat de securitatea economică este securitatea și apărarea, aceasta din urmă fiind strâns legată de cheltuielile de apărare ale unui stat, care contribuie în mare măsură la pregătirea și capacitatea operațională a forțelor armate prin achiziționarea de noi echipamente, arme, muniție și mijloace și, bineînțeles, pregătiri și exerciții. În plus, securitatea economică este strâns legată de sectorul industriei de apărare, deoarece întreprinderile publice și private de apărare fac parte din ecosistemul economic al unui stat.

2. **Reziliență:** Deși nu este întotdeauna suficient de evidențiată, fiecare componentă a securității naționale este legată de componenta de reziliență, aceasta din urmă fiind o condiție prealabilă a primei. De exemplu, pentru ca un actor să poată asigura securitatea economică (să fie protejat de amenințările economice) trebuie să reducă riscurile să fie capabil să implementeze contramăsuri pentru a avea din nou avantaj în fața amenințării, astfel încât să reziste din punct de vedere economic. Tocmai acesta este motivul pentru care reziliența este evidențiată în mai multe documente strategice ale marilor actori.⁷⁰

3. **Dreptul internațional:** În ceea ce privește dreptul internațional, interconexiunea acestuia cu securitatea economică este, de fapt, aceea cu dreptul economic internațional, care este, practic, cadrul juridic care reglementează relațiile economice dintre state, organizații și întreprinderi, de naționalități diferite. De obicei se referă la tratate unilaterale, bilaterale și multilaterale și include o varietate de discipline, precum dreptul monetar internațional, reglementarea financiară internațională, dreptul internațional al muncii și al serviciilor, dreptul internațional al proprietății intelectuale, dreptul fiscal internațional, dreptul internațional pentru dezvoltării, dreptul internațional al mediului.⁷¹

4. **Drepturile omului:** În ciuda faptului că securitatea economică și drepturile omului par a fi două domenii fără legătură între ele, nu aceasta este realitatea. De fapt, sancțiunile economice sunt una dintre

⁶⁶McBride, J., Siripurapu, A. & Berman, N. (2023, October 11). *What Does the G20 Do?* Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/backgrounder/what-does-g20-do>.

⁶⁷Duggan, W. (2023, iunie 21). *A Short History Of The Great Recession*. Forbes. <https://www.forbes.com/advisor/investing/great-recession/>.

⁶⁸Irawan, A., & Alamsyah, H. (2021). *The Covid-19's Economic Crisis and Its Solution: A Literature Review*. *Etikonomi*, 20(1), 77 – 92. <https://doi.org/10.15408/etk.v20i1.16870>.

⁶⁹Guénette, J., Kenworthy, P. & Wheeler, C. (2022). *Implications of the War in Ukraine for the Global Economy [EFI Policy Note 3]*. World Bank Group.

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099616504292238906/pdf/IDU00bdb5a770659b04adf09e600a2874f25479d.pdf>

⁷⁰Koukakis, G. (2023). *Resilience: Highlighting its Importance for Security and Development through References to (National) Security Strategic Documents of International Actors*. *HAPSc Policy Briefs Series*, 4(1), pp. 77–87. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.35186>.

⁷¹Huang, L. (2023, noiembrie 16). *Climate Migration 101: An Explainer*. Migration Policy Institute. <https://www.migrationpolicy.org/article/climate-migration-101-explainer>.

principalele măsuri adoptate de ONU împotriva statelor care încalcă drepturile omului și libertățile fundamentale ale cetățenilor lor.

5. **Culegerea de informații:** Culegerea de informații este un alt domeniu esențial pentru menținerea securității economice, deoarece facilitează producerea de evaluări privind tendințele viitoare ale pieței, acțiunile concurenților și, desigur, eficacitatea măsurilor adoptate de un stat.

6. **Sănătatea publică:** În ceea ce privește sănătatea publică, aceasta este, de asemenea, legată de securitatea economică nu numai pentru că medicina și asistența medicală – ca bunuri și, respectiv, servicii – contribuie la economia unui stat și sunt vulnerabile la amenințările economice, ci și pentru că în vremuri de pandemii precum COVID-19 disfuncționalitățile aparatului economic duc indirect la criză economică.

7. **Tehnologie:** Pe lângă domeniile menționate mai sus, tehnologia este unul dintre cele mai importante domenii care este strâns legată, inter alia, de securitatea economică, deoarece noile mijloace și metode tehnologice care sunt în curs de dezvoltare pot fi, de asemenea, integrate în mai multe aspecte ale economiei (bursă, lanțuri de aprovizionare, infrastructură critică etc.) care interconectează diferite economii din întreaga lume, făcându-le mai rezistente, pe măsură ce sporesc sprijinul acordat, dar în același timp mai vulnerabile, deoarece o criză economică care nu este abordată la timp poate afecta cu ușurință alte economii, printr-un efect de domino.

8. **Schimbările climatice:** În ceea ce privește schimbările climatice, acestea sunt, de asemenea, legate de securitatea economică, în principal din cauza impactului negativ asupra agriculturii, care determină și mai multe grupuri să migreze⁷², la care se adaugă disfuncția aparatului economic în perioadele de dezastre naturale cauzată de perturbarea lanțului de aprovizionare.

9. **Geopolitica:** În cele din urmă, geopolitica este, de asemenea, conectată la securitatea economică, deoarece competiția geopolitică dintre actorii de stat afectează schemele de colaborare care se stabilesc pentru a câștiga sau menține puterea prin influența economică. BRICS, de exemplu, este considerat de unii factori de decizie politică a fi o schemă economică care urmărește să modifice sistemul financiar internațional bazat pe dolari americani, deci o amenințare la securitatea economică, în special pentru SUA⁷³. Același lucru este valabil și pentru China și inițiativa sa *Belt and Road* (BRI), care este văzută ca un mijloc de constrângere economică a Chinei.⁷⁴

Concluzii

Luând în considerare informațiile prezentate în articol, se concluzionează că securitatea economică – pe lângă securitatea militară – este fundamentul securității naționale și nu trebuie ignorată, deoarece aceasta va avea consecințe majore în mai multe domenii politice. În ceea ce privește principala provocare pentru comunitatea internațională, aceasta constă în capacitatea de a menține o economie deschisă – un factor esențial pentru dezvoltare – pe lângă protejarea ordinii economice reglementate, care garantează egalitatea de șanse și competitivitatea. În ceea ce privește principala oportunitate care ne așteaptă, ea constă în capacitatea statelor de a ține pasul cu progresele tehnologice rapide care schimbă modalitățile stabilite de interacțiune economică și de a susține noi practici care maximizează profitul, fără a sacrifica securitatea economică. De asemenea, trebuie subliniat faptul că implementarea măsurilor economice ca mijloc de asigurare a securității naționale a unui stat trebuie să fie coordonată atât la nivel intrastatal, cât și la nivel interstatal pentru a se obține rezultate maxime, după cum au declarat și liderii G7⁷⁵, pe 20 mai 2023 referindu-se la politica de Reziliență și securitate economică.

⁷²Huang, L. (2023, noiembrie 16). *Climate Migration 101: An Explainer*. Migration Policy Institute. <https://www.migrationpolicy.org/article/climate-migration-101-explainer>.

⁷³Dyer, P. (2024, aprilie 19). *Can BRICS Really Drop the Dollar?* Middle East Council on Global Affairs. https://mecouncil.org/blog_posts/can-brics-really-drop-the-dollar/.

⁷⁴Ferchen, M. (2023, March 01). *Does China's Coercive Economic Statecraft Actually Work?* United States Institute of Peace. <https://www.usip.org/publications/2023/03/does-chinas-coercive-economic-statecraft-actually-work>.

⁷⁵Demarais, A. (2022, decembrie 27). *The End of the Age of Sanctions?*. Foreign Affairs. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/end-age-sanctions>.

“Cooperarea noastră pentru a crește rezistența și securitatea economice se va baza pe menținerea și îmbunătățirea unui sistem internațional bine definit, funcțional, bazat pe reguli, dar mai ales a unui sistem comercial multilateral care va avea Organizația Mondială a Comerțului ca piesă centrală.”⁷⁶

Bibliografie:

- African Union. (n.d.). About the African Union. <https://au.int/en/overview>.
- Asia-Pacific Economic Cooperation. (n.d.). About APEC. <https://www.apec.org/about-us/about-apec>.
- Asia-Pacific Economic Cooperation. (n.d.). Member economies. <https://www.apec.org/About-Us/About-APEC/Member-Economies#>.
- Asia-Pacific Economic Cooperation. (n.d.). Mission Statement. <https://www.apec.org/about-us/about-apec/mission-statement>.
- Association of Southeast Asian Nations. (n.d.). The Founding of ASEAN. <https://asean.org/the-founding-of-asean/>.
- Australian Government. (2023, September 01). Invested: Australia’s Southeast Asia Economic Strategy to 2040. <https://www.dfat.gov.au/southeastasiaeconomicstrategy>.
- Bailes, A. & Cottey, A. (2006). Regional security cooperation in the early 21st century, in Bailes, A. (ed.) *SIPRI Yearbook 2006: Armaments, Disarmament and International Security*. New York: Oxford University Press.
- BRICS. (n.d.). History. <http://infobrics.org/page/history-of-brics/>.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2024, August 8). *Arab League*. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/Arab-League>.
- Buzan, B. (1983). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*. Sussex: Wheatsheaf Books.
- Buzan, B. & Hansen, L. (2009). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*. New York: Cambridge University Press.
- CFR Editors. (2024, June 24). What Does the G7 Do? *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/background/what-does-g7-do>.
- Cha, V. (2000). Globalization and the Study of International Security, *Journal of Peace Research*, 37(3), pp. 391-403. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0022343300037003007>.
- Demarais, A. (2022, December 27). The End of the Age of Sanctions?. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/end-age-sanctions>.
- Department of State. (n.d.). *National Security Act of 1947*. [https://history.state.gov/milestones/1945-1952/national-security-act#:~:text=The%20National%20Security%20Act%20of,National%20Security%20Council%20\(NSC\).](https://history.state.gov/milestones/1945-1952/national-security-act#:~:text=The%20National%20Security%20Act%20of,National%20Security%20Council%20(NSC).) (21/04/2024).
- Dyer, P. (2024, April 19). Can BRICS Really Drop the Dollar? *Middle East Council on Global Affairs*. https://mecouncil.org/blog_posts/can-brics-really-drop-the-dollar/.
- Duggan, W. (2023, June 21). A Short History Of The Great Recession. *Forbes*. <https://www.forbes.com/advisor/investing/great-recession/>.
- Economic Cooperation Organization. (n.d.). History. <https://eng.sectesco.org/20170109/192193.html>.
- Economic Cooperation Organization. (n.d.). Member States. <https://eco.int/member-states/>.
- ECOSOCC. (n.d.). The Genesis of ECOSOCC. <https://ecosocc.au.int/en/about/overview>.

---

⁷⁶The White House. (2023, mai 20). *G7 Leaders’ Statement on Economic Resilience and Economic Security [Press Release]*. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/05/20/g7-leaders-statement-on-economic-resilience-and-economic-security/>.

- European Commission. (2023, June 20). An EU approach to enhance economic security [Press Release]. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_3358.
- European Commission. (n.d.). Economic and Financial Affairs. https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/economic-and-financial-affairs_en.
- European Commission. (n.d.). Economic and Monetary Union. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-monetary-union_en.
- European Commission. (n.d.). From 6 to 27 members. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/6-27-members_en.
- European Commission. (n.d.). Negotiations and agreements. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/negotiations-and-agreements_en.
- European Union. (n.d.). European Central Bank (ECB). https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-central-bank-ecb_en.
- European Union. (n.d.). European Economic and Social Committee (EESC). https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-economic-and-social-committee-eesc_en.
- European Union. (n.d.). European Investment Bank (EIB). https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-investment-bank-eib_en.
- European Union. (n.d.). History of the EU. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en.
- Ferchen, M. (2023, March 01). Does China's Coercive Economic Statecraft Actually Work? *United States Institute of Peace*. <https://www.usip.org/publications/2023/03/does-chinas-coercive-economic-statecraft-actually-work>.
- GCC. (n.d.). Objectives. <https://www.gcc-sg.org/en-us/AboutGCC/Pages/StartingPointsAndGoals.aspx>.
- Government of Canada. (2022). Canada's Indo-Pacific Strategy. <https://www.international.gc.ca/transparency-transparence/indo-pacific-indo-pacifique/index.aspx?lang=eng>.
- Government of France. (2022). France's Indo-Pacific Strategy. https://franceintheus.org/IMG/pdf/Indopacifique_web.pdf.
- Government of the United Kingdom. (2023, March 13). Integrated Review Refresh 2023: Responding to a more contested and volatile world. <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>.
- Graham, K. & Felicio, T. (2005). Regional Security and Global Governance: A Proposal for a 'Regional Global Security Mechanism' in Light of the UN High-Level Panel's Report, *Egmont Paper*, 4. <http://aei.pitt.edu/8985/> (21/04/2024).
- Guénette, J., Kenworthy, P. & Wheeler, C. (2022). Implications of the War in Ukraine for the Global Economy [EFI Policy Note 3]. *World Bank Group*. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099616504292238906/pdf/IDU00bdb5a770659b04adf09e600a2874f25479d.pdf>.
- Huang, L. (2023, November 16). Climate Migration 101: An Explainer. *Migration Policy Institute*. <https://www.migrationpolicy.org/article/climate-migration-101-explainer>.
- International Monetary Fund. (n.d.). About the IMF. <https://www.imf.org/en/About>.
- Irawan, A., & Alamsyah, H. (2021). The Covid-19's Economic Crisis and Its Solution: A Literature Review. *Etikonomi*, 20(1), 77 – 92. <https://doi.org/10.15408/etk.v20i1.16870>.
- Kenny, M. (2024, August 10). BRICS. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/BRICS>.
- Koukakis, G. (2022). The National Security Strategy of the USA: Background, Recent Developments and Future Considerations Regarding the International Security Environment. *HAPSc Policy Briefs Series*, 3 (2), 122–132. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.33792>.
- Koukakis, G. (2023). Permacrises and Polycrises: Outlining the Contemporary Security Environment through References to Strategic Documents of Regional and International Actors. *HAPSc Policy Briefs Series*, Vol 4 (2). pp. 55-64. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.36661>.
- Koukakis, G. (2023). Resilience: Highlighting its Importance for Security and Development through References to (National) Security Strategic Documents of International Actors. *HAPSc Policy Briefs Series*, 4(1), pp. 77–87. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.35186>.

- Koukakis, G. (2024) ‘The evolution of the European Union Security Strategy: Towards the establishment of a European Army?’. *Center for International Strategic Analyses*, Research Paper No. 105. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34521.12648>.
- Krause, K. & Jütersonke, O. (2005). ‘Peace, Security and Development’, *Security Dialogue*, 36(4), pp. 447-462. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0967010605060449>.
- McBride, J., Siripurapu, A. & Berman, N. (2023, October 11). What Does the G20 Do? *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/background/what-does-g20-do>.
- Neocleous, M. (2000). Against security. *Radical Philosophy*, 100, pp. 7-15. <https://www.radicalphilosophy.com/article/against-security>.
- North Atlantic Treaty Organization. (n.d.). What is NATO?. <https://www.nato.int/nato-welcome/>.
- OECD. (n.d.). Members and partners. <https://www.oecd.org/en/about/members-partners.html>.
- OECD. (n.d.). Our history. <https://www.oecd.org/en/about/history.html>.
- OECD. (n.d.). Who we are. <https://www.oecd.org/en/about.html>.
- Republic of France. (2022). National Strategic Review. <https://www.sgdsn.gouv.fr/files/files/rns-uk-20221202.pdf>.
- Scottish Government. (n.d.). Economy strategy. <https://www.gov.scot/collections/economy-strategy/>.
- Shephard, J. E. (1990). On War: Is Clausewitz Still Relevant?. *Parameters*. pp. 85-99. <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA515723.pdf>.
- Stern, M., & Öjendal, J. (2010). Mapping the Security–Development Nexus: Conflict, Complexity, Cacophony, Convergence? *Security Dialogue*, 41(1), 5–29. <http://www.jstor.org/stable/26301183>.
- The Shanghai Cooperation Organization. (2017, January 09). General information. <https://eng.sectsc.org/20170109/192193.html>.
- The White House. (2022). Indo-Pacific Strategy. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>.
- The White House. (2023, May 20). G7 Leaders’ Statement on Economic Resilience and Economic Security [Press Release]. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/05/20/g7-leaders-statement-on-economic-resilience-and-economic-security/>.
- The White House. (n.d.). National Economic Security. <https://www.whitehouse.gov/nec/>.
- United Nations Development Programme. (1994). *Human Development Report 1994*. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1994encompletenostatspdf.pdf>.
- United Nations. (2023). *Determined: Report of the Secretary-General on the Work of the Organization*. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sg_annual_report_2023_en_0.pdf.
- United Nations. (n.d.). About Us. <https://www.un.org/en/about-us>.
- United Nations. (n.d.). ECOSOC at a Glance. <https://ecosoc.un.org/en/about-us>.
- United Nations. (n.d.). Economic and Financial Committee (Second Committee). <https://www.un.org/en/ga/second/index.shtml>.
- United Nations. (n.d.). United Nations Charter, Chapter I: Purposes and Principles. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-1>.
- University of Lincoln. (2022, July 29). What is international economic law?. <https://online.lincoln.ac.uk/what-is-international-economic-law/>.
- U.S. Customs and Border Protection. (2024, July 12). U.S. Comprehensive Free Trade Agreements and Other Trade Agreements. <https://www.cbp.gov/trade/priority-issues/trade-agreements/free-trade-agreements>.
- U.S. Customs and Border Protection. (2024, April 25). U.S. - Mexico - Canada Agreement (USMCA). <https://www.cbp.gov/trade/priority-issues/trade-agreements/free-trade-agreements/USMCA>.
- World Bank Group. (n.d.). Explore History. <https://www.worldbank.org/en/archive/history>.
- World Bank Group. (n.d.). Who we are. <https://www.worldbank.org/en/who-we-are>.
- World Economic Forum. (n.d.). History. <https://www.weforum.org/about/history/>.

- World Economic Forum. (n.d.). Our Mission. <https://www.weforum.org/about/world-economic-forum/>.
- World Bank Group. (n.d.). What we do. <https://www.worldbank.org/en/what-we-do>.
- World Trade Organization. (n.d.). The WTO. https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm.
- Yale Law School. (n.d.). Pact of the League of Arab States, March 22, 1945. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/arableag.asp.

4. SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ

Europa - ținta predilectă a acțiunilor hibride ale Rusiei

Dr. ing. Stelian TEODORESCU

„Ai învățat regulile jocului. Tot ce trebuie să faci este să joci mai bine decât oricine altcineva.”

Albert Einstein

Activitățile hibride ale Rusiei în Europa desfășurate alături de războiul declanșat pentru invadarea Ucrainei, dar și de implicarea sa în gestionarea altor conflicte regionale, cum este cel din Orientul Mijlociu sau altele din Africa dă naștere la provocări semnificative pentru securitatea regională și globală.

Analizând contextul mondial generat de evoluțiile în plan politic, economic și cel al securității, putem constata că, în ultimul an, Rusia a devenit din ce în ce mai agresivă în utilizarea instrumentelor sale hibride pentru a da naștere la amenințări continue și succesive, în special în regiunea Mării Baltice și a Mării Negre, dar și în alte părți ale lumii. Aproximarea granițelor țărilor din regiunea Mării Baltice față de Rusia și Belarus, împreună cu diverse conexiuni cunoscute sau necunoscute, creează atât vulnerabilități, cât și oportunități pentru detectarea amenințărilor.

Vecinii Rusiei sunt printre statele care simt cel mai acut presiunea Kremlinului. Oficialii din aceste state și-au prezentat experiența de a face față hărțuirii și s-au angajat să fie proactivi, nu reactivi. „Când vorbim despre atacurile hibride, da, aceasta este o situație constantă pentru noi”, a declarat Hanno Pevkur, ministrul apărării al Estoniei din 2022, la un eveniment Politico-Welt. „Ne confruntăm cu o țară agresivă. Ne confruntăm cu consecințe, care au consecințe mult mai largi”, a declarat la rândul său, Andris Sprūds, ministrul leton al apărării din 15 septembrie 2023, la același eveniment. „Rușii nu atacă când ești puternic – un lucru foarte simplu. Dacă ești slab, dacă ești divizat, poate face asta”, a spus Laurynas Kasčiūnas, ministrul apărării din Lituania din martie 2024.

Rusia folosește diverse tactici, cum ar fi dezinformarea, atacurile cibernetice, presiunea psihologică, migrația instrumentalizată și actele de sabotaj, pentru a face presiuni și a destabiliza țările vizate, în special pe cele membre ale NATO. Cu toate acestea, în ciuda unui proces continuu desfășurat, la nivelul NATO a început

Sursa: <https://bnn-news.com/russias-hybrid-activities-in-europe>

să se consolideze un proces amplu de rezistență și hotărâre în a contracara astfel de amenințări, menținând coerența și vigilența internă. Pentru o apărare eficientă sunt necesare alianțe puternice și măsuri proactive. Cu toate acestea, se poate observa că Rusia persistă în a-și ajusta și adapta tacticile și a testa reacțiile țărilor vizate. Prin urmare, monitorizarea atentă, rezistența schimbărilor în limitele de acceptabilitate, creșterea gradului de conștientizare și intensificarea procesului de descurajare sunt vitale pentru UE, NATO și pentru fiecare din statele lor membre.

A devenit foarte clar că strategia esențială a Rusiei este aceea de a desfășura un „război în umbră” împotriva Europei prin atacuri cibernetice, dezinformare, propagandă, sabotaj și alte acțiuni specifice acestui tip de război, potrivit liderilor europeni prezenți la summitul NATO din SUA, fiind clar timpul identificării acestor amenințări și pregătirii unor răspunsuri clare și proactive. Reacții semnificative au fost enunțate de prim-ministrul estonian, numit în ianuarie 2021, Kaja Kallas, căruia i s-au alăturat președintele ceh, Petr Pavel, și prim-ministrul danez, Mette Frederiksen, fiind recunoscut faptul că „se desfășoară un război în umbră, care este clar în toate domeniile”, apreciindu-se că „trebuie să se crească gradul de conștientizare”, dar că „nu este sigur că toată lumea vede acest lucru în același mod.” Iată că în 30 iunie, la nivel internațional s-a intensificat procesul de aducere la cunoștința opiniei publice internaționale a numeroase informații cu privire la implicarea Rusiei în organizarea și desfășurarea de operații hibride în statele membre ale UE și, bineînțeles, membre ale NATO. Când cineva a încercat – și nu a reușit – să incendieze un garaj de autobuz din Praga, la începutul lunii iunie 2024, atacul fără succes nu a atras prea mult atenția până când premierul ceh, Petr Fiala, a dezvăluit că este „foarte probabil” ca Moscova să fie în spatele acțiunii. Cum era de așteptat, acuzația a stârnit alarmă în rândul oficialilor serviciilor de informații și de securitate și, bineînțeles, în rândul guvernelor, deoarece mai multe incidente similare au avut loc în Europa în ultimele luni ale acestui an. Muzeul Ocupației din Riga a fost vizat într-un atac incendiar în februarie 2024. Un depozit din Londra a ars în martie 2024, iar un centru comercial din Varșovia a luat foc în mai 2024. Poliția din Germania a arestat mai multe persoane suspectate de planificare a unor atacuri cu folosirea unor materiale explozive și a unor atacuri incendiare în aprilie 2024, iar autoritățile franceze au demarat o anchetă anti-terorism după ce au reținut un presupus producător de bombe care a fost rănit într-o explozie, la începutul lunii iunie 2024.

În același context, mai multe atacuri de hacking și incidente de spionaj au fost raportate în diferite țări europene. În același timp, UE a acuzat Rusia și Belarus cu privire la contribuția substanțială la inducerea și controlul fenomenului migrației prin împingerea solicitanților de azil din țări terțe la granițele UE. Au existat, de asemenea, puse la cale mai multe atacuri suspecte împotriva unor persoane: un dezertor rus a fost găsit împușcat mortal în Spania, iar o persoană din opoziția rusă, exilată în Lituania, a fost atacată brutal cu un ciocan. A devenit foarte clar că, Rusia se află în spatele unei serii de intruziuni cibernetice, atacuri incendiare și alte atacuri noncinetice în Europa în acest an. De pildă, fostul general al armatei cehe, fost președinte al Comitetului militar al NATO și actual președinte al Cehiei a subliniat că Rusia se află într-un „conflict continuu” cu țările europene. Instrumentele pe care le folosește Moscova, a spus el, sunt „mult mai ieftine” și „mai eficiente” decât bombele și armele clasice. În același context, nu trebuie omis a sublinia că Cehia s-a numărat printre câteva țări europene care au acuzat Rusia, în luna mai 2024, că a condus atacuri cibernetice asupra industriei lor de apărare și a celei aerospațiale, dar și asupra partidelor politice, Rusia negând implicarea. Serviciile de informații și securitate cehe au acuzat Rusia că se află în spatele exploziei din 2014 a unui depozit de muniții din Vrjetice, poliția cehă confirmând pe 29 aprilie că agenți ai serviciilor secrete militare ale Rusiei (GRU) au fost implicați în două explozii ale depozitului de muniții în care au fost uciși doi muncitori. În 2021, Praga a acuzat Moscova că a fost implicată în producerea de explozii și a expulzat mai mulți diplomați ruși, la momentul acela Moscova negând orice implicare. Cehii au spus că doi bărbați ruși au fost implicați în producerea exploziilor, identificându-i drept cetățeni ruși care au fost acuzați și de Marea Britanie că au participat la otrăvirea, din 2018, a fostului agent dublu rus Serghei Skripal și a fiicei sale. Ca urmare, s-a ajuns la concluzia clară că, prin acțiunile sale hibride, de fapt scopul Rusiei este acela de a semăna îndoieli și teamă în rândul populațiilor statelor europene, astfel încât să își piardă încrederea în instituțiile lor și să creeze o presiune semnificativă asupra liderilor politici și militari în plan intern.

„Trebuie să adoptăm nu numai măsuri pasive, ci și măsuri active pentru a ne apăra împotriva acestui tip de război”, a adăugat Petr Pavel, fără a preciza ce pași ar trebui să urmeze Europa pentru a deveni cu adevărat proactivă. Nu este nici un secret că de fapt, Rusia a început să-și testeze capacitățile hibride în țările europene în urmă cu două decenii. Estonia a fost una dintre primele victime majore, când Rusia a declanșat un

atac cibernetic masiv în 2007, operațiune care a blocat site-urile web și a paralizat întreaga infrastructură de internet a țării. Estonia a fost vizată de „cele mai ample atacuri cibernetică din 2007” la scurt timp după ce a îndepărtat un monument din epoca sovietică într-o regiune cu o majoritate etnică rusă considerabilă. Grupul rus de hackeri, Killnet, a revendicat atacul, spunând pe contul său Telegram, că a blocat accesul la peste 200 de instituții de stat și private estoniene, inclusiv la un sistem online de identificare a cetățenilor. Killnet a mai subliniat că a acționat după ce un tanc sovietic T-34 a fost scos din cadrul expozițiilor publice organizate în orașul Narva într-un muzeu. Este semnificativ de menționat aici că, în 25 august, Ambasada Rusiei la Paris a acuzat autoritățile franceze că „refuză să coopereze” cu Moscova în urma arestării în Franța a patronului serviciului de mesagerie criptată Telegram, Pavel Durov, care, printre altele, are și cetățenie rusă. „Am cerut imediat autorităților franceze să explice motivele reținerii sale și am cerut ca drepturile sale să fie protejate și să i se acorde acces consular. Până în prezent, partea franceză a refuzat în continuare să coopereze în această problemă”, a acuzat ambasada Rusiei la Paris. Potrivit unei surse apropiate cazului, anchetatorii francezi au emis un mandat de percheziție împotriva lui Pavel Durov pentru diverse infracțiuni care implică serviciul său de mesagerie criptată, de la fraudă la trafic de droguri, hărțuire informatică, crimă organizată, terorism și fraudă.

K. Kallas din Estonia a spus că Rusia devine mai îndrăzneță cu fiecare atac, aceasta subliniind că problema este discutată în cadrul NATO. Rusia „încearcă să ne destabilizeze pe toți și folosește măsuri diferite”, a declarat prim-ministrul danez, M. Frederiksen, în cadrul unei conferințe. Ea a mai subliniat că valul de atacuri din întreaga Europă nu a fost izolat și că țările trebuie să „o ia mai în serios”. Liderii trebuie să demonstreze „că sunt dispuși să facă tot ce este necesar pentru a apăra Europa” de astfel de atacuri, a mai spus M. Frederiksen. În timpul unui panel separat despre regiunea nordică, ministrul finlandez al apărării, Antti Hakkanen, a spus la rândul său că, Rusia folosește noi instrumente hibride, cum ar fi migrația. Finlanda și-a închis granița lungă cu Rusia anul trecut pentru a opri un val de migranți din alte țări, inclusiv din Siria. Finlanda, care a aderat la NATO în 2023, a acuzat Moscova că încearcă să le destabilizeze societatea prin favorizarea și creșterea migrației, o afirmație negată de Kremlin. „De aceea trebuie să acționăm repede și să cooperăm mai strâns toate țările NATO”, a mai spus A. Hakkanen.

La rândul său, ministrul suedez al apărării, Pal Jonson, a declarat grupului nordic că țările trebuie să adopte o abordare de tipul „întreaga societate” pentru a se apăra împotriva activităților hibride rusești, cum ar fi dezvoltarea unei cooperări puternice între agenții și într-un mediu comun public-privat. „Asigurați-vă că serviciile voastre de securitate funcționează bine în cooperare cu poliția și serviciile de informații militare. Cred că este cu adevărat esențial. Trebuie să fim capabili să facem schimb de informații cu sectorul privat în ambele sensuri”, a specificat în declarațiile sale Pal Jonson. Cei trei oficiali, K. Kallas, P. Pavel și M. Frederiksen se numără printre liderii din toate cele 32 de state membre ale NATO care s-au reunit la summitul NATO desfășurat în SUA pentru a discuta despre consolidarea apărării lor colective, precum și despre noi măsuri de sprijinire a Ucrainei. Este demn de remarcat că M. Frederiksen a mai specificat că țările europene vor trebui probabil să cheltuiască mai mult decât ținta de 2% din produsul intern brut pentru apărare în fiecare an, dacă speră să se apere împotriva amenințărilor globale tot mai mari, inclusiv ale Rusiei. „Nu văd niciun semn, niciun semn în Rusia și în comportamentul Rusiei că se vor opri cu Ucraina”, a mai spus M. Frederiksen. La rândul său, P. Pavel a mai subliniat că NATO trebuie să intensifice ajutorul acordat Ucrainei, astfel încât să poată respinge forțele ruse. El a mai spus că Occidentul ar putea fi nevoit să accepte că părți din teritoriul ucrainean ar putea fi „ocupate temporar” de Rusia. Cu toate acestea, el a mai adăugat că, „o astfel de situație nu ar trebui să împiedice continuarea procesului de integrare a Ucrainei în NATO sau în UE și să se facă eforturi pentru a îi restabili deplina suveranitate”. K. Kallas a mai subliniat că statutul de nealiniat al Ucrainei a lăsat-o deschisă atacului Rusiei și a cerut ca această țară să fie admisă în NATO. „Ucraina este acest război pentru că se află într-o zonă gri. Convingerea mea este că Ucraina va trebui să devină membră a NATO dacă vrem să scăpăm de conflicte”, a mai subliniat ea.

Dar iată că, spre surprinderea multor analiști, la nivel internațional a mai apărut informația că, guvernul rus susține și dezvoltă semnificativ programe educaționale privind „războiul hibrid și informațional” care vizează instruirea rușilor pentru a conduce și contracara operațiuni informaționale, utiliza metodologia de cercetare *open-sources* și analiza și contracara eficient amenințările hibride pentru Kremlin. Un milblogger și jurnalist rus ultranaționalist au făcut publicitate, pe 30 iulie 2024, la un program de formare profesională de șase luni la Academia de Științe Politice, din Moscova, care are ca obiectiv pregătirea profesioniștilor ruși să se apere și să conducă operații informaționale și hibride.

Milbloggerul rus care a făcut reclamă la acest curs despre informații și război hibrid este unul dintre cei mai mulți jurnaliști ruși axați pe armată și enumerați ca profesori ai programului. Academia de Științe Politice, din Moscova, a declarat că a creat acest curs și alte câteva alte cursuri despre „informații proxy și sprijinul de informații pentru operațiunile de informare” și „informații proxy pentru organizații neguvernamentale (ONG-uri)”.

Aceste programe includ experți care sunt actuali și foști angajați ai organelor de securitate a statului rus, inclusiv ai Serviciului Federal de Securitate al Rusiei (FSB) și Rosgvardiei. Guvernul rus a încercat anterior să promoveze programe educaționale similare, privind desfășurarea de operații de informații și război hibrid la Universitatea de Stat din Moscova (MGU), deși această instituție și-a desființat programul de master în informații și război hibrid, în decembrie 2023, din cauza preocupărilor studenților cu privire la perspectivele de angajare și probleme în facultate. În acest context, putem aprecia că, guvernul rus va continua probabil încercările de a-și extinde programele educaționale privind informațiile și războiul hibrid pentru a crește numărul cadrelor, a tinerilor și profesioniștilor ruși civili interesați și capabili să conducă operațiuni de informare, influență și operații hibride împotriva tuturor țintelor vizate de Rusia, fie inamici, fie aliați.

„Suntem amenințați de ceva care nu este un atac militar în adevăratul sens al cuvântului, ci, de fapt, de amenințări hibride... totul, de la amestecul în procesele noastre politice, subminarea încrederii în instituțiile noastre politice, dezinformare, atacuri cibernetice (...) și sabotaj, acțiuni împotriva infrastructurii critice”, a declarat secretarul general al NATO, Jens Stoltenberg (care își va încheia mandatul la 01 octombrie 2024), în timpul unui eveniment din Canada, desfășurat în ultima parte a lunii iunie 2024. Rod Thornton, lector superior în studii de apărare la King’s College, din Londra, a subliniat că a existat un tipar de atacuri legate de Rusia. „Cu siguranță a existat o creștere în ultimele luni în ceea ce privește numărul acestor tipuri particulare de operațiuni. Este ceva pe care rușii caută să intensifice”, a subliniat R. Thornton. Moscova nu și-a revendicat responsabilitatea pentru niciunul dintre atacuri și nu a răspuns cererii adresate de mass-media de a comenta, dar președintele rus, Vladimir Putin, și-a lansat propriul punct de vedere conform căruia el vede războiul din Ucraina ca parte a unui conflict mai larg cu NATO.

Oficialii occidentali rămân îngrijorați și de eforturile și acțiunile Rusiei de a influența alegerile prezidențiale din SUA care urmează a se desfășura în curând. În 29 iulie, mass media a făcut cunoscut că un oficial de la Oficiul Directorului de Informații Naționale (ODNI) a avertizat că diverși actori ruși încearcă să folosească cetățenii americani pentru a răspândi propagandă și dezinformare despre alegerile prezidențiale din SUA. În acest context, americanii au fost avertizați că ar trebui să ia în considerare că orice conținut online, în special pe rețelele de socializare, ar putea fi propagandă străină. Ca urmare, cum era de așteptat, a apărut și reacția Moscovei prin purtătorul de cuvânt al Kremlinului, Dmitri Peskov, care a negat posibile operațiuni de influență ruse care vizează alegerile prezidențiale din SUA. Dar iată că, grupul de forțe ucrainean Harkiv a avertizat, pe 30 iulie, că actorii ruși și Serviciul Federal de Securitate al Rusiei (FSB) încearcă din ce în ce mai mult să coopteze cetățenii ucraineni pentru a spiona forțele ucrainene și a desfășura activități de sabotaj în Ucraina. Milbloggeri ruși au amplificat recent imagini care pretind că arată actori nespecificați care dau foc la vehiculele oficialilor centrului regional de recrutare ucrainean și au susținut că, acele cazuri de incendiere sunt predominante în mod special în regiunea Odesa. Într-un astfel de context, iată că și publicația rusă de opoziție, Vazhnye Istori¹, a raportat pe 10 iulie că site-urile de pe darknet din Rusia fac publicitate pentru locuri de muncă de sabotare a contractelor și pentru a arde jeep-uri militare ucrainene și alte vehicule militare în Ucraina pentru 1.500-2.000 USD. Kremlinul lucrează de mult timp la dezvoltarea capacităților de a stimula proteste violente și activități antiguvernamentale în Ucraina prin eforturi informaționale.

A devenit foarte clar că Rusia apelează din ce în ce mai mult la șantaj și stimulente financiare pentru a corupe diverse persoane vulnerabile, un exemplu elocvent fiind al unor cetățeni germani angajați să spioneze pentru Moscova după lovitura dată serviciilor sale de informații prin expulzarea de către Europa a aproximativ 600 de diplomați ruși, acest lucru fiind făcut cunoscut de serviciul de securitate internă al Germaniei. Oficiul Federal pentru Protecția Constituției (BfV) a declarat că serviciile de informații ruse alocă resurse financiare

---

¹O organizație media independentă cu sediul în Riga, Letonia. Site-ul produce articole de investigație care abordează adesea subiecte dificile și controversate. Site-ul oferă, de asemenea, instruire și resurse pentru jurnaliști cu abilități precum programarea computerelor și analiza datelor. În 2021, site-ul a fost etichetat drept „agent străin” de către Ministerul de Justiție al Rusiei. În urma invaziei ruse a Ucrainei în 2022, site-ul a fost desemnat „organizație nedorită”.

mari pentru a recruta agenți în Germania, în ciuda încercărilor occidentale de a-și limita operațiunile de la invazia Moscovei în Ucraina. „Rusia lucrează din greu pentru a compensa reducerea de către guvernul german a numărului de agenți ruși în Germania”, a declarat șeful BfV, Thomas Haldenwang, la o conferință de presă, la prezentarea raportului anual al agenției. Doi cetățeni germani care au fost acuzați, în august 2023, de înaltă trădare pentru spionaj în favoarea Rusiei au primit fiecare o valoare estimată de 400.000 de euro pentru serviciile lor în favoarea Moscovei, a mai subliniat BfV. „Plata agenților arată că serviciile Rusiei continuă să aibă resurse financiare enorme cu care să-și urmărească îndeplinirea obiectivelor în domeniul informațiilor”, a adăugat acesta în raport. În special, expuși riscului de a fi vizați de serviciile de securitate ruse erau germanii care locuiau în Rusia sau călătoreau în mod regulat acolo, inclusiv diplomații germani, care puteau fi ușor vulnerabili la încercările de șantaj. „De îndată ce au informații compromițătoare despre țintele lor, aceste servicii nu se sfiesc să folosească tehnici de recrutare agresive”, au adăugat ei. NATO și-a reafirmat îngrijorările cu privire la spionajul rusesc și a cerut o acțiune mai dură ca răspuns la ceea ce a spus că este o campanie de activități ostile, inclusiv sabotaj și atacuri cibernetice.

O decizie recentă a Ungariei de a facilita intrarea cetățenilor ruși și belaruși în această țară membră a UE și a NATO a declanșat critici în cadrul UE, liderul celui mai mare bloc politic avertizând că astfel ar putea deschide porțile spionilor. Într-o scrisoare adresată președintelui Consiliului European, Charles Michel, Manfred Weber, șeful Partidului Popular European (PPE), a declarat că mișcarea maghiară a dat naștere la „preocupări serioase de securitate națională”. Noile reguli „îndoielnice” „creează lacune grave pentru activitățile de spionaj... permițând potențial unui număr mare de ruși să intre în Ungaria cu o supraveghere minimă, prezentând un risc grav pentru securitatea națională”, a mai spus M. Weber într-o scrisoarea a sa. De curând, Ungaria a publicat detalii despre un nou sistem de vize rapid pentru cetățenii din opt țări - inclusiv Rusia și Belarus - pentru a intra în Ungaria fără controale de securitate sau alte restricții. Budapesta a spus că mulți vor fi angajați la construirea unei centrale nucleare care este contractată cu Rosatom, din Rusia.

Cetățenii ruși nu se confruntă cu interdicția de a intra în UE și în zona Schengen fără control la frontieră, care include și Norvegia și Elveția, state membre UE, dacă posedă o viză valabilă și nu au legături cu președintele rus, V. Putin. Dar sancțiunile occidentale ca răspuns la invazia pe scară largă a Ucrainei de către Rusia includ interdicția companiilor aeriene deținute de Rusia, care operează în spațiul aerian al UE, ceea ce face mai dificilă călătoria cetățenilor ruși în bloc. În același timp, regulile privind eliberarea permiselor de muncă sunt de competența fiecărui stat membru UE. În scrisoarea sa, M. Weber a cerut liderilor UE „să adopte cele mai stricte măsuri pentru a proteja imediat integritatea spațiului Schengen, pentru a limita riscul de securitate care a apărut deja și pentru a împiedica statele membre să ia inițiative similare în viitor”.

Viktor Orbán, criticat de mult pentru legăturile sale amicale cu V. Putin, s-a confruntat cu o nouă reacție la începutul lunii iulie, după ce a mers la Moscova pentru a se întâlni cu liderul rus, după o vizită a sa la Kiev. Deținând președinția rotativă de șase luni a UE, V. Orbán a prezentat vizita sa ca o misiune de pace, dar liderii UE au precizat clar că nu i-a reprezentat în călătoriile sale. Multe țări au refuzat de atunci să-și trimită miniștrii la reuniunile desfășurate în Ungaria, ceea ce a făcut ca aceștia să fie reprogramați la Bruxelles. Rasa Juknevičienė, deputat în Parlamentul European și fost ministru lituanian al apărării, a criticat acțiunile lui Viktor Orbán într-un interviu al său. „Mulți oameni sunt surprinși de decizia Ungariei, deși nu ar trebui să fim, pentru că acțiunile Ungariei și ale lui Viktor Orbán au distrus UE din interior”, a subliniat ea. „Dar răbdarea noastră se va epuiza mai devreme sau mai târziu”. Deși mulți speră că guvernul Ungariei se va schimba printr-un proces democratic, „până atunci nimeni nu vrea să expulzeze întreaga națiune maghiară din UE”, a mai spus ea. Pe parcursul războiului pe scară largă al Rusiei în Ucraina, V. Orbán s-a rupt de alți lideri ai UE refuzând să ofere Kievului arme pentru a se apăra împotriva forțelor ruse și a întârziat, dar a și atenuat sau blocat eforturile de a trimite ajutor financiar Kievului și de a impune sancțiuni Moscovei. Cel mai longeviv lider al UE, V. Orbán a devenit un model pentru unii poliști conservatori pentru opoziția sa fermă față de imigrație. De asemenea, a luat măsuri represive împotriva presei și a sistemului judiciar din Ungaria și a fost acuzat de UE de încălcarea standardelor statului de drept și a democrației.

În prezent, a devenit foarte clar că, cu fiecare creștere a ajutorului occidental către Ucraina – fie prin livrări de noi arme, fie prin impunerea de noi sancțiuni împotriva Rusiei – Kremlinul și-a intensificat acțiunile sale de ripostă. R. Thornton a subliniat că Moscova recurge la o campanie de sabotaj ca alternativă la un război complet cu NATO, care ar fi dezastruos pentru Rusia așa cum foarte probabil au realizat și liderii ruși. „Face parte de multă vreme din doctrina militară a Rusiei să încerce să evite o posibilă confruntare cu NATO direct pe câmpul de luptă, pentru că ei știu că vor pierde în fața forțelor NATO”, a mai spus R. Thornton. Într-un astfel de context, ceea ce consideră rușii mai util pentru ei este să întreprindă diverse activități

diplomatice și acțiuni subversive acoperite din cauza temerilor generate de nevoia de a face față unei posibile activări a articolului 5 la nivel NATO.

Articolul 5 este principiul fundamental conform căruia un atac asupra unui stat membru al NATO este un atac asupra tuturor statelor membre ale Alianței. A fost invocat o singură dată – după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 care au avut loc în SUA puse la cale și desfășurate de Al-Qaeda. R. Thornton a mai spus că, menținând în mod deliberat acțiunile sale sub pragul conflictului armat, Rusia speră să producă o divizare semnificativă în cadrul NATO, deoarece ei consideră că nu există un plan clar cu privire la modul de acțiune. După cum foarte bine se cunoaște, procesul decizional la nivel NATO funcționează și este pus în practică numai atunci când se realizează consensul. Drept urmare, putem afirma fără rezerve că obiectivul principal al Rusiei acum este acela de a perturba procesul decizional cu privire la fluxurile de ajutor militar occidental către Ucraina pe termen lung și de a submina unitatea și consensul în cadrul Alianței. În același context, putem aprecia că există și un risc major, pe termen lung, conform căruia Rusia s-ar putea pregăti pentru o confruntare mai directă cu NATO, aceste dezinformări, operațiuni hibride, sabotaje și, implicit, acțiunile de propagandă împotriva NATO, fiind în tandem cu încercările sale de a-și îmbunătăți capacitățile militare convenționale, dar mai ales de a-și pregăti capacitățile nucleare pentru un potențial viitor conflict cu NATO. Ne exprimăm acest punct de vedere mai ales în actualul context în care Moscova se pare că a fost foarte surprinsă de operațiile fulger desfășurate de forțele militare ucrainene chiar pe teritoriul Rusiei.

Observatorii Rusiei spun că Moscova și-a întărit unitățile de război hibrid de ani de zile. Cel mai evident semn al acestui lucru, spun ei, a fost promovarea unui comandant notoriu de spionaj, Andrei Averianov, în rândurile de vârf ale GRU, în 2020. A. Averianov ar fi supravegheat otrăvirea din 2018 cu Novichok (o neurotoxină de generația a IV-a) a lui Serghei și Yulia Skripal, în Salisbury, în Anglia, și explozia din 2014 într-un depozit de muniții din Republica Cehă, care a ucis două persoane și care a fost menționată anterior. Acum, șeful adjunct al GRU, este căutat în Cehia pentru rolul său în producerea exploziei din orașul Vrbotice. Rusia a negat în repetate rânduri implicarea sa în ambele evenimente. „El a fost anterior șeful unității 29155, care este cunoscută pentru participarea sa la atacul de la Salisbury, au încercat să organizeze acea lovitură de stat în Muntenegru, au avut operațiuni de destabilizare a Moldovei și a Macedoniei de Nord”, a spus Oleksandr Danylyuk², un cercetător din cadrul Royal United Services Institute, un think-tank din Regatul Unit al Marii Britanii pentru apărare și securitate și un fost oficial ucrainean în apărare și informații externe. „Promovarea sa și crearea unei noi divizii de acțiuni speciale care are noi puteri pentru a-și recruta propriile active... este un indicator foarte puternic că Rusia încearcă să-și extindă capacitățile”, a adăugat el. „În acest moment, cei mai mulți dintre acești oameni sunt doar interpuși plătiți de GRU, nu sunt instruiți să facă aceste tipuri de operațiuni, ar putea fi văzuți ca un mecanism de testare efectuat de ruși pentru a vedea unde sunt slăbiciunile occidentale în infrastructurile naționale critice”, a mai spus O. Danylyuk. Cinci persoane au fost acuzate în legătură cu atacul incendiar din Londra – patru dintre ele aveau vârsta de 20 de ani și cel puțin una a fost acuzată că a fost plătită pentru participare la atac. Biroul Procuraturii Federale Germane a declarat că persoanele care au fost arestate fiind suspectate că au planificat atacuri incendiare și explozii în numele Rusiei au fost „în contact” cu oficialii ruși de securitate, mai degrabă decât să fie ei însuși spioni. În Polonia, un bărbat arestat pentru spionaj și planificare pentru asasinarea președintelui ucrainean Volodymyr Zelensky era și cetățean local.

O. Danylyuk a mai spus că aparatul de securitate rus nu se sfiește să folosească criminali pentru a-și face treaba murdară, exploatând legăturile sale cu crima internațională organizată. „Ceea ce este de fapt foarte periculos și deranjant este că folosesc aceste rețele, plus o mulțime de organizații potențial violente, grupuri radicale, grupuri de extremă dreaptă, grupuri de extremă stângă”, a mai spus el.

Putem spune că, cele mai multe dintre atacurile produse și analizate până acum au fost catalogate ca fiind relativ minore, ceea ce sugerează că scopul principal al Rusiei nu este de a provoca cele mai mari daune posibile cât mai ales de a induce și răspândi teama în rândurile populațiilor din diferite state țintă. „Scopul

---

²Oleksandr V. Danylyuk a cooperat strâns timp de mulți ani cu structurile guvernamentale ucrainene din sectoarele de apărare, securitate și informații. În 2014, a fost consilier șef al ministrului apărării al Ucrainei. Ulterior, a fost consilier special al șefului Serviciului de Informații Externe al Ucrainei, asistent al comandantului șef al forțelor armate ale Ucrainei și, timp de mulți ani, a fost, de asemenea, membru al Grupului de lucru parlamentar pentru combaterea amenințărilor hibride. În ultimii ani, el a fost coordonatorul platformei Ucraina-NATO pentru detectarea timpurie și contracararea amenințărilor hibride.

este de a afecta voința cetățenilor și de a afecta sprijinul pentru Ucraina. Dacă trăiești liniștit în țara ta și dintr-o dată ai parte de o serie de atacuri teroriste, iar toate acestea sunt atribuite faptului că țara ta susține Ucraina, asta pune presiune asupra sprijinului tău pentru Ucraina”, a spus Olga Lautman, cercetător de securitate specializat în crimă organizată și operațiuni de informații din Rusia. Multe dintre atacuri sunt însoțite de o campanie de dezinformare menită să afecteze toate probele cu privire la vina care îi revine Rusiei, așa cum au lăsat să se înțeleagă diverși cercetători. Este foarte mult ceea ce s-a întâmplat după atacul incendiar eşuat de la Praga, potrivit cercetărilor de la *Czech Elves*, un grup de activiști voluntari care monitorizează, analizează și luptă împotriva campaniilor de dezinformare care apar pe internetul ceh. Grupul a spus că totuși, campaniile de dezinformare pe care le-a monitorizat au încercat să trivializeze atacurile și să discrediteze guvernul ceh. O narațiune a încercat să înfățișeze acuzația lui Fiala că Rusia s-a aflat în spatele producerii incendiului ca o încercare de a distrage atenția de la spectacolul slab al guvernului la alegerile pentru Parlamentul European. Alții au minimalizat faptele, spunând că atacul a afectat „doar” câteva autobuze. Campaniile de dezinformare par să meargă mână în mână cu atacurile cibernetice. Mai multe țări din Europa au avut parte de atacuri de amploare în ultimele luni. Autoritățile din Finlanda și Estonia au declarat că semnalul GPS era blocat în mod regulat, provocând întreruperi ale zborurilor. Mai multe departamente ale guvernului francez au fost victimele a ceea ce francezii au descris drept „un atac cibernetic masiv”, un laborator de teste de sânge care deservește mai multe spitale din Anglia devenind ținta unui atac ransomware. Cu toate acestea, R. Thornton a spus că aceste incidente sunt probabil doar începutul. „Ceea ce fac operatorii cibernetici ruși acum este să testeze punctele slabe ale sistemelor de securitate cibernetică, să planteze malware, să afle unde și cum să atace fără să o facă acum”, a spus el. „Vor aștepta ziua cea mare când vor avea nevoie de ei.”

NATO a avertizat de luni de zile cu privire la atacurile neconvenționale ale Rusiei asupra Occidentului, spunând că Moscova folosește spionajul, atacurile cibernetice, interferențele electorale, dezinformarea și sabotajul încercând să destabilizeze Alianța Nord-Atlantică și să-i afecteze procesul decizional. În acest context, nu trebuie omis faptul că, până de curând, liderii europeni nu au fost uneori atât de fermi, iar alteori s-au confruntat cu puncte de vedere diferite și lipsa consensului.

„Rusia a fost întotdeauna antagonică față de Occident”, a spus R. Thornton. „Se întâlnește de mult, încă din vremurile țariste, ideea că Occidentul este o amenințare, că Occidentul vrea să distrugă Rusia, să facă din Rusia un stat mai mic, un stat slab ... așa că pe oricine pui la putere la Kremlin va fi cu această mentalitate că Occidentul este în esență inamicul.” Actuala ură a actualei conduceri de la Moscova provine parțial din evenimentele de după căderea Uniunii Sovietice, la începutul anilor 1990, când Rusia ar trebui să nu uite că a trebuit să fie salvată de Occident după ce economia sa s-a prăbușit. Ideea că agresiunea Rusiei se va încheia după schimbarea liderilor la Kremlin este foarte puțin probabilă, putând spune că liderii succesivi vor continua să vadă Occidentul ca pe un inamic până când țara va renunța la ideea imperialismului rus – proces care nu va avea loc lesne.

Activitățile hibride maligne ale Rusiei în țările NATO sunt o sursă de profundă de îngrijorare, au declarat președinții României, Poloniei și Letoniei într-o declarație care coincide cu o întâlnire a membrilor din estul Alianței în cadrul Grupului B9 al statelor NATO. Țările de pe flancul estic al NATO spun că Rusia folosește tactici, de la sabotaj și atacuri cibernetice până la migrație ilegală, pentru a le destabiliza, datorită sprijinului acordat Ucrainei. Rusia a negat în mod repetat acuzațiile că se află în spatele unor astfel de activități. „Suntem profund îngrijorați de activitățile hibride maligne recente ale Rusiei pe teritoriul aliat, care constituie o amenințare la adresa securității aliate”, au spus președinții în declarația lor comună. „Vom acționa individual și colectiv pentru a aborda aceste acțiuni, ne vom spori reziliența și vom continua să ne coordonăm îndeaproape pentru a ne asigura că Alianța și aliații sunt pregătiți să descurajeze și să se apere împotriva acțiunilor sau atacurilor hibride”. Premierul polonez, Donald Tusk, a declarat, în 11 iunie, că zece persoane au fost arestate în Polonia în ultima perioadă pentru acte de sabotaj.

Ca urmare a acțiunilor puse în operă de Rusia în diverse state mai ales europene, la nivel internațional a fost firească apariția întrebării: Ne confruntăm cu un nou val de terorism? Răspunsul este clar că nu asistăm la un nou val de terorism ci mai degrabă la niște „atacuri aparent aleatorii” care fac parte din „războiul hibrid al Rusiei împotriva Occidentului” așa cum s-a ajuns la aceeași concluzie și în spațiul mass-mediei internaționale. Obiectivul principal este de a „descuraja Occidentul de a sprijini mai Ucraina și de a submina unitatea în occidentală”, o astfel de evoluție dând naștere la o provocare majoră pentru NATO, atacurile neputând fi

ignorare, ca și accelerarea procesului de pregătire substanțială pentru le a face față, dar mai ales pentru a le preveni sau contracara. Se pare că întrebarea esențială apărută este aceea cu privire la cum se descoperă posibilele intenții ale Rusiei și cum să i se răspundă fără a se declanșa un conflict major regional sau mondial. Nu există linii directoare cu privire la modul de răspuns la astfel de atacuri din „zona gri” care nu ajung la un război în toată regula, motiv pentru care oficialii europeni sunt foarte precauți. „Rusia ne provoacă tot timpulavem parte de noi riscuri”, a spus un diplomat, iar „războiul hibrid s-a transformat într-unul dintre cele mai serioase pentru Alianță”.

În acest context, structurile de informații americane, în colaborare cu cele ale celorlalte state europene au pus bazele furnizării în timp real a informațiilor de valoare omologilor europeni pentru a preveni sau a contracara posibile acțiuni hibride ale căror ținte sunt statele NATO. Oficialii norvegieni, de exemplu, au emis recent un avertisment că atacurile ar putea viza companiile care livrează arme Ucrainei. Această escaladare face războiul și mai periculos pentru întreaga lume. „Pericolul unui pas greșit se înrăutățește”. Sabotajul „este conceput pentru a afecta încrederea Europei și a insufla prudență prin frică”. Dar aceasta nu este o noutate, Rusia având o istorie lungă – cu mult înainte de invazia Ucrainei – de susținere a atacurilor violente care nu se apropie tocmai de pragul războiului: în 2011, de exemplu, unitățile de informații ruse au fost asociate cu explozia unui depozit de arme în Bulgaria. Un astfel de val de atacuri hibride este un semn al dorinței Kremlinului de a „exercita presiune asupra Occidentului pentru a-și restrânge și a-și limita propria implicare în războiul din Ucraina” sau în alte zone ale lumii, Rusia și alte câteva state având binecunoscutul obiectiv de creare a unei noi ordini mondiale.

Nu trebuie să oitem faptul că, incidente inexplicabile de incendiere, deraieri și bruij GPS au avut loc pe – sau uneori deasupra – teritoriul Alianței, a cărei extindere și sprijin pentru Kiev împotriva agresiunii ruse a infuriat Moscova. Membrii NATO nu au reușit să înfrâneze așa-numitele atacuri din „zona gri”, adesea legate de structurile de informații militare ruse GRU. „S-a vorbit mult, dar a fost puțină acțiune NATO pentru a face față acestei probleme”, a declarat John Foreman, fost atașat britanic al apărării la Moscova și Kiev. „Aliții nu sunt de acord cu natura și amploarea amenințării și nici cu privire la ce să facă”. El a remarcat modul în care o propunere a Adunării parlamentare a NATO pentru un Centru NATO pentru Reziliență Democratică a fost respinsă de membrii Alianței, subliniind lipsa de pregătire împotriva încercărilor Moscovei de a diviza Occidentul. Purtătorul de cuvânt al lui V. Putin, Dmitri Peskov, a declarat, în mai 2024, că afirmațiile privind implicarea Rusiei în astfel de incidente „sunt total lipsite de teme și le respingem în hotărât pe toate”. J. Foreman spune că Moscova a purtat o campanie de război politic împotriva Occidentului de aproape două decenii, care implică, de asemenea, interferențe politice, amenințări, dezinformare, spionaj, atacuri cibernetice și asasinat. În ciuda „dovezilor ample ale dimensiunii și ambiției operațiunilor neconvenționale rusești, membrii NATO nu au fost dispuși să abordeze problema, concentrându-se pe amenințarea militară convențională rusă”, a mai adăugat J. Foreman. Poliția din cel mai nou membru al NATO, Suedia, investighează deraieri repetate de cale ferată. O creștere a bruijului GPS peste Marea Baltică a determinat Finnair, transportatorul național al celui de-al doilea cel mai nou membru al Alianței, să suspende zborurile către Tartu (oraș în sudul Estoniei). Incendiile de la o fabrică de fier vechi din Hamburg, o firmă farmaceutică din Copenhaga și un centru comercial din Varșovia se numără printre incidentele recente a căror neplăcere creată, dar și negarea plauzibilă în spatele cauzei lor și nedeplinirea criteriilor pentru un răspuns colectiv conform Articolului 5, putem spune că stau la baza generării unor diverse probleme pentru Alianță. După cum a declarat președintele leton, Edgars Rinkēvičs, NATO nu va ataca Rusia cu rachete „din cauza unui incident neînsemnat”. Daniela Richterova, lector superior la Departamentul de Studii de Război de la King's College, Londra, a declarat că țintele Moscovei sunt similare cu cele din perioada Războiului Rece. „Începând cu anii 1960, Moscova, Praga și Berlinul de Est au planificat și, în unele cazuri, au efectuat atacuri împotriva statelor membre NATO”, a spus ea pentru mass-media. „Avem dovezi ale unor planuri detaliate împotriva infrastructurii critice, depozitelor de arme și infrastructurii de securitate din Franța, Germania, Austria. Ceea ce cred că nu am văzut până acum, dar ceea ce făcea parte din doctrina blocului sovietic, vizează ceea ce KGB și alte servicii ale blocului sovietic au numit instalații și infrastructură politică, de securitate și de informații”.

La rândul său, secretarul de stat al SUA, Antony Blinken, a declarat că „atacuri hibride împotriva statelor din prima linie” au constituit un subiect de discuție pentru miniștrii de externe ai NATO atunci când s-au întâlnit la Praga, în mai 2024. El a spus că „vom răspunde atât individual, cât și colectiv”, fără a oferi alte detalii. Ce formă ar putea lua acest lucru nu este clară, mai ales având în vedere natura asimetrică a țăintelor, care adesea nu au legătură cu Ucraina. Ministrul ceh de externe, Jan Lipavský, a declarat că restricționarea vizelor diplomaților ruși pentru a opri călătoriile în afara locului unde aceștia sunt acreditați ar putea fi o opțiune. „Supravegherea sporită și restricțiile asupra diplomaților ar putea face parte din soluție”, a spus

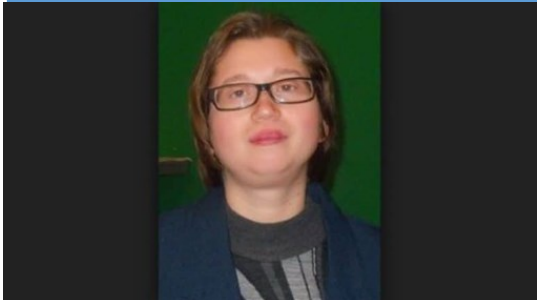

J. Foreman, care consideră că trebuie să existe pedepse coordonate, cum ar fi sancțiuni, restricții privind vizele și expulzări, „altfel amenințarea va persista”. Roger Hilton, cercetător în domeniul apărării la think-tank-ul GLOBSEC, din Slovacia, a declarat că îngrijorările exprimate de miniștrii de externe ai NATO, luna trecută la Praga, au fost cea mai mare recunoaștere colectivă de până acum a activităților Rusiei în zona gri. „Anunțarea publică a acestor incidente este primul pas în răspunsul la aceste amenințări, în cazul în care mai multe soluții legate de construirea unor niveluri mai ridicate de reziliență și de alfabetizare în rețelele sociale durează mai mult să dea roade”, a spus R. Hilton. NATO poate analiza, de asemenea, „restrângerea mișcării diplomaților ruși, supravegherea mai asiduă a potențialelor obiective critice de infrastructură națională și intensificarea apărării cibernetice”, a adăugat el. „Până când unele dintre aceste politici vor fi implementate la nivel național, intensificarea tacticilor asimetrice de către Rusia le va oferi acestora un avantaj clar în a provoca perturbări și distrageri strategice ale atenției pentru factorii de decizie”, a spus R. Hilton.

Rusia folosește, de asemenea, vulnerabilități sistemice specifice în diferite țări europene. În statele baltice, de exemplu, recrutează și utilizează agenți din populația locală vorbitoare de rusă. În Polonia și alte state europene unde populația rusă este redusă, sunt vizați ucrainenii nou sosiți. Rusia exploatează, de asemenea, cunoașterea legilor și procedurilor naționale. A început să folosească presiunea migraționistă instrumentalizată împotriva Finlandei, care a adoptat anterior o abordare mai liberală a solicitanților de azil înainte de a-și închide granița de est. În ciuda eforturilor tot mai mari ale Rusiei, tacticile sale încă nu au dat roade, deoarece eforturile de influențare hibridă necesită un teren mai fertil pentru a fi eficiente, dar acest lucru se reduce pe zi ce trece în contextul percepțiilor ce iau naștere la nivel internațional cu privire la pozițiile adoptate de Rusia cu privire la diverse evoluții regionale unde au izbucnit războaie. Societățile din statele lumii sunt din ce în ce mai conștiente de amenințarea operațiunilor de influență rusă și au dezvoltat o anumită imunitate față de acestea. Atât consensul politic și social puternic, cât și consensul pentru apărare și securitate din toate statele NATO de a rezista agresiunii ruse și de a sprijini Ucraina contribuie în mare măsură la apărarea acestora. Autoritățile de securitate internă ale statelor și-au demonstrat, de asemenea, hotărârea în prevenirea și oprirea amenințărilor atacurilor hibride. În prezent, Rusiei îi lipsește o pârghie semnificativă asupra politicii interne a țărilor studiate, deoarece influența sa se limitează la cifre marginale din cauza reputației sale toxice în rândul majorității populației lumii. De când Finlanda a aderat la NATO, în 2023, toate țările studiate sunt membre ale Alianței, iar postura generală de apărare convențională a NATO în regiune a fost consolidată în mod corespunzător. Îndepărtarea de Rusia în toate sferile vieții din ultimii ani a făcut posibilă diminuarea semnificativă a pârgheii pe care aceasta ar putea exercita-o.

Concluzionând, putem spune că activitățile hibride de amenințare pe care Rusia le-a lansat mai ales în Europa în paralel cu invazia în Ucraina generează numeroase provocări pentru ordinea și securitatea regională și internațională, precum și pentru arhitectura europeană de securitate. În ultima perioadă, se poate constata că Rusia a devenit mai agresivă față de Occident în general, dar mai ales față de statele membre ale NATO care se află în apropierea frontierelor sale. Putem aprecia că proximitatea lor geografică față de Rusia și diferitele tipuri de legături pe care le-au avut cu Moscova oferă căi de exploatare ostilă îngrijorătoare. Drept urmare, Rusia folosește o varietate de instrumente pentru a face presiuni și a destabiliza aceste națiuni, cu scopul de a exploata punctele de fricțiune, de a semăna frica și de a submina reziliența societății. Acțiunile hibride de amenințare ale Rusiei cuprind acum activități surpriză, îndrăznețe și de o frecvență mult mai mare, toate acestea făcând parte dintr-un război hibrid în Europa.

4. SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ

Mentalitatea conflictuală a leadershipului de la Pristina și Belgrad - de la dialog la naționalism

Mona AGRIGOROAIEI

Când m-am gândit să scriu tema aceasta, vroiam să rezum evenimentele anterioare în care Albin Kurti (prim ministru al Kosovo) și Aleksandar Vučić (președinte al Serbiei) au dat dovadă de intransigență în relațiile dintre Kosovo și Serbia.

Dar voi face și o analiză a detaliată a unui eveniment în desfășurare, cu relevanță în ceea ce privește relațiile dintre Kosovo și Serbia - pe de o parte, Kosovo și comunitatea internațională, pe de altă parte.

De fapt, comportamentul de „a băga bățul prin gardul vecinului” s-a manifestat în mai multe momente, de-a lungul mandatelor lui Kurti și al lui Vučić. Plăcuțele de înmatriculare, demisia membrilor partidului Lista Srpska din parlament și instituții locale (care erau oferite și rezervate sârbilor prin Constituție), tensiunile din Mitrovica de Nord și alte localități din nordul Kosovo, care au dus la rănirea unor soldați KFOR anul trecut, atacul sârbesc de la Banjska - toate acestea fac parte din seria de acțiuni și contra-acțiuni turbulente, declarații și contra-declarații dintre Kurti și Vučić. Cu excepția incidentului armat de la Banjska, încercarea de atac a unui grup naționalist sârb, condus de Milan Radojčić, împotriva instituțiilor Kosovo, toate reacțiile contrare dintre Kosovo și Serbia au fost la nivel declarativ.

Sursa: <https://faktormagazin.ba/vijesti/region/prijedlog-u-deset-tacaka-srbija-i-kosovo-fakticki-dvije-drzave-sta-ce>

Naționalismul (sau falsul naționalism, după caz) a atins de multe ori cote alarmante. De dialog nici nu mai poate fi vorba, de respectarea acordului cadru de la Ohrid (încheiat informal anul trecut între Kurti și Vučić) nici nu se pune problema. Comunitatea internațională a făcut eforturi semnificative în ultimii ani pentru dialog și normalizarea relațiilor dintre Kosovo și Serbia, dar eforturile s-au cam dus „pe apa Sâmbetei” în ultimii ani.

De ce această înrăutățire a relațiilor dintre Pristina și Belgrad? Fiind în precampanie electorală permanentă, Kurti găsește continuu noi teme de discuție și ceartă, prin care să transpară ca un patriot, un naționalist în fața electoratului albanez din Kosovo. Totodată, și lui Vučić îi convine o atitudine naționalistă, mai ales în fața sârbilor tineri, cărora, conform unui sondaj, 31,7% dintre ei ar dori ca între Serbia și Kosovo să înceapă un noi război în care să lupte. Astfel, când Kurti vine cu o temă care ar putea fi considerată a fi un

subiect de ceartă, Vučić agită spiritele și mai tare prin acțiuni destabilizatoare. Toate acestea sunt pe fondul relațiilor amicale dintre Rusia și Serbia, dovedită și de ultima vizită a lui Aleksandar Vulin (fostul director al BIA, serviciul de informații sârbe și actualul vicepremier al Serbiei) la Moscova, unde s-a întâlnit, printre altele cu Lavrov.

Avem certitudine 100% că Rusiei i-ar conveni de minune ca în Balcani să existe un conflict nou, cu toate acestea cel care agită cel mai mult spiritele, pare să fie nu Vučić neapărat, ci Kurti! Din ce motive? Pe lângă cel preelectoral, trebuie spus că Albin Kurti, fost lider al studenților în anii '90 ai secolului trecut, și-a construit cariera politică pe idei naționaliste, precum unificarea Kosovo cu Albania. După eliberarea din închisoare de către Serbia prin amnistie dată de fostul președinte Vojislav Koštunica, Kurti și-a început o lungă activitate non-guvernamentală prin Kosovo Action Network (KAN), și apoi Lëvizja Vetëvendosje! (Mișcarea Autodeterminare!), devenită apoi partid politic. Kurti a încercat să câștige adepti în Albania (fără succes), dar și în Macedonia de Nord (la ultimele alegeri de anul acesta), aliniindu-se în împrejurări interesante, cu partidele naționaliste din opoziția albaneză – coaliția VLEN – și macedoneană – VMRO (partid pro-rus; fostul lider al său Gruevski, a obținut, de altfel, azil politic în Ungaria, unul din aliații controversați ai Rusiei). ***Vom afirma referitor la aceasta, că în Balcanii de Vest nu există alb și negru, ci nuanțe de gri, mai mult sau mai puțin închise...*** De partea cealaltă, Vučić a fost, în timpul lui Slobodan Milošević, Ministru al Propagandei și nu poate gândi altfel decât naționalist. Confruntat cu proteste violente, întâi datorită falsificării ultimelor alegeri în Serbia și apoi ca urmare a acordului cu Germania privind minele de litiu, și lui Vučić îi place mult naționalismul.

Astfel, mentalitatea lor este una a confruntării, nu a cooperării, deși „gurile rele” ar spune că cei doi s-au înțeles să mențină aceste aparențe pentru a crea un conflict care i-ar conveni Rusiei, în Balcanii de Vest.

* * *

Dar să ne referim la cea mai recentă situație care dovedește această mentalitate conflictuală a celor doi lideri, care au devenit “surzi și orbi” când se vorbește de la Bruxelles și Washington de normalizarea relațiilor. Am putea spune că nu s-a produs o normalizare de facto a relațiilor dintre Kosovo și Serbia în decursul ultimilor ani, ci o **anormalizare** care, patologic vorbind, riscă să îmbolnăvească și mai mult regiunea cu o nouă confruntare armată.

Astfel, ultima temă de conflict se desfășoară în fața noastră chiar zilele acestea - tema deschiderii podului dintre Mitrovica de Sud și cea de Nord. Subiectul a fost inițiat (ca de obicei) de Kurti, cu aproximativ o lună în urmă. Simbol al diviziunii și un loc de tensiune, acestea sunt doar două dintre modurile prin care podul principal peste râul Ibar, care împarte Mitrovica în două municipalități, a fost descris de-a lungul anilor. Pentru unii, deschiderea sa este atât simbolică, cât și pur politică, întrucât cetățenii găsesc o cale alternativă de a trece dintr-o zonă în alta.

Discuțiile despre pod au fost actualizate în ultimele săptămâni, după ce s-a solicitat în Adunarea Municipală din Mitrovica de Nord ca podul să fie deschis complet pentru trafic. Președintele Adunării Municipale din Mitrovica de Nord, Nexhad Uglanin, a declarat că implementarea deciziei privind problema podului aparține autorităților centrale și instituțiilor de securitate. Oficialii acestei Adunări au spus chiar că, deschiderea podului se află, de asemenea, sub jurisdicția Mitroviciei de Sud și a misiunii de menținere a păcii a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) din Kosovo, KFOR.

Cronologia evenimentelor legate de pod este următoarea:

- După războiul din 1998/'99, acest pod a împărțit orașul Mitrovica în partea de sud, cu majoritate albaneză, și partea de nord, cu majoritate sârbească.
- Planul lui Ahtisaari – baza pe care Kosovo și-a declarat independența în 2008 – a prevăzut împărțirea Mitrovica în două districte separate.
- În 2011, localnicii sârbi au instalat primele baricade acolo, pentru a protesta împotriva extinderii autorităților din Kosovo.
- În 2013, s-a format Mitrovica de Nord, conform legilor Kosovo.
- În 2014, baricadele au fost înlocuite cu blocuri de beton și cu arbori. Noul peisaj a fost numit „Parcul Păcii”. Tot în acel an, Kosovo și Serbia au ajuns la un acord la Bruxelles pentru îndepărtarea baricadelor și revitalizarea podului.
- În 2015, Parcul Păcii a fost eliminat, cu ideea deschiderii podului pentru circulație.
- În 2016, părțile de la Bruxelles au convenit asupra unui plan de implementare a acordului privind podul.

- Revitalizarea podului a fost finalizată de Uniunea Europeană (UE), în 2018, și a costat aproximativ 1,5 milioane de euro.

În prezent, podul rămâne deschis pentru pietoni, dar nu și pentru vehicule. O altă problemă privind deschiderea podului a fost contextul legat de granițele dintre comune (comunele în Kosovo sunt diviziuni administrativ teritoriale, ca județele la noi).

Revenind la evenimentele curente, Kurti și Vučić au ales aceeași rețetă ca și înainte, trecând peste orice reacție tranșantă a comunității internaționale. Astfel, UE, KFOR și Departamentul de Stat American au ieșit cu nenumărate declarații, prin care au cerut lui Kurti să pună tema în discuție pe masa dialogului de la Bruxelles și să nu ia o nouă decizie unilaterală. În fața intransigenței lui Kurti, UE a amenințat Kosovo cu noi sancțiuni, spunând, totodată, că “dacă nu își ascultă prietenii, Kosovo va rămâne singur și în urmă”.

SUA a solicitat guvernului Kurti să discute problema deschiderii podului peste râul Ibar în cadrul dialogului, care este mediat de Uniunea Europeană. Un purtător de cuvânt al Departamentului de Stat a declarat pentru „Vocea Americii” că SUA nu sprijină „nicio mișcare de modificare a statutului actual al podului Mitrovica în acest moment. Deschiderea podului pentru traficul vehiculelor crește acum potențialul de violență și pune în pericol populația locală, precum și soldații KFOR – inclusiv americanii – care lucrează pentru a susține pacea și securitatea în Kosovo”, se arată în declarația purtătorului de cuvânt al Departamentului de Stat.

Nu știm cum se vor desfășura evenimentele, dar se pare că, în zilele și lunile următoare, mai ales după vizita șefului CIA în Kosovo, tema va fi trecută sub tăcere. S-a remarcat deja o schimbare în comportamentul lui Kurti: după această vizită a Directorului CIA în Kosovo, Kurti a încetat să facă orice comentariu privitor la subiectul disputat.

Vizita lui Burns în Balcani a dat mesaje clare de încetare a oricăror acțiuni unilaterale și reînceperea coordonării dintre Kosovo și Serbia cu comunitatea internațională. Cei doi lideri trebuie să renunțe la mentalitatea lor conflictuală, deși personal, nu văd ca dialogul să fie revitalizat până după alegerile din Kosovo (stabilite la 9 februarie 2025). Comunitatea internațională ține și trebuie să țină frâiele în strună, deși „câii năvălași” ar dori să se ciocnească din nou și este de apreciat, pentru că, în context global, trăim într-o lume a tensiunilor și conflictelor regionale, ce riscă să devină generalizate.

4. SECURITATE ȘI REZILIENȚĂ

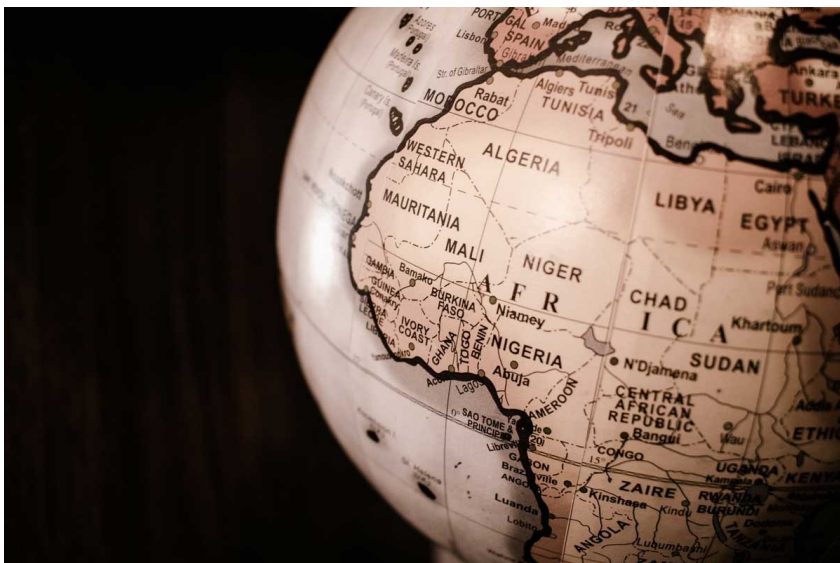

Eliberare, noi alternative pentru națiunile africane, îndepărtarea de influența franceză. Este justificată?

Momodou Ted MCEWAN (Marea

În ultimii ani, o schimbare seismică a avut loc în Africa, deoarece mai multe națiuni elimină în mod activ influența franceză de lungă durată. Această mișcare, condusă de țări precum Mali, Burkina Faso și Niger, marchează o recalibrare deliberată și îndrăzneată a poziției lor geopolitice. Prin înlăturarea trupelor franceze și eliminarea sistemelor vechi de decenii de control neo-colonial, aceste națiuni nu reacționează doar la presiunile externe, ci își redefinesc activ suveranitatea. Această trezire reprezintă o afirmare a identității naționale și o căutare hotărâtă a autodeterminării, ieșită de sub spectrul dominației coloniale.

Această respingere nu este doar simbolică, ci semnaleză o realiniere profundă a relațiilor internaționale ale Africii. Pe măsură ce aceste țări rup legăturile cu Franța, își largesc orizonturile formând alianțe cu puteri emergente precum Rusia și China. Schimbarea întruchipează un pivot strategic departe de dependența de structurile occidentale, către o lume multipolară în care interesele africane ocupă centrul scenei. Explorarea motivațiilor și a rădăcinilor istorice ale acestei mișcări dezvăluie un efort hotărât de a revendica entități, provocând sisteme care au împiedicat mult prea mult timp progresul continentului. Pentru Africa, acesta marchează un pas crucial în redefinirea viitorului său în propriile sale condiții, semnalând începutul unei ere mai puternice și autonome.

Sursa: <https://moderndiplomacy.eu/2023/08/09/african-nations->

Pentru a înțelege răsturnările actuale, trebuie să înțelegem rădăcinile neocolonialismului francez în Africa. Chiar și după decolonizarea formală de la mijlocul secolului al XX-lea, Franța și-a menținut un bastion în fostele sale colonii printr-un sistem cunoscut sub numele de „Françafrique”. Această rețea complicată de acorduri economice, politice și militare a asigurat că Parisul a rămas profund înrădăcinat în afacerile Africii, susținând o ordine neo-colonială care a permis Franței să exploateze resursele continentului, dictând în același timp rezultatele politice.

În cadrul acestui sistem, liderii africani care s-au aliniat intereselor franceze au fost recompensați cu ajutor financiar, protecție militară și legitimitate politică, în timp ce, aceia care rezistau controlului francez

s-au confruntat cu lovituri de stat, asasinat sau sancțiuni debilitante.

Francul CFA impus celor 14 națiuni africane și controlat de Trezoreria Franței a exemplificat stăpânirea economică a Franței, reducând drastic independența financiară a fostelor sale colonii și legându-le de dictatele economice ale Parisului.

Acest sistem a permis, de asemenea, corporațiilor franceze să extragă bogății uriașe din resursele naturale ale Africii, beneficiind de contracte profitabile, în timp ce populațiile locale au înregistrat venituri minime. Exploatarea economică adânc înrădăcinată a fost susținută de interferența politică, Franța jucând adesea rolul de regizor, asigurându-se că numai guvernele loiale intereselor sale vor prospera. Decenii de astfel de dominație au împiedicat creșterea economică a Africii, au semănat instabilitate politică și au înrădăcinat ciclurile sărăciei. Mișcarea actuală de rupere a legăturilor franceze nu este o dezvoltare recentă, ci mai degrabă punctul culminant al deceniilor de frustrare, furie și deziluzie acumulate față de un sistem care a subminat de mult potențialul continentului. Valul actual de sentimente anti-franceze provine dintr-un amestec de nemulțumiri istorice și frustrări contemporane, subliniate de dorința unui viitor dezlănțuit de lanțurile neo-coloniale. Pentru multe națiuni africane, promisiunile neîndeplinite ale dezvoltării sub influența franceză au devenit prea clare. Decenii de dependență de Paris pentru sprijin economic și militar nu au făcut decât să adâncească sărăcia, să înrădăcească corupția și să perpetueze dependența de economiile cu un singur produs.

Prezența continuă a forțelor militare franceze, în special în regiuni precum Sahel, a exacerbât tensiunile. Staționate aparent pentru a lupta împotriva terorismului, aceste trupe au fost considerate din ce în ce mai ineficiente și egoiste, concentrate mai mult pe păstrarea intereselor strategice ale Franței decât pe abordarea cu adevărat a amenințărilor de securitate. Această percepție a alimentat cererile pentru expulzarea lor, pe măsură ce țările africane sunt puternic influențate de resentimente față de ceea ce ele văd ca încercări voalate de a menține controlul neo-colonial sub pretextul contraterorismului. Dincolo de sferele economice și de securitate, mișcarea de respingere a influenței franceze este o afirmare mai largă a adevăratei suveranități și autonomie culturale. Din ce în ce mai mulți lideri africani explorează parteneriate cu puteri non-occidentale precum Rusia și China, care oferă sprijin militar și economic fără bagajul istoriei coloniale. Aceste alianțe nu sunt doar pragmatice, ci și profund simbolice, reprezentând o rupere deliberată de ordinea dominată de Occident și un pas către o lume multipolară în care interesele africane sunt prioritare.

Pe măsură ce națiunile africane se îndepărtează de Franța, ele creează noi alianțe care remodelează peisajul geopolitic al continentului. Expulzarea trupelor franceze din țări precum Mali și Burkina Faso a deschis ușa către noi aranjamente de securitate, grupul rus Wagner luându-le locul. În timp ce prezența lui Wagner ridică preocupări semnificative, inclusiv potențialele abuzuri ale drepturilor omului și destabilizarea regiunilor fragile, ea reflectă o tendință mai largă, pe măsură ce națiunile africane își diversifică parteneriatele de securitate și reduc dependența de puterile occidentale tradiționale. Din punct de vedere economic, această deplasare față de Franța a deschis noi căi pentru comerț și investiții, în special cu China. Beijingul a fost rapid în a valorifica aceste realinieri, oferind investiții în infrastructură, împrumuturi și acorduri comerciale care reprezintă o alternativă strictă la cadrele economice conduse de Occident. Deși rămân întrebări cu privire la sustenabilitatea investițiilor chineze, înclinația crescândă de a diversifica parteneriatele economice semnalează o reorientare semnificativă, departe de dependența de fostele puteri coloniale. Pentru multe țări africane, aceasta reprezintă o oportunitate de a rupe ciclul subdezvoltării și de a construi economii mai rezistente, bazate pe creștere diversificată. Respingerea influenței franceze reflectă, de asemenea, o căutare mai profundă a suveranității politice și culturale. Prin reafirmarea controlului asupra sistemelor lor politice și respingerea interferențelor externe, națiunile africane pun bazele unei guvernări mai stabile și mai receptive. Această tendință este din ce în ce mai evidentă pe măsură ce mai mulți lideri contestă status quo-ul, urmărind politici care se aliniază mai degrabă intereselor naționale decât dictatelor puterilor străine. Din punct de vedere cultural, mișcarea este la fel de profundă. Timp de secole, identitățile africane au fost umbrite de narațiunile coloniale care au devalorizat culturile, limbile și sistemele de cunoștințe locale. Recuperarea suveranității înseamnă revitalizarea acestor sisteme indigene, promovarea limbilor africane și promovarea independenței intelectuale. Această renaștere culturală este parte integrantă a luptei mai ample pentru un viitor în care națiunile africane își pot defini propriile căi, folosindu-se din moștenirea lor bogată, în timp ce se angajează în condiții egale cu restul lumii.

Elanul generat de țările care resping dominația franceză inspiră mișcări similare pe tot continentul. Chiar și națiuni tradiționale pro-Franța, cum ar fi Senegal și Coasta de Fildeș, încep să-și reevalueze relațiile cu Parisul, explorând parteneriate alternative care se aliniază mai bine intereselor lor naționale. Această tendință în creștere spre diversificare reflectă o conștientizare mai largă că adevărata independență necesită

eliberarea de constrângerile neo-colonialismului și crearea de relații care respectă agenția africană.

Această schimbare nu este lipsită de riscuri, deoarece noile alianțe aduc propriile seturi de provocări și potențiale dependențe. Totuși, hotărârea de a urmări suveranitatea este hotărâtă, condusă de convingerea că viitorul Africii ar trebui să fie modelat de africani. Eliberându-se de aceste constrângeri, națiunile pot implementa strategii de dezvoltare care sunt mai aliniate cu contextele și aspirațiile lor unice.

Mișcarea în curs împotriva influenței franceze este mai mult decât justificată, este un pas necesar, urgent spre împuternicirea continentului african. De mult prea mult timp, potențialul Africii a fost înăbușit de sistemele neo-coloniale care au perpetuat dependența și subdezvoltarea. Pe măsură ce națiunile africane preiau controlul asupra propriilor destine, ele nu resping doar dominația externă, ci trasează noi cursuri către autodeterminare, suveranitate și demnitate.

Această luptă este emblematică pentru o schimbare globală mai mare către multipolaritate, unde Africa este gata să joace un rol mai asertiv. Respingerea influenței franceze marchează începutul unui nou capitol în care națiunile africane își determină viitorul în condițiile lor, libere de dictate externe. Pe măsură ce continuă să-și redefinească suveranitatea și să se angajeze cu lumea dintr-o poziție de forță, ei pun bazele unei Africi mai împuternicite, mai prospere și mai independente.

Într-o eră încă bântuită de rămășițele colonialismului, hotărârea acestor națiuni africane de a se elibera reprezintă o poziție puternică pentru libertate, dreptate și autodeterminare. Sfidarea lor îndrăznească trimite un mesaj clar: zilele acceptării pasive s-au încheiat, iar viitorul Africii va fi scris chiar de africanii.

În numărul următor, vom explora cealaltă parte a acestei imagini, analizând responsabilitățile și provocările cu care se confruntă națiunile din Africa de Vest. De la probleme de guvernare internă la stabilitate regională și management economic, acești factori modelează și viitorul continentului. Conversația nu se termină aici, dar adevărata suveranitate implică nu doar eliberarea de controlul extern, ci și abordarea dinamicii interne care influențează calea înainte a Africii. Rămâneți pe fază pe măsură ce continuăm să dezvoltăm aceste aspecte cruciale în analiza noastră viitoare.

5. INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ

Integrarea inteligenței artificiale și impactul ei economic asupra productivității și forței de muncă

Dr. Hussein NABULSI (Liban)

Dr. Hani M. HAIDOURA (Liban)

Abstract

Inteligența Artificială (IA) transformă rapid peisajul economic, în special în cadrul întreprinderilor moderne. Această lucrare explorează impactul economic al IA asupra productivității și dinamicii forței de muncă. Prin automatizarea sarcinilor de rutină și îmbunătățirea proceselor de luare a deciziilor, IA are potențialul de a crește semnificativ productivitatea în diverse sectoare. Cu toate acestea, această integrare prezintă și provocări, în special în ceea ce privește transformarea forței de muncă. Tranziția anumitor categorii de locuri de muncă și cererea de noi seturi de competențe modifică piețele muncii, necesitând strategii adaptabile atât pentru întreprinderi, cât și pentru angajați. Acest studiu analizează efectele duble ale inteligenței artificiale și capacitatea acestora de a stimula eficiența și inovarea, perturbând simultan structurile tradiționale de angajare. Printr-o revizuire cuprinzătoare a literaturii actuale și a studiilor de caz din industriile de top, lucrarea examinează modul în care IA contribuie la creșterea economică și strategiile pe care întreprinderile le folosesc pentru a gestiona tranzițiile forței de muncă. Constatările subliniază importanța planificării strategice în adoptarea IA, subliniind necesitatea unor politici care să sprijine programele de recalificare pentru a atenua potențialele impacturi negative asupra ocupării forței de muncă. În cele din urmă, această lucrare susține că, deși integrarea IA

Sursa: <https://www.capacitymedia.com/article/2bvwbw79mddqf36pbxmo0/news/ai-economy-boost-will-outweigh-hit-of-job-losses-google-report-says>

oferă beneficii economice semnificative, o analiză atentă a implicațiilor sale asupra forței de muncă este crucială pentru dezvoltarea durabilă.

Cuvinte cheie: inteligență artificială, impact economic, productivitate, transformarea forței de muncă, automatizare, dinamica angajării.

Introducere

Inteligența artificială (IA) a devenit rapid o forță esențială în modelarea economiei moderne, influențând semnificativ productivitatea și dinamica forței de muncă. Fiind o tehnologie care se extinde dincolo de simpla automatizare, IA cuprinde un spectru larg de capacități, inclusiv procesarea datelor, învățarea automată și luarea deciziilor, toate acestea fiind esențiale pentru îmbunătățirea eficienței afacerilor și pentru stimularea creșterii economice. În peisajul economic contemporan, IA servește ca un catalizator pentru inovație și eficiență. Prin integrarea inteligenței artificiale în operațiunile de afaceri, companiile pot optimiza procesele, pot reduce costurile operaționale și pot îmbunătăți capacitățile de luare a deciziilor, care contribuie în mod colectiv la creșterea productivității. De exemplu, capacitatea inteligenței artificiale de a analiza cantități mari de date în timp real permite companiilor să ia decizii mai informate, îmbunătățind eficiența generală și competitivitatea (Mueller, 2006). În plus, automatizarea bazată pe inteligență artificială are potențialul de a revoluționa industriile prin eficientizarea operațiunilor, de la managementul lanțului de aprovizionare la serviciul clienți, permițând astfel companiilor să se extindă rapid și eficient (Nakatani, 2021). Cu toate acestea, integrarea IA în economie nu este lipsită de provocări, în special în ceea ce privește impactul său asupra forței de muncă. Automatizarea sarcinilor de rutină și repetitive prin intermediul inteligenței artificiale a dus la schimbări semnificative în modelele de angajare, anumite roluri de muncă fiind eliminate treptat, în timp ce apar altele noi. Această tranziție necesită o abordare cuprinzătoare a managementului forței de muncă, inclusiv inițiative de recalificare și perfecționare pentru a pregăti lucrătorii pentru piața muncii în evoluție. Înlocuirea locurilor de muncă din cauza inteligenței artificiale reprezintă o provocare critică, în special în industriile care depind în mare măsură de sarcini manuale sau de rutină. Acest lucru a condus la preocupări tot mai mari cu privire la șomajul tehnologic și necesitatea unor politici care să sprijine adaptarea forței de muncă (Berman et al., 2020).

Mai mult, implicațiile economice mai largi ale integrării IA se extind dincolo de câștigurile de productivitate. Influența IA asupra structurilor economice necesită o reevaluare a modelelor și politicilor economice existente. Capacitatea tehnologiei de a perturba industriile tradiționale și de a crea o nouă dinamică a pieței necesită o abordare proactivă a planificării economice și a elaborării politicilor. Pe măsură ce IA continuă să evolueze, este imperativ ca întreprinderile și factorii de decizie să colaboreze pentru a-și valorifica potențialul, atenuând în același timp riscurile asociate cu deplasarea forței de muncă și inegalitatea economică (Raj & Seamans, 2019). Integrarea IA în economia modernă prezintă atât oportunități semnificative, cât și provocări. În timp ce potențialul său de a stimula productivitatea și creșterea economică este incontestabil, transformarea forței de muncă ce o însoțește necesită un management atent pentru a se asigura că beneficiile IA sunt împărtășite pe scară largă. Ca atare, înțelegerea impactului dublu al IA asupra productivității și ocupării forței de muncă este crucială pentru dezvoltarea strategiilor care promovează dezvoltarea economică durabilă în era IA.

Întrebări de cercetare:

- o Cum afectează integrarea IA productivitatea în diverse industrii?
- o Care sunt implicațiile IA asupra dinamicii forței de muncă?
- o Ce strategii pot atenua efectele negative asupra ocupării forței de muncă?

Obiective:

- o Evaluarea impactului economic al IA asupra productivității.
- o Analiza transformărilor forței de muncă rezultate din integrarea IA.
- o Propunerea unor strategii pentru gestionarea tranzițiilor forței de muncă în medii bazate pe inteligență artificială.

Literatura de specialitate

Prezentare generală a teoriilor economice relevante privind tehnologia și productivitatea

Relația dintre progresele tehnologice și productivitatea economică a fost un punct focal al teoriei economice timp de decenii. Una dintre teoriile centrale în acest domeniu este conceptul de tehnologii cu scop general (GPT), care sunt inovații care au aplicabilitate largă și pot duce la schimbări economice pe scară largă. Inteligența artificială (IA), la fel ca GPT-urile, cum ar fi electricitatea și internetul, are potențialul de a transforma mai multe sectoare, conducând la creșterea productivității în întreaga economie. Teoria economică care stă la baza GPT-urilor sugerează că aceste tehnologii pot duce la creșteri substanțiale ale productivității, permițând noi metode de producție, reducând costurile și încurajând inovația (Autor et al., 2023). În contextul IA, câștigurile de productivitate sunt realizate în principal prin două canale: eficiența sporită a proceselor existente și accelerarea inovației. De exemplu, IA poate îmbunătăți eficiența sarcinilor cognitive, care reprezintă o parte semnificativă a activităților economice din industriile bazate pe cunoaștere. Prin optimizarea acestor sarcini, IA nu numai că mărește nivelurile actuale de productivitate, ci și accelerează ritmul progresului tehnologic, ducând la creșterea economică pe termen lung (Brookings Institution, 2023).

Teoriile transformării forței de muncă

Integrarea IA în forța de muncă necesită, de asemenea, luarea în considerare a teoriilor legate de economia muncii, în special a celor care abordează transformarea forței de muncă. Pe măsură ce IA și tehnologiile de automatizare devin tot mai răspândite, se așteaptă ca acestea să provoace schimbări semnificative în modelele de angajare. Teoriile șomajului tehnologic sugerează că, deși IA poate înlocui anumite roluri de muncă, în special cele care implică sarcini de rutină, creează, de asemenea, oportunități pentru noi tipuri de angajare care necesită competențe avansate (OECD, 2021).

Un aspect critic al transformării forței de muncă este *conceptul de schimbare tehnologică bazată pe calificare* (SBTC), care presupune că progresele tehnologice tind să favorizeze lucrătorii cu niveluri de calificare mai ridicate, crescând astfel cererea de forță de muncă calificată, reducând în același timp cererea de forță de muncă necalificată. Această schimbare poate duce la polarizarea salariilor și la creșterea inegalității dacă nu sunt luate măsuri adecvate pentru a recalifica și a îmbunătăți calificarea forței de muncă (FMI, 2023). În plus, natura dinamică a IA înseamnă că adaptarea continuă și învățarea continuă vor fi esențiale pentru ca lucrătorii să rămână relevanți pe o piață a muncii din ce în ce mai automatizată.

Pe scurt, integrarea IA în diverse sectoare are implicații profunde atât pentru productivitate, cât și pentru dinamica forței de muncă. Teoriile GPT și SBTC oferă un cadru pentru înțelegerea acestor impacturi, subliniind necesitatea unor intervenții strategice pentru a maximiza beneficiile IA, atenuând în același timp potențialele efecte negative asupra ocupării forței de muncă.

Cercetări actuale

Rezumatul studiilor existente privind impactul AI asupra productivității

Studiile recente s-au concentrat din ce în ce mai mult pe cuantificarea impactului IA asupra productivității în diverse industrii. Una dintre descoperirile cheie în acest domeniu este că IA, ca tehnologie de uz general, îmbunătățește semnificativ productivitatea prin optimizarea sarcinilor atât cognitive, cât și fizice. Un studiu realizat de Autor et al. (2023) evidențiază modul în care automatizarea bazată pe inteligență artificială în sectoare specifice, cum ar fi serviciul pentru clienți, poate duce la câștiguri de productivitate de până la 30% pentru lucrătorii mai puțin experimentați. Acest lucru este evident în special în industriile în care sarcinile repetitive sunt predominante, deoarece sistemele IA pot automatiza aceste sarcini, permițând lucrătorilor umani să se concentreze asupra aspectelor mai complexe și mai creative ale locurilor de muncă lor.

Mai mult, cercetările efectuate de OCDE (2021) arată că impactul IA asupra productivității este cel mai pronunțat în industriile care sunt puternic bazate pe date, cum ar fi finanțele și asistența medicală. În aceste sectoare, IA facilitează procesarea și analiza rapidă a seturilor mari de date, conducând la luarea deciziilor mai informate și, în consecință, la îmbunătățirea eficienței și a productivității. Cu toate acestea, studiul observă, de asemenea, că câștigurile de productivitate din IA nu sunt distribuite uniform în toate sectoarele, industriile care adoptă mai încet tehnologiile IA rămânând în urmă în îmbunătățirea productivității.

Analiza literaturii privind mobilitatea și recalificarea forței de muncă în contextul IA

Integrarea IA în forța de muncă a stârnit dezbateri semnificative cu privire la impactul acesteia asupra ocupării forței de muncă, în special în ceea ce privește înlocuirea locurilor de muncă și nevoia de recalificare. Literatura de specialitate, inclusiv studii ale FMI (2023) și Brookings Institution (2023), sugerează că, deși IA are potențialul de a înlocui locurile de muncă, în special cele care implică sarcini manuale de rutină, creează, de asemenea, noi oportunități de angajare în domenii care necesită niveluri mai ridicate de abilități cognitive și tehnice.

De exemplu, FMI (2023) subliniază că, pe măsură ce IA automatizează sarcinile de rutină, există o cerere tot mai mare de lucrători care posedă abilități tehnice avansate, cum ar fi programarea și analiza datelor. Această schimbare necesită investiții substanțiale în programe de recalificare și perfecționare pentru a se asigura că forța de muncă poate trece la aceste noi roluri. Cu toate acestea, literatura subliniază, de asemenea, că, fără inițiative adecvate de recalificare, înlocuirea locurilor de muncă din cauza IA ar putea exacerba inegalitatea veniturilor și ar putea duce la tulburări sociale, în special în regiunile în care accesul la educație și formare este limitat. În timp ce IA oferă câștiguri substanțiale de productivitate, ea ridică și provocări legate de mișcarea forței de muncă. Aceste provocări necesită o abordare proactivă a recalificării și perfecționării, asigurându-se că forța de muncă este pregătită pentru cerințele în evoluție ale economiei bazate pe inteligență artificială.

Lacune în cercetare

Deși s-au înregistrat progrese substanțiale în înțelegerea impactului IA asupra productivității și dinamicii forței de muncă, mai multe domenii cheie necesită cercetări suplimentare pentru a înțelege pe deplin implicațiile mai largi ale integrării IA.

1. Efecte pe termen lung asupra productivității în diverse sectoare: cercetările actuale se concentrează în principal pe câștigurile de productivitate pe termen scurt ale IA în sectoare specifice, cum ar fi finanțele și sănătatea. Cu toate acestea, există o lipsă de studii care să examineze efectele pe termen lung ale IA într-o gamă mai largă de industrii, în special în sectoarele tradiționale, cum ar fi producția și agricultura. Înțelegerea modului în care IA influențează aceste sectoare de-a lungul timpului, inclusiv potențialele platouri sau scăderi ale productivității, este crucială pentru o viziune mai echilibrată a influenței economice a IA (Autor et al., 2023; OECD, 2021).

2. Impactul IA asupra întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri): în timp ce corporațiile mai mari au resursele necesare pentru a investi în IA și pentru a obține beneficiile acesteia, impactul asupra IMM-urilor este puțin analizat. IMM-urile reprezintă o parte semnificativă a economiei globale, iar capacitatea lor de a adopta și integra IA este crucială pentru o creștere economică pe scară largă. Sunt necesare cercetări suplimentare pentru a evalua barierele cu care se confruntă IMM-urile în adoptarea IA și potențialele strategii pentru a depăși aceste provocări (FMI, 2023).

3. Strategii de recalificare și adaptare a forței de muncă: Deși nevoia de recalificare ca răspuns la preluarea de către IA a locurilor de muncă este recunoscută pe scară largă, există cercetări limitate privind eficacitatea programelor de recalificare existente. În plus, rezultatele carierei pe termen lung ale lucrătorilor care sunt supuși unei recalificări, în special în regiunile cu acces mai redus la educație și formare, necesită o explorare mai aprofundată. Cercetarea ar trebui să se concentreze pe identificarea celor mai bune practici pentru recalificare și pe rolul politicii în facilitarea acestor tranziții (Brookings Institution, 2023).

Metodologie

Abordare cu metode mixte

Această cercetare utilizează o abordare cu metode mixte, integrând atât metode de cercetare calitative, cât și cantitative pentru a oferi o analiză cuprinzătoare a impactului IA asupra productivității și transformării forței de muncă. Designul cu metode mixte este ales pentru a capta atât datele numerice care reflectă rezultate cuantificabile, cât și perspectivele contextuale care explică dinamica de bază a acestor rezultate.

Justificare pentru proiectul de cercetare ales

Abordarea cu metode mixte este recomandată pentru această cercetare datorită complexității și naturii multiple a impactului IA asupra factorilor economici. Integrarea IA afectează industriile în mai multe feluri, influențând nu numai aspecte cuantificabile, cum ar fi valorile productivității, ci și elemente mai nuanțate,

cum ar fi dinamica forței de muncă și cultura organizațională (Creswell & Plano Clark, 2017).

Metodele cantitative sunt esențiale pentru cuantificarea schimbărilor de productivitate în diferite sectoare. De exemplu, anchetele și seturile de date existente pot furniza date statistice privind creșterea procentuală a productivității atribuită IA, precum și schimbările în modelele de angajare. Aceste metode permit o înțelegere amplă, generalizabilă a impactului IA, făcând posibilă identificarea tendințelor și corelațiilor care sunt semnificative statistic (Bryman, 2012).

Cu toate acestea, doar statisticile de sine stătătoare nu pot explica pe deplin procesele complexe prin care integrarea IA afectează organizațiile și angajații acestora. Metodele calitative, cum ar fi interviurile și studiile de caz, sunt necesare pentru a explora experiențele celor care implementează și interacționează cu tehnologiile IA.

Aceste metode oferă perspective bogate și detaliate asupra provocărilor și oportunităților pe care IA le prezintă, care sunt esențiale pentru înțelegerea modului în care schimbările determinate de IA sunt gestionate în diferite contexte organizaționale (Kvale & Brinkmann, 2009).

Analiză și Discuție

Analiză detaliată a modului în care IA îmbunătățește eficiența și producția în diverse sectoare

Inteligența artificială a transformat semnificativ productivitatea în diverse sectoare, prin îmbunătățirea eficienței, optimizarea proceselor, permițând luarea unor decizii mai informate. În sectoare precum producția, sistemele de automatizare bazate pe inteligență artificială eficientizează liniile de producție, reduc ratele de eroare și măresc producția prin gestionarea sarcinilor repetitive cu precizie și viteză. De exemplu, robotica alimentată cu inteligență artificială în liniile de asamblare a redus timpul și costurile de producție, ceea ce duce la îmbunătățiri substanțiale ale eficienței generale (McKinsey, 2021).

În sectorul financiar, algoritmi IA analizează ample seturi de date în timp real, identificând modele și făcând predicții care ghidează strategiile de investiții. Această capacitate nu numai că îmbunătățește procesul de luare a deciziilor, ci și reduce semnificativ timpul și efortul necesar pentru analiza datelor, ceea ce duce la previziuni financiare mai rapide și mai precise (PwC, 2022). În plus, sistemele de servicii pentru clienți bazate pe inteligență artificială, cum ar fi chatbot-urile, au îmbunătățit eficiența interacțiunii cu clienții, oferind răspunsuri și soluții instantanee, sporind astfel satisfacția și loialitatea clienților (Deloitte, 2023).

În domeniul sănătății, tehnologiile IA au revoluționat procesele de diagnosticare. Algoritmi de învățare automată analizează imaginile medicale și datele pacienților mai rapid și mai precis decât medicii, ceea ce duce la diagnostice mai rapide și la planuri de tratament mai personalizate. Acest lucru nu numai că îmbunătățește rezultatele pacienților, ci sporește și productivitatea furnizorilor de asistență medicală, permițându-le să se concentreze pe cazuri mai complexe (OECD, 2021).

Studii de caz care ilustrează integrarea reușită a IA și beneficiile sale economice

Mai multe studii de caz evidențiază integrarea cu succes a IA și beneficiile economice ulterioare în toate industriile.

Un exemplu notabil este Siemens, care a implementat sisteme de întreținere predictivă bazate pe inteligență artificială în fabricile sale de producție. Folosind inteligența artificială pentru a monitoriza starea de sănătate a echipamentelor și pentru a anticipa defecțiunile înainte ca acestea să apară, Siemens a redus timpul de nefuncționare cu 20%, ceea ce a condus la reduceri semnificative ale costurilor și la o creștere cu 15% a eficienței generale a producției (Siemens, 2020).

Un alt caz este JPMorgan Chase, care a adoptat IA pentru analiza contractelor prin intermediul platformei COIN (Contract Intelligence). Sistemul IA examinează documentele legale în câteva secunde, o sarcină care anterior avocaților le lua mii de ore pentru a fi finalizată. Această automatizare a dus la economie de timp și a permis companiei să realoce resursele umane către activități strategice, sporind astfel atât eficiența, cât și profitabilitatea (JPMorgan, 2021).

În sectorul retail, Amazon a folosit IA pentru a-și optimiza lanțul de aprovizionare și operațiunile logistice. Modelele de prognoză bazate pe inteligență artificială prezic cererea cu mare precizie, permițând Amazon să gestioneze mai eficient inventarul, să reducă costurile de depozitare și să îmbunătățească timpul de livrare. Integrarea IA în aceste procese a fost un factor cheie în capacitatea Amazon de a gestiona operațiunile la nivel global, menținând în același timp niveluri ridicate de satisfacție a clienților (Amazon, 2022).

Aceste exemple demonstrează că IA sporește eficiența și producția nu se limitează la un singur sector. Impactul său este larg, generând beneficii economice prin creșterea productivității, economii de costuri și îmbunătățirea procesului decizional în diverse industrii.

Transformarea forței de muncă

Examinarea deplasării locului de muncă și crearea de noi roluri datorită IA

Integrarea inteligenței artificiale în forța de muncă a dus la schimbări semnificative în rolurile de angajaților, ducând atât la mutarea, cât și la crearea de noi oportunități. Pe măsură ce sistemele IA automatizează sarcinile de rutină și repetitive, în special în sectoare precum producția, logistica și serviciul pentru clienți, anumite roluri sunt reduse sau eliminate. De exemplu, automatizarea bazată pe inteligență artificială în fabrici a redus nevoia de muncă manuală în liniile de asamblare, ceea ce a dus la înlocuirea locurilor de muncă pentru angajații din aceste posturi (Forum Economic Mondial, 2020). Cu toate acestea, schimbarea tehnologică nu înseamnă pierderea locurilor de muncă. IA a creat, de asemenea, noi posturi care necesită abilități tehnice avansate. Aceste posturi includ analiști de date, specialiști IA, ingineri de învățare automată și manageri de transformare digitală. Cererea pentru aceste noi posturi crește rapid, în special în industriile care investesc masiv în tehnologii IA, cum ar fi finanțele, asistența medicală și tehnologia informației (McKinsey & Company, 2021). Drept urmare, în timp ce unele locuri de muncă dispar, apar noi oportunități, care conduc la o transformare a forței de muncă, mai degrabă decât la o reducere directă a ocupării forței de muncă.

Analiza decalajului de competențe și a nevoii de recalificare

Transformarea pieței muncii determinată de IA a evidențiat, de asemenea, un deficit semnificativ de competențe. Mulți angajați ale căror locuri de muncă sunt în pericol din cauza automatizării nu au competențele avansate necesare pentru noile roluri create. Acest decalaj este deosebit de pronunțat în domenii precum analiza datelor, învățarea automată și managementul sistemelor IA, unde cererea de profesioniști calificați depășește cu mult oferta (OECD, 2021).

Pentru a face față acestei provocări, este nevoie urgentă de inițiative de recalificare. Companiile, guvernele și instituțiile de învățământ trebuie să colaboreze pentru a dezvolta programe care să ajute angajații să dobândească cunoștințele necesare pentru a prospera într-o economie bazată pe inteligență artificială. De exemplu, inițiative precum „Skills Build” de la IBM și „Upskilling 2025” de la Amazon sunt menite să ofere angajaților formare în domenii precum cloud computing, știința datelor și IA (IBM, 2021; Amazon, 2022).

Mai mult, succesul acestor programe depinde de accesibilitatea și relevanța lor. Inițiativele de formare trebuie să fie concepute pentru a răspunde nevoilor specifice ale diferitelor industrii și să fie accesibile lucrătorilor de la toate nivelurile forței de muncă. Aceasta include nu numai furnizarea de abilități tehnice, ci și promovarea abilităților, cum ar fi cea de soluționare a problemelor, adaptabilitatea și învățarea pe tot parcursul vieții, care sunt esențiale într-un mediu de lucru în schimbare rapidă (Deloitte, 2022). În timp ce IA remodelează forța de muncă prin înlocuirea unor locuri de muncă și crearea altora noi, cheia unei tranziții de succes constă în abordarea decalajului de competențe prin programe cuprinzătoare de recalificare. Investind în capitalul uman, întreprinderile și guvernele se pot asigura că forța de muncă este pregătită să se adapteze la cerințele unui viitor bazat pe inteligența artificială.

Abordări strategice

Pe măsură ce IA continuă să transforme locurile de muncă, companiile adoptă din ce în ce mai mult abordări strategice pentru a gestiona tranzițiile forței de muncă. O strategie comună este implementarea unor programe de eficientizare și recalificare, concepute pentru a ajuta angajații să dobândească abilitățile necesare pentru a se adapta la noile roluri create de tehnologiile IA. De exemplu, companii precum Amazon au lansat inițiative precum „Upskilling 2025”, care își propune să recalifice o parte semnificativă a forței de muncă în domenii precum învățarea automată, dezvoltarea de software și știința datelor (Amazon, 2022). Această abordare nu numai că ajută la completarea deficitului de competențe, dar asigură și faptul că angajații existenți nu rămân în urmă, pe măsură ce compania integrează noi tehnologii.

O altă strategie implică **parteneriate de colaborare cu instituțiile de învățământ**. Întreprinderile colaborează din ce în ce mai mult cu universități și furnizori de formare pentru a desfășura cursuri și certificări

specializate care corespund competențelor necesare unei economii bazate pe inteligență artificială. De exemplu, Google a colaborat cu diverse universități pentru a oferi programe de certificare în analiza datelor și IA, care sunt concepute pentru a fi accesibile unei game largi de cursanți, inclusiv celor care lucrează deja (Google, 2021). Aceste parteneriate permit companiilor să valorifice o serie de talente dotate cu abilitățile necesare pentru a gestiona și opera sistemele IA.

Mai mult, companiile adoptă modele de lucru flexibile care folosesc inteligența artificială pentru a spori productivitatea, ținând cont în același timp de nevoile în evoluție ale forței de muncă. Modelele de lucru la distanță și hibride, susținute de instrumente bazate pe inteligență artificială pentru comunicare, colaborare și management de proiect, au devenit din ce în ce mai populare. Aceste modele permit companiilor să mențină productivitatea, oferind în același timp angajaților o flexibilitate mai mare, care poate fi crucială în perioadele de tranziție (McKinsey & Company, 2021).

Rolul politicilor guvernamentale în sprijinirea adaptării forței de muncă

Guvernele joacă un rol esențial în sprijinirea adaptării forței de muncă la schimbările aduse de IA. O abordare cheie a politicii este punerea în aplicare a programelor naționale de recalificare care sunt concepute pentru a ajuta lucrătorii să dobândească noi competențe. De exemplu, inițiativa „Skills Future” a guvernului din Singapore oferă cetățenilor acces la o serie de programe de formare, subvenționate de guvern, care vizează dezvoltarea competențelor în domenii cu cerere ridicată, inclusiv IA și tehnologii digitale (Guvernul Singapore, 2021). Acest tip de politică asigură că forța de muncă rămâne competitivă și adaptabilă într-un mediu economic în schimbare rapidă.

Guvernele investesc, de asemenea, în educație și formare profesională pentru a pregăti generațiile viitoare pentru o economie bazată pe inteligență artificială. Aceasta include actualizarea programelor școlare pentru a include alfabetizarea IA și abilitățile digitale, asigurându-se că elevii sunt echipați cu cunoștințele de bază necesare pentru a prospera pe o piață a muncii dominată de IA (OECD, 2021). În plus, programele de formare profesională sunt adaptate pentru a răspunde nevoilor specifice ale industriilor cele mai afectate de IA, dezvoltând aptitudini care să poată fi aplicate direct la locul de muncă.

Un alt rol important al politicii guvernamentale este **sprijinirea cercetării și dezvoltării (C&D) în IA și în domeniile conexe**. Prin finanțarea cercetării și dezvoltării, guvernele pot stimula inovarea și pot crea noi oportunități de locuri de muncă în sectoarele emergente. În plus, politicile care încurajează parteneriatele public-privat în cercetare și dezvoltare pot duce la apariția unor noi tehnologii care creează locuri de muncă, compensând astfel o parte din schimbarea locurilor de muncă cauzată de IA (Comisia Europeană, 2020).

Gestionarea tranziției forței de muncă în era IA necesită o abordare cu mai multe fațete care să implice atât companiile, cât și guvernele. În timp ce întreprinderile se concentrează pe recalificare, îmbunătățire și adoptarea modelelor de lucru flexibile, politicile guvernamentale joacă un rol esențial în furnizarea infrastructurii și a sprijinului necesare pentru a se asigura că forța de muncă se poate adapta în mod eficient la provocările și oportunitățile prezentate de IA.

Implicații pentru management și economie

Recomandări strategice pentru integrarea IA, menținând stabilitatea forței de muncă

Integrarea inteligenței artificiale în domeniul afacerilor prezintă atât oportunități, cât și provocări, în special în alinierea progresului tehnologic cu stabilitatea forței de muncă. Pentru a integra cu succes IA, menținând în același timp o forță de muncă stabilă, companiile ar trebui să ia în considerare următoarele recomandări strategice:

1. Să adopte o abordare de implementare a IA în etape: Implementarea treptată permite organizațiilor să integreze IA în etape, permițându-le să evalueze impactul asupra productivității și dinamicii forței de muncă în fiecare fază. Această abordare în etape ajută la identificarea potențialelor sincope, permițând managementului să le abordeze în mod proactiv. De exemplu, companiile pot începe cu proiecte pilot în domenii neesențiale înainte de a extinde IA în întreaga organizație (Bessen, 2019).

2. Să investească în recalificarea și perfecționarea angajaților: Una dintre strategiile de bază pentru menținerea stabilității forței de muncă este investiția în programe de învățare continuă. Oferind angajaților formare în abilități legate de IA, companiile pot facilita tranziții mai ușoare către noi roluri create de IA. Acest lucru nu numai că ajută la reținerea talentului, dar asigură și că organizația are abilitățile necesare pentru a gestiona și opera eficient tehnologiile IA. Inițiativa Amazon „Upskilling 2025” este un exemplu excelent,

oferind programe de formare care pregătesc angajații pentru roluri orientate spre tehnologie (Amazon, 2022).

3. Să promoveze o cultură a inovației și adaptabilității: încurajarea unei culturi care îmbrățișează schimbarea și inovația este esențială pentru integrarea cu succes a IA. Managementul ar trebui să promoveze un mediu în care angajații sunt încurajați să învețe, să experimenteze și să inoveze cu tehnologiile IA. Acest lucru poate fi susținut prin stimulente pentru inovare, proiecte de colaborare și integrarea IA în sarcinile de zi cu zi pentru a demonstra beneficiile sale practice (McAfee & Brynjolfsson, 2017).

4. Să colaboreze cu furnizorii de tehnologie IA: stabilirea de parteneriate cu furnizorii de IA și experți în tehnologie poate ajuta companiile să implementeze IA mai eficient. Aceste colaborări pot oferi organizațiilor expertiza necesară pentru a personaliza soluțiile IA care se aliniază nevoilor lor specifice, asigurând un proces de integrare mai ușor. În plus, astfel de parteneriate pot oferi sprijin continuu, care este crucial pentru menținerea stabilității forței de muncă în timpul tranzițiilor (Kaplan & Haenlein, 2019).

5. Să implementeze direcții etice IA: întreprinderile ar trebui să elaboreze și să aplice direcții etice pentru utilizarea IA pentru a aborda preocupările legate de înlocuirea locului de muncă, confidențialitatea datelor și discriminare. Practicile etice ale inteligenței artificiale nu numai că protejează reputația companiei, ci și construiesc încrederea între angajați și părțile interesate, ceea ce este vital pentru stabilitatea forței de muncă. Companii precum Microsoft și IBM au înființat comitete de etică IA pentru a supraveghea implementarea IA și a se asigura că aceasta se aliniază cu valorile lor corporative (Microsoft, 2020).

Sugestii de politici pentru a sprijini creșterea economică și adaptarea forței de muncă

Guvernele joacă un rol primordial în modelarea impactului economic al IA prin implementarea politicilor care sprijină atât inovarea tehnologică, cât și adaptarea forței de muncă. Următoarele politici pot contribui la asigurarea faptului că IA contribuie la creșterea economică durabilă, atenuând în același timp potențialele efecte negative asupra ocupării forței de muncă:

1. Programe naționale de recalificare și educație: factorii de decizie politică ar trebui să investească în inițiative naționale de recalificare care să asigure forței de muncă competențe de lucru cu IA. Aceste programe ar trebui să fie accesibile tuturor angajaților, indiferent de nivelul lor de calificare și ar trebui să acopere o gamă largă de aplicații IA. De exemplu, inițiativa SkillsFuture din Singapore oferă cetățenilor oportunități de a învăța noi deprinderi, inclusiv cele legate de inteligența artificială și tehnologiile digitale, ajutând la pregătirea forței de muncă pentru provocările viitoare (Guvernul din Singapore, 2021).

2. Stimularea investițiilor astfel încât companiile să pregătească forța de muncă: guvernele pot oferi stimulente fiscale sau subvenții companiilor care investesc în formarea și dezvoltarea angajaților. Prin reducerea poverii financiare asupra companiilor, aceste stimulente încurajează întreprinderile să acorde prioritate dezvoltării forței de muncă alături de integrarea IA. Acest lucru nu numai că ajută la menținerea nivelurilor de ocupare a forței de muncă, dar se asigură că lucrătorii sunt pregătiți să-și asume noi roluri într-o economie bazată pe inteligență artificială (OCDE, 2021).

3. Promovarea parteneriatelor public-privat în cercetarea și dezvoltarea IA: factorii de decizie ar trebui să încurajeze colaborările între agențiile guvernamentale, instituțiile academice și companiile private pentru a stimula inovarea în IA. Aceste parteneriate pot accelera dezvoltarea tehnologiilor IA care sunt alinate cu obiectivele economice naționale, creând în același timp noi locuri de muncă în sectoarele emergente. Programul Orizont 2020 al Uniunii Europene, care finanțează proiecte colaborative de cercetare și dezvoltare în IA, servește drept model pentru astfel de inițiative (Comisia Europeană, 2020).

4. Implementarea unor reglementări specifice IA: pentru a proteja angajații într-o economie bazată pe inteligență artificială, guvernele ar trebui să elaboreze reglementări care să facă față provocărilor unice generate de IA, cum ar fi schimbarea locurilor de muncă și a modalităților de lucru. Aceste reglementări ar putea include prevederi pentru recalificarea angajaților mutați, asigurarea unor salarii echitabile pentru lucrul cu IA și protejarea angajaților care pot fi afectați în mod disproporționat de IA (Forumul Economic Mondial, 2020).

5. Sprijin pentru adoptarea incluzivă a IA în diverse sectoare: guvernele ar trebui să se asigure că adoptarea IA nu este concentrată în câteva sectoare sau regiuni, ci este distribuită în întreaga economie pentru a-și maximiza beneficiile. Acest lucru poate fi realizat prin finanțare direcționată pentru proiecte de IA în zonele

defavorizate, sprijin pentru IMM-uri în adoptarea tehnologiilor IA și politici care promovează incluziunea digitală. Prin promovarea echitabilă a beneficiilor IA, factorii de decizie pot stimula o creștere economică mai largă și pot reduce disparitățile regionale (OCDE, 2021).

Pe măsură ce IA continuă să evolueze, cercetarea în curs este esențială pentru a înțelege implicațiile sale complete pentru management și economie. Mai multe tendințe și domenii emergente necesită o explorare suplimentară:

1. Impactul pe termen lung al IA asupra angajatorilor: deși numeroase cercetări s-au concentrat pe efectele pe termen scurt ale IA asupra ocupării forței de muncă, este nevoie de studii îndelungate care să urmărească impactul pe termen lung al IA asupra creării de locuri de muncă, schimbării și inegalității veniturilor. Înțelegerea acestor tendințe de-a lungul timpului va oferi informații valoroase asupra modului în care IA remodelează piața muncii și ce strategii sunt cele mai eficiente în atenuarea efectelor sale adverse (Acemoglu & Restrepo, 2020).

2. IA și viitorul locurilor de muncă în economiile în curs de dezvoltare: majoritatea cercetărilor existente privind impactul economic al IA se concentrează pe economiile dezvoltate. Cu toate acestea, implicațiile IA pentru țările în curs de dezvoltare, unde piețele muncii și structurile economice diferă semnificativ, nu sunt analizate suficient. Cercetările în acest domeniu ar putea determina modul în care IA în aceste regiuni ar putea influența creșterea economică, crearea de locuri de muncă și echitatea socială și ce politici ar putea sprijini o economie mai incluzivă bazată pe IA (UNDP, 2021).

3. Implicații etice și sociale ale IA la locul de muncă: Pe măsură ce IA devine mai integrată la locul de muncă, preocupările etice legate de confidențialitate, discriminare și independența angajaților devin din ce în ce mai importante. Cercetările viitoare ar trebui să exploreze implicațiile etice ale inteligenței artificiale în detaliu, inclusiv modul în care întreprinderile și factorii de decizie pot asigura că tehnologiile inteligenței artificiale sunt implementate în moduri care respectă drepturile omului și promovează justiția socială (Floridi, 2019).

4. Rolul IA în reziliența economică și managementul crizelor: pandemia de COVID-19 a evidențiat importanța rezilienței economice în fața crizelor globale. Cercetarea modului în care IA poate spori reziliența economică, de exemplu, prin optimizarea lanțului de aprovizionare, tehnologiile de lucru la distanță și analiza predictivă ar putea oferi informații valoroase asupra modului în care IA poate fi valorificată pentru a se pregăti și a răspunde la crizele viitoare (McKinsey & Company, 2021).

5. Abordări interdisciplinare ale cercetării IA: Având în vedere natura complexă și multifacetată a impactului IA asupra societății, cercetările viitoare ar trebui să adopte abordări interdisciplinare care să combine perspective din studiile economice, sociologie, etice și tehnologie. Astfel de abordări pot oferi o înțelegere de ansamblu a implicațiilor IA și pot ajuta la dezvoltarea strategiilor care sunt atât viabile din punct de vedere economic, cât și responsabile din punct de vedere social (Kaplan & Haenlein, 2019).

Integrarea IA în economie prezintă atât oportunități, cât și provocări pentru întreprinderi, factorii de decizie și cercetători. Prin adoptarea de abordări strategice pentru integrarea IA, sprijinirea adaptării forței de muncă prin politici direcționate și explorarea tendințelor emergente în cercetarea IA, părțile interesate se pot asigura că IA contribuie la creșterea economică durabilă și la bunăstarea socială.

Concluzie

Această cercetare a explorat impactul profund al inteligenței artificiale asupra productivității și dinamicii forței de muncă în diferite sectoare. Descoperirile indică faptul că IA îmbunătățește semnificativ productivitatea prin automatizarea sarcinilor de rutină, optimizarea eficienței operaționale și permițând adoptarea unor decizii mai informate. Industrii precum producția, finanțele și asistența medicală au înregistrat câștiguri substanțiale datorită integrării tehnologiilor IA. Cu toate acestea, aceste beneficii vin cu provocări, în special în ceea ce privește transformarea forței de muncă. IA a dus la înlocuirea locurilor de muncă, în special a celor care implică sarcini repetitive, creând în același timp noi roluri care necesită abilități tehnice avansate. Decalajul de competențe care rezultă din această tranziție subliniază necesitatea unor programe cuprinzătoare de recalificare și perfecționare pentru a pregăti forța de muncă pentru cerințele unei economii bazate pe inteligența artificială.

Această cercetare ajută la înțelegerea impactului dublu al IA asupra managementului și economiei, oferind o analiză detaliată atât a oportunităților, cât și a provocărilor asociate cu integrarea IA. Ea subliniază importanța unei abordări echilibrate care să ia în considerare nu numai beneficiile economice ale IA, ci și implicațiile sociale, în special în ceea ce privește stabilitatea forței de muncă. Prin adoptarea unei abordări cu metode mixte, studiul oferă o perspectivă nuanțată care combină datele cantitative referitoare la câștigurile de productivitate cu perspective calitative asupra dinamicii forței de muncă. Această viziune integrată contribuie la literatura existentă subliniind necesitatea unui management strategic al adoptării IA, asigurând că beneficiile IA sunt maximizate în timp ce potențialele efecte negative ale acesteia sunt atenuate.

Cercetarea contribuie, de asemenea, la discuțiile politice, oferind recomandări pentru întreprinderi și factorii de decizie. Pentru întreprinderi, studiul oferă abordări strategice ale integrării IA care acordă prioritate stabilității forței de muncă, inclusiv implementare în etape, investiții în recalificare și promovarea unei culturi a inovației. Pentru factorii de decizie, cercetarea sugerează intervenții direcționate, cum ar fi programe naționale de recalificare, stimulente pentru dezvoltarea forței de muncă și strategii de adoptare a inteligenței artificiale incluzive care promovează creșterea economică și echitatea socială. Aceste contribuții sunt cruciale pentru dezvoltarea unei abordări durabile și incluzive a IA în economie.

În timp ce această cercetare oferă perspective semnificative, evidențiază, de asemenea, mai multe domenii pentru studii ulterioare. În primul rând, este nevoie de cercetări pe termen lung privind impactul IA asupra modelelor de ocupare a forței de muncă, în special în urmărirea creării de locuri de muncă și a deplasării în timp. Astfel de studii ar oferi o înțelegere mai profundă a modului în care IA remodelează piața muncii și a eficacității diferitelor strategii în gestionarea tranzițiilor forței de muncă.

În al doilea rând, implicațiile IA pentru economiile în curs de dezvoltare nu sunt analizate suficient. Cercetările viitoare ar trebui să se concentreze asupra modului în care IA poate fi valorificată pentru a stimula creșterea economică în aceste regiuni, ținând cont de provocările unice cu care se confruntă, cum ar fi nivelurile mai scăzute de infrastructură tehnologică și accesul la educație. Înțelegerea modului în care IA poate fi integrată în economiile țărilor în curs de dezvoltare va fi esențială pentru promovarea echității economice globale.

În al treilea rând, implicațiile etice și sociale ale inteligenței artificiale la locul de muncă merită mai multă atenție. Pe măsură ce IA devine mai răspândită, problemele legate de confidențialitate, discriminare și independența angajaților vor deveni din ce în ce mai importante. Studiile viitoare ar trebui să analizeze modul în care practicile etice IA pot fi implementate în diferite sectoare și modul în care aceste practici influențează atât productivitatea, cât și satisfacția forței de muncă.

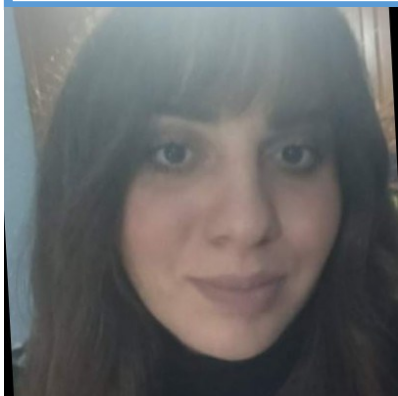
În cele din urmă, cercetarea interdisciplinară care combină perspective din economie, sociologie, etică și studii tehnologice va fi esențială pentru a oferi o înțelegere de ansamblu al impactului IA. Astfel de abordări pot ajuta la dezvoltarea strategiilor care nu sunt doar viabile din punct de vedere economic, ci și responsabile din punct de vedere social, asigurându-se că beneficiile IA sunt împărțite pe scară largă în întreaga societate. În timp ce IA prezintă oportunități semnificative pentru creșterea productivității și a creșterii economice, integrarea sa trebuie gestionată cu atenție pentru a se asigura că aceste beneficii sunt realizate fără a exacerba inegalitățile sociale. Cercetarea continuă și acțiunile strategice sunt esențiale pentru a naviga în dinamica complexă a IA în economia modernă.

Bibliografie:

1. Mueller, P. (2006). Exploring the knowledge filter: How entrepreneurship and university-industry relationships drive economic growth. *Research Policy*, 35(10), 1499-1508.
2. Nakatani, T. (2021). The impact of intangible assets on firm productivity: Evidence from the ICT sector. *Journal of Economic Structures*, 10(1), 28.
3. Berman, A., Morgan, P., & Savage, S. (2020). The geopolitical implications of AI innovation. *AI & Society*, 35(1), 23-37.
4. Raj, M., & Seamans, R. (2019). The economics of artificial intelligence: An agenda. *National Bureau of Economic Research*, 29(3), 102-125.
5. Autor, D., Salomons, A., & Seegmiller, B. (2023). Machines of mind: The case for an AI-powered productivity boom.
6. Brookings Institution. (2023). Machines of mind: The case for an AI-powered productivity boom. Retrieved from <https://www.brookings.edu>
7. OECD. (2021). The impact of Artificial Intelligence on productivity, distribution, and growth.
8. IMF. (2023). The economic impacts and regulation of AI: A review of the academic literature and policy actions.
9. Autor, D., Salomons, A., & Seegmiller, B. (2023). Machines of mind: The case for an AI-powered productivity boom.
10. OECD. (2021). The impact of Artificial Intelligence on productivity, distribution, and growth.
11. IMF. (2023). The economic impacts and regulation of AI: A review of the academic literature and policy actions.
12. Bryman, A. (2012). *Social Research Methods* (4th ed.). Oxford University Press.
13. Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2017). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*.
14. Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interviews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing* (2nd ed.)
15. Shakori, A., & Teddlie, C. (2003). *Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*.
16. McKinsey & Company. (2021). *The impact of AI on productivity and economic growth*. McKinsey Global Institute.
17. PwC. (2022). *AI in Financial Services*. PwC Global.
18. Deloitte. (2023). *AI and the future of customer service*. Deloitte Insights.
19. OECD. (2021). *AI in Healthcare: The next frontier*.
20. Siemens. (2020). *Predictive Maintenance at Siemens: Reducing Downtime through AI*.
21. JPMorgan Chase. (2021). *AI and Contract Intelligence at JPMorgan Chase*.
22. Amazon. (2022). *AI-Driven Supply Chain Optimization at Amazon*.
23. World Economic Forum. (2020). *The Future of Jobs Report 2020*.
24. McKinsey & Company. (2021). *The future of work after COVID-19*. McKinsey Global Institute.
25. OECD. (2021). *AI and the Future of Work: A Global Perspective*
26. IBM. (2021). *Skills Build: Empowering the Workforce with Future Skills*.
27. Amazon. (2022). *Upskilling 2025: Preparing for the Jobs of Tomorrow*.
28. Deloitte. (2022). *The Skills Gap and the Future of Work*.
29. Amazon. (2022). *Upskilling 2025: Preparing for the Jobs of Tomorrow*.
30. Google. (2021). *Google Certification Programs*.
31. McKinsey & Company. (2021). *The future of work after COVID-19*.
32. Singapore Government. (2021). *Skills Future Singapore: National Skills Development Programs*.
33. OECD. (2021). *AI and the Future of Work: A Global Perspective*.
34. European Commission. (2020). *Public-Private Partnerships in AI Research and Development*.
35. Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2020). *AI and the future of work: A research agenda*. National Bureau of Economic Research.
36. Amazon. (2022). *Upskilling 2025: Preparing for the Jobs of Tomorrow*. Amazon Business Insights.
37. Bessen, J. (2019). *AI and Jobs: The Role of Demand*. National Bureau of Economic Research.
38. European Commission. (2020). *Public-Private Partnerships in AI Research and Development*. European Commission Publications.
39. Floridi, L. (2019). *The Ethics of AI: A Roadmap*. Oxford University Press.
40. Kaplan, A., & Haenlein, M. (2019). *Siri, Siri, in My Hand: Who's the Fairest in the Land? On the Interpretations, Illustrations, and Implications of Artificial Intelligence*. Business Horizons.

41. McAfee, A., & Brynjolfsson, E. (2017). *Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future*. W. Norton & Company.
42. Microsoft. (2020). *Responsible AI: The Microsoft Approach*. Microsoft Corporation.
43. *Countries*. United Nations Development Program.
44. World Economic Forum. (2020). *The Future of Jobs Report 2020*. World Economic Forum.

6. LEZIUNI PSIHO-FIZICE ÎN INVAZIILE MILITARE

Corpuri și suflete rănite, o traumă colectivă nevăzută

Emmanouela POLYKANDRIOTI (Grecia)

Abstract

Violul este unul din acele fenomene care sunt abordate cu greu de științele sociale, deoarece din cauza naturii infracțiunii, în numeroase culturi și societăți, aparține domeniului juridic. Este un subiect tabu, care determină supraviețuitorii/victimele să nu raporteze fapta autorităților. Această acțiune face parte din categoria faptelor penale obscure, infracțiuni care nu sunt raportate și, prin urmare, care nu sunt luate în evidență. Infracțiunile sexuale datorate puritanismului și promovarea patriarhatului chiar și în societățile moderne și în societățile în curs de dezvoltare dau naștere unor probleme, cum ar fi învinovățirea victimelor, care contribuie la sentimentele de rușine și stigmatizare și autostigmatizare, astfel încât acestea nu apelează la serviciile autorizate pentru a raporta incidentul. În mod regulat, violul este poziționat în discursul academic drept „crima nevăzută” despre care toată lumea știe că există și ia măsuri pentru a o preveni. În special pentru femei, care au cel mai mare procent de victimizare sexuală din lume. Nimeni nu face referire la ea și nu o denunță, deoarece se încadrează în categoria terorismului produs de patriarhat. (Tsigri, 1996. p.216). Violul este o expresie a violenței sexuale, care implică adesea utilizarea violenței fizice și amenințări la adresa integrității corporale; nu este considerată o expresie violentă a sexualității unei persoane. Este definită, ca o infracțiune de putere și constrângere, care vătămează victima, atât psihic, cât și fizic, afectând radical personalitatea și

Sursa: <https://khironclinics.com/blog/what-is-collective-trauma/>

demnitatea victimei conduse de experiența umilitoare.

Invaziile Ciprului

În iulie 1974, în Cipru au avut loc schimbări geopolitice semnificative. Pe 15 iulie, complotiștii au încercat să răstoarne guvernul arhiepiscopului Makarios și au căutat să unească Ciprul și Grecia, un efort susținut de armata greacă a juntei. Turcia a invadat Ciprul pe 20 iulie folosind pretextul de a proteja comunitatea cipriotă turcă de această încercare de unire. Invația a dus la ocuparea părții de nord a insulei, rezultând atrocități pe scară largă, care au afectat vieților multor ciprioți și a marcat începutul unei crize umanitare devastatoare. În această perioadă, au existat multe rapoarte de violuri, jaf, bătăi, umilințe și crime (Papadakis, 1998, pp. 149-163).

Schwendinger, J.R. și Schwendinger, H. (1974), în studiul lor „*Rape Myths: In Legal, Theoretical, and Everyday Practice*”, susțin că motivul principal al comiterii unui viol nu este satisfacția sexuală, din intențiile făptuitorului, această motivație fiind a doua. În schimb, principalul motiv este punerea în aplicare a puterii în detrimentul unei alte persoane. Ei o descriu ca pe o „călătorie a puterii” care vizează disprețul și degradarea psihologică a victimelor (Schwendinger & Schwendinger, 1974, p. 46). În mod similar, criminologul Brownmiller afirmă că violul este un act profund umilitor care invadează și distruge personalitatea victimei. Ea constituie o invazie a spațiului personal interior și presupune impunerea și subjugarea indivizilor prin constrângere, cu intenția de a demonta integritatea emoțională și fizică a victimei (Brownmiller, 1975, p. 5).

Violurile în masă ca metodă de dominare militară

Potrivit UNESCO, violurile în masă în timpul războiului au loc în diferite perioade, în timpul conflictelor armate și vizează în primul rând femeile de toate vârstele, copii și bătrâni. Cu toate acestea, bărbații, în special soldații și prizonierii de război, pot fi și ei victime. Femeile sunt adesea privite ca „pradă de război” și recompense pentru jaful cuceritorilor. Pe de altă parte, folosirea violului ca mijloc de exercitare a puterii, deși inuman, este uneori acceptat și susținut în cercurile militare din timpul războiului. În timpul conflictului din 1974, au fost înregistrate aproximativ 800 de violuri asupra persoanelor de sex femeiesc cipriote grecești, de la cele de 9 ani până la cele în vârstă. Cu toate acestea, există rapoarte despre violuri ale femeilor cipriote turce în zonele ocupate ale insulei. Violurile în masă sunt adesea tolerate, atâta timp cât populațiile necombatante sunt supuse unor excepții, în care drepturile omului și autonomia corporală sunt încălcate sub pretextul „securității naționale”.

Într-o societate patriarhală cu un puternic sentiment religios, cum ar fi societatea cipriotă din anii '70, onoarea națională este adesea legată de corpurile femeilor. Femeile, ca purtătoare de copii, contribuie la crearea de noi vieți și, astfel, la o potențială forță militară. Militarii folosesc în mod repetat strategia violului în masă pentru a produce război biologic împotriva inamicului, marcându-le prezența în cadrul populației adversarului prin „dezonoarea” femeilor acestuia și reproducerea copiilor cu propriul material genetic. Aceasta servește ca un memento permanent a cuceririi lor pentru oamenii pe care îi asupresc și perpetuează efectiv trauma colectivă, mai degrabă decât să provoace doar vătămări fizice și psihologice individuale (Campbell, 2003, pp. 510-512).

Seifert discută despre modul în care violurile în timpul războiului subminează autoritatea morală și coeziunea socială a comunității vizate. În timpul conflictelor, femeile sunt percepute ca protectoare ale moștenirii culturale și ale identității naționale. Violul lor perturbă stabilitatea socială și simbolizează un atac asupra întregii națiuni (Seifert, 1996, p. 36). Sarah Clark Miller adaugă că în timpul războiului, violul nu vizează doar femeile în sine, ci are scopul de a distruge întreaga comunitate din care fac parte. (Miller, 2009, pp. 513-516).

Stigmatizarea violului și politicile și practicile de asistență pentru victime.

Multe femei care au fost violate în Cipru au fost ulterior ostracizate de familiile lor. Unele fete au fost trimise în străinătate să se căsătorească, deoarece violul punea stigmatul impurității. Alte femei au divorțat de soții lor, unele dintre ele au ținut violul ca secret pentru tot restul vieții. Au existat cazuri în care identitatea unora a fost făcută publică, având parte de intimidare și ridiculizarea la locul de muncă și în cercurile sociale. Numărul exact al femeilor violate în Cipru în 1974 nu se cunoaște, și astăzi poartă povara stigmatizării, nu au raportat experiențele și trăiesc în tăcere, într-o societate în care toată lumea știe, dar nimeni nu vorbește. Mulți oameni cred că violurile înregistrate sunt de ordinul miilor, nu doar 800 (Hadjipavlou, 2010, pp. 177-195).

Între timp statul a intervenit pentru protejarea victimelor - legile privind avortul au fost modificate. Mai exact, sute de avorturi în masă au fost înregistrate în anii '74, efectuate în clinici private, în cadrul bazelor britanice pentru a rămâne confidentiale, iar unele la Spitalul General din Nicosia. Multe femei au primit primul ajutor de la Crucea Roșie, care a distribuit mii de pastile pentru sarcini nedorite femeilor salvate din lagăre. Acest lucru indică faptul că organizațiile internaționale au fost informate despre atrocitățile și violurile repetate suferite de prizonierii de război în zonele ocupate (Chrysanthou, 1999, p. xx).

Ar fi util de menționat că guvernul cipriot a început să ofere sprijin financiar și asistență psihologică în 2015, după 40 de ani, victimelor din 1974. Pentru multe femei, trauma violului le-a lăsat în imposibilitatea de a munci, fără acces la îngrijire și la servicii medicale sau psihologice. Chiar și astăzi, victimele violului continuă să se lupte cu demonii lor interiori, deoarece războiul le-a privat de dreptul la autodeterminare, iar societatea le-a redus vocile la tăcere, în numele dreptății.

Bibliografie:

Cărți:

- Brownmiller, S. (1975). *Against Our Will: Men, Women and Rape*. London: Seeker & Warburg.
- Chrysanthou, X. (1999) "The Other War of the Doctors in 1974" Nicosia: Kastaniotis Publications.
- MacKinnon, C. (2006). *Are Women Human? And Other International Dialogues*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Articole:

- Campbell, K. (2003). "Rape as a 'Crime Against Humanity': Trauma, Law and Justice in the ICTY." *Journal of Human Rights*, Retrieved August 8, 2024 from: https://www.researchgate.net/publication/240531316_Rape_as_a_'crime_against_humanity'_trauma_law_and_justice_in_the ICTY.
- Hadjipavlou, M. (2010). "Women Change in Cyprus: Feminisms and Gender in Conflict." *International Feminist Journal of Politics*. Retrieved August 12, 2024 from: https://www.researchgate.net/publication/341627335_Women_and_Change_in_Cyprus_Feminisms_and_Gender_in_Conflict.
- Matthews, J. (2019). "Daughters of Cyprus: Women, Contemporary Romance Fiction, and 1974." *Synthesis*. Retrieved August 9, 2024 from: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/synthesis/article/view/16241>.
- Miller, S. (2009). "Moral Injury and Relational Harm: Analyzing Rape in Darfur." *Journal of Social Philosophy*. Retrieved August 8, 2024 from: https://www.researchgate.net/publication/237963236_Moral_Injury_and_Relational_Harm_Analyzing_Rape_in_Darfur.
- Papadakis, Y. (1998). "Greek Cypriot Narratives of History and Collective Identity: Nationalism as a Contested Process." *American Ethnologist*. Retrieved August 8, 2024 from: https://www.academia.edu/8925528/.Greek_Cypriot_Narratives_of_History_and_Collective_Identity_Nationalism_as_a_Contested_Process
- Schwendinger, J.R., & Schwendinger, H. (1974). "Rape Myths: In Legal, Theoretical, and Everyday Practice." *Crime and Social Justice*. Retrieved August 12, 2024, from: <https://www.jstor.org/stable/29765884>.
- Seifert, R. (1996). "The Second Front: The Logic of Sexual Violence in Wars." *Women's Studies International Forum*, 19(1/2), 39. Retrieved August 7, 2024.
- Tsigris, A. A. (2001). "The Phenomenology of Sexual Violence: Victimological Research and Official Statistics." *The Greek Review of Social Research*, 106(3). Retrieved August 15, 2024, from: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/view/8853>.

Dr. Cosmin DUMITRESCU

Este diplomat de carieră, Consul General al României la Torino (Italia). Un accent special al activității sale în calitate de Consul General al României este creșterea nivelului de cooperare bilaterală în dimensiunile politice, strategice, comerciale, economice, culturale și academice ale parteneriatelor bilaterale. Diplomat de carieră, licențiat în drept, în limbi străine și doctorat în management, a fost și consul general al României la Los Angeles - SUA, anterior a condus Secția Consulară a Ambasadei României la Roma, Centrul Național de Diplomatie. și Pașapoarte de serviciu din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, Consulatul României din Castellon de la Plana - Spania și Consulatul General al României la Trieste - Italia. A lucrat ca profesor la Institutul Diplomatic Român, la Centrul Consular de Formare și Formare din Ministerul Afacerilor Externe și a reprezentat România în comitetele de experți ale Consiliului European și ale Comisiei Europene de la Bruxelles. A publicat lucrări despre reglementarea consulară, managementul situațiilor de urgență și dezastră și studii de securitate. Specialist și cunoscător al limbilor engleză, italiană, spaniolă și franceză.

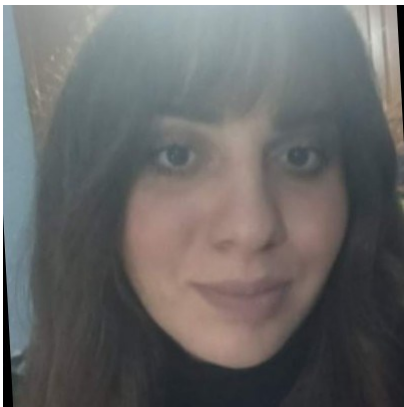
Locotenent colonel (Ret.) Dr. Georgios KOUKAKIS (Grecia)

Georgios KOUKAKIS este absolvent al Academiei Militare Elene (2002), al Colegiului de Război al Armatei Elene (2020) și al Colegiului Suprem de Război Elen (2023), cu o pregătire profesională și academică puternică în domeniul securității și apărării, al relațiilor internaționale și formarea adulților. Deține un Master în Relații Internaționale în „Guvernare, Dezvoltare și Securitate în Marea Mediterană” de la Departamentul de Studii Mediteraneene al Universității din Marea Egee (Rhodos, Grecia) și este cercetător principal în „Centrul pentru Analize Strategice Internaționale” (KEDISA), membru al „Institutului Elen de Studii Strategice” (HEL.I.S.S.), cercetător asociat al „Institutului HERMES pentru Afaceri Internaționale, Securitate și Geoeconomie”, membru „ALLILON” (Rețeaua Globală a Grecilor) și Prietenii Greciei pentru Solidaritate în Domeniul Profesional) și membru al „Academiei de Negociere a Mercurului” (MNA). A participat ca speaker la mai multe seminarii/conferințe privind relațiile internaționale în domeniile politicii externe, securității și apărării, în timp ce câteva dintre articolele și lucrările sale de cercetare au fost publicate în numeroase reviste științifice, revista oficială „Military Review” a Statul Major al Armatei Elene, revista „Foreign Affairs The Hellenic Edition”, „Policy Journal”, „HuffPost Greece”, „Geopolitics & Daily News”, „Liberal”, precum și alte site-uri de relații internaționale, securitate și apărare. Interesele sale de cercetare includ securitatea națională, marea strategie, afacerile UE, politica externă elenă, diplomația militară, dreptul mării (UNCLOS), diplomația culturală și organizațiile internaționale și regionale (NATO, ONU, UE, OIC, EfM etc.). Este coautor al cărții „Securitate națională: mituri și realitate” (în limba greacă) care a fost publicată în aprilie 2023 și șeful academic al Programului educațional „Studii de securitate în Marea Mediterană” al Centrului de Educație continuă-Învățare pe tot parcursul vieții. (CE-LLC) al Universității din Marea Egee. Interesele sale de cercetare includ securitatea națională, marea strategie, afacerile UE, politica externă elenă, diplomația militară, dreptul mării (UNCLOS), diplomația culturală și organizațiile internaționale și regionale (NATO, ONU, UE, OIC, EfM etc.). Este coautorul cărții „Securitate națională: mituri și realitate” (în greacă), care a fost publicată în aprilie 2023.

Gerlinde NIEHUS (Germania)

Are peste 25 de ani de experiență în leadership, management și inovare în diplomația multilaterală, dobândiți în special la NATO și la Comisia Europeană. Este un lider care are cunoștințe remarcabile despre politica internațională de securitate și cooperarea internațională. Cu pasiunea ei pentru promovarea păcii și a democrației, Gerlinde a condus mai multe procese de reformă. Gerlinde combină analiza politică și abilitățile de negociere și comunicare. Ea a prezidat cu succes comitete NATO la nivel înalt, a condus echipe internaționale din peste 30 de țări și a conectat NATO cu oameni din întreaga lume.

Emmanouela POLYKANDRIOTI (Grecia)

Licențiată în sociologie (Universitatea din Marea Egee) și master în „Cercetare privind dezvoltarea și coeziunea socială locală” (Universitatea din Marea Egee). Experiență în reintegrarea socială și tratamentul dependenței. Interes puternic pentru cercetarea socială, promovarea drepturilor omului. A efectuat un stagiu la Spitalul de Psihiatrie Attica, susținând tratamentul dependenței și programele de reintegrare socială. A participat la seminarii, precum Schimbări sociale și fenomene criminale, consiliere și orientare în carieră (Universitatea din Marea Egee), Tinerii ambasadori ai deceniului împotriva antițiganismului (Ergo & Roma Youth Network), Youth Empowerment (Solidarity Now), Istoria dependenței (Spitalul de Psihiatrie din Attica). Proiecte de cercetare: Hărțuirea femeilor și chemarea pisicilor în societatea greacă. A colaborat cu Empower of Youth Grants/Norvegia.

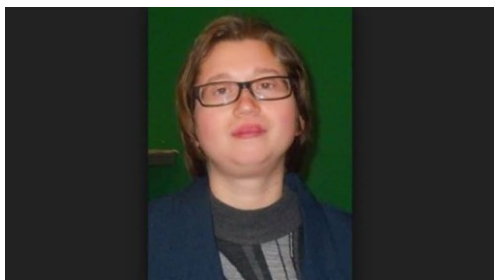
Dr. ing. Cristian-Marcel FELEA

A făcut studii de inginerie la Universitatea din Petroșani (fostul Institut de Mine) și studii de master și doctorat în mine, petrol și gaze. De asemenea, a făcut studii postuniversitare la Universitatea de Apărare „Carol I” și Academia de Poliție „Al.I. Cuza”. Este editorialist la RepublikaNEWS Ploiești și colaborator la Contributors – HotNEWS.

Dr. Hani M. HAIDOURA (Liban)

Este profesor la Universitatea Libaneză Franceză de Tehnologie și Științe Aplicate (ULF), recunoscut pe scară largă pentru cercetările sale în economia politică. El deține poziții cheie în mediul academic și contribuie activ la diverse organizații educaționale și umanitare. Dr. Haidoura este, de asemenea, director al administrației și afacerilor financiare. Bilanțul său vast de publicare în reviste importante indexate subliniază contribuțiile sale substanțiale în domeniile afacerilor și economiei.

Mona AGRIGOROAIEI

Este absolventă în Științe Politice - Licență și Master în Marketing Politic și Comunicare la Universitatea „Al.Ioan Cuza” din Iași. În 2023 a absolvit și un al doilea master „Securitate și Diplomatie” la SNSPA, București. A urmat un stagiu de practică la „Centrul de Prevenire a Conflictelor și Avertizare Timpurie în timpul studiilor la SNSPA. Este specializată în cercetarea academică și explorarea subiectelor politice și de securitate din Balcanii de Vest, publicând mai multe analize în mass-media din acest domeniu în diferite ziare din Albania, Kosovo, Macedonia de Nord. De asemenea, a publicat două cărți de poezii în limba albaneză la Pristina, Kosovo în 2014. și 2022.

Momodou Ted MCEWAN (Marea Britanie)

Momodou Ted McEwan este un lider vizionar și consultant cu peste 15 ani de experiență în leadership multinațional, specializat în strategii de transformare în sectorul public și privat. Cunoscut pentru abordarea sa axată pe rezultate și istoricul dovedit în depășirea provocărilor complexe, Ted este un jucător cheie în stimularea creșterii afacerilor și a dezvoltării durabile. Cu o experiență profundă în parteneriate strategice, transformarea afacerilor și angajamentul intercultural, în special pe piețele emergente precum Africa Subsahariană și Europa de Est, el are o perspectivă unică asupra schimbărilor geopolitice care au loc în aceste regiuni. Pasiunea lui Ted pentru impactul social și dezvoltarea afacerilor mici l-a determinat să conducă inițiative precum Fundația Baobab Gambia și SoGa-Impact. Prin aceste eforturi, el facilitează colaborarea între guverne, ONG-uri și întreprinderi comerciale pentru a genera schimbări semnificative și creștere economică. Experiența sa în navigarea în medii complexe și devotamentul său pentru dezvoltarea durabilă îl fac să fie o voce principală în înțelegerea dinamicii puterii în evoluție în Africa de Vest, în special în ceea ce privește respingerea din regiune a influenței franceze.

Drd. George Vadim TIUGEA

George Vadim Tiugea (n. 1979, Târgu Neamț) este funcționar public, cercetător în științe politice și traducător de engleză. În 2001, a absolvit Facultatea de Științe Politice a Universității din București, secția Științe Politice în limba engleză, cu teza de licență Surse și trăsături ale conflictului etnic. În 2003, a absolvit Masterul în Relații Internaționale al Facultății de Științe Politice a Universității din București, cu disertația Perspective de Rezolvare a Conflictelor Etnice în Asia de Sud-Est. Între 2003-2019 a fost cercetător la Institutul Social-Democrat „Ovidiu Șincai”, din 2004 funcționând ca coordonator al Departamentului de Relații Internaționale și manager de proiect la Școala Europeană „Ovidiu Șincai” (proiect derulat sub egida Consiliul Europei). Din 2019, este funcționar public în cadrul Departamentului Relații Internaționale a Casei Naționale de Pensii Publice și doctorand în științe politice la Facultatea de Științe Politice a Universității din București, susținând în octombrie 2023 teza intitulată Rolul identității în modelarea politicii europene a Federației Ruse la începutul secolului XXI. A publicat articole pe teme precum: geopolitica Europei de Est, națiunile și identitățile europene, conflictele și organizațiile de cooperare din Balcani, tranziția în România, politica externă și de securitate a Federației Ruse, în engleză, română și rusă pt. reviste și publicații online din România, Rusia, Slovenia și Kosovo. Este coautor al lucrărilor Contemporary Social Democracy – Between Tradition and Globalization (2004; capitol despre social-democrația în Marea Britanie, America Latină și America de Nord) și The Dark Side of Globalization (2016; capitol despre mișcările de gherilă din Columbia și Peru) . A tradus lucrări despre social-democrația contemporană, istoria modernă și contemporană a României și Europei, respectiv relații internaționale în

Dr. Hussein NABULSI (Liban)

Este profesor de economie la Universitatea Libaneză și la Universitatea Americană de Cultură și Educație (AUCE); este renumit pentru cercetările sale în economia politică. Este influent în mediul academic și contribuie la numeroase organizații educaționale și umanitare. Dr. Nabulsi publică în reviste importante indexate, aducând contribuții semnificative domeniului său de activitate.

Dr. ing. Stelian TEODORESCU

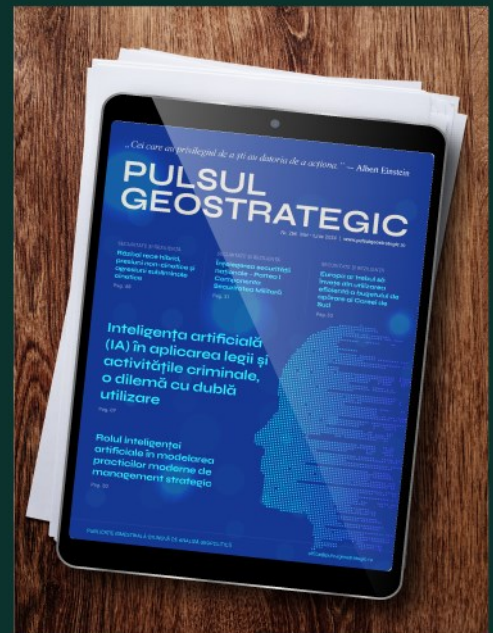
Este inginer de aviație și în timpul studiilor doctorale a fost admis în Proiectul SmartSPODAS - „Rețea transnațională pentru managementul integrat al cercetării doctorale și postdoctorale inteligente în domeniile „Științe militare”, „Securitate și informații” și „Ordine publică și Securitate Națională” - Program de formare continuă a cercetătorilor de elită - "SmartSPODAS", în acest context participând la diverse activități de cercetare, printre care se numără și cele organizate de CRISMART în Suedia. În prima parte a carierei, a ocupat diverse funcții executive în cadrul Forțelor Aeriene., iar în a doua parte a carierei, a ocupat și funcții de conducere în cadrul Ministerului Apărării Naționale. A participat la diverse activități de cooperare la nivel național și internațional, dobândind experiență profesională în domeniul relațiilor internaționale și al geopoliticii. A desfășurat activități didactice în mediul academic (studii universitare și postuniversitare).

PULSUL GEOSTRATEGIC

EDITORI

Pompilia VLĂDESCU
Stelian TEODORESCU

Începând cu Decembrie 2010 PULSUL GEOSTRATEGIC este înregistrat în catalogul internațional INDEX COPERNICUS JOURNAL MASTERS LIST. Acest buletin nu poate fi multiplicat și reprodus fără acord. Este permisă folosirea unor materiale sau citate cu păstrarea exactității și titlului original, precum și cu menționarea expresă a sursei. Opiniile și ideile exprimate în conținutul articolelor reprezintă punctul de vedere al autorilor.

SCANEAZĂ
PENTRU A ACCESA:
pulsulgeostrategic.ro

RIEAS Research Institute for European and American Studies

STOCKHOLM INTERNATIONAL
PEACE RESEARCH INSTITUTE

